

Talousarvio 2024

Taloussuunnitelma 2025–2026

www.hameenlinna.fi



Sisällysluettelo

Esipuhe.....	6
Vakaata tulevaisuutta rakentamassa.....	6
Yleisperustelut	8
Houkutteleva Hämeenlinna -strategia	8
Strategian arvot.....	9
Yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys.....	9
Asukaslähtöisyys ja palveluhenkisyys	9
Luovuus ja rohkeus	9
Kestävä elämäntapa.....	9
Strategian vaikuttavuuden arviointi	9
Visio.....	10
Kasvava.....	10
Menestyvä.....	11
Kestävästi rakentuva	12
Tunnettu.....	13
Strategian päämäärät	13
Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki	14
Taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kaupunki.....	14
Elinvoimainen kasvun kaupunki.....	15
Strategiset toimeenpano-ohjelmat.....	16
Lapsiystävällinen Hämeenlinna.....	16
Hiilineutraali Hämeenlinna	16
Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna.....	16
Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit	17
Hämeenlinnan kaupungin organisaatio	17
Toimintaympäristö.....	18
Väestö	18
Asuminen	20
Työllisyys	21
Yritykset.....	22
Rakentaminen	22
Ilmastopäästöt	23
Alueiden kehitys ja kaavoitus.....	24

Taloudelliset lähtökohdat	30
Kansantalouden kehitysnäkymät	30
Kuntatalous	31
Kaupungin talous	34
Yleistä	34
Talousarvion koostaminen ja budjetin tasapainottaminen	35
Talousarvion taloudelliset riskit	36
Talouden tasapainottaminen ja pitkän aikavälin talouskehitys	38
Hämeenlinnan väki - Hämeenlinnan kaupungin henkilöstö	42
Henkilöstömenot ja palkalliset henkilötyövuodet	42
Painopistealueet vuonna 2024	42
Kuntakonsernin toiminta ja talous.....	44
Konsernirakenteen kehittyminen	44
Strategisten tytäryhtiöiden valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	44
Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta	49
Talousarvion rakenne.....	49
Talousarvion sitovuus ja täytäntöönpano-ohjeet.....	49
Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta	51
Tilivelvolliset.....	52
Hankintoja koskeva ohje	52
Investointien pienhankintaraja	53
Sisäisen vuokran määräytymisperiaatteet.....	53
Käyttötalousosa.....	54
Konsernipalvelut	54
Kaupunginvaltuusto ja -hallitus	56
Kaupunginjohto.....	57
Talous, hankinnat ja omistajaohjaus.....	58
Henkilöstö- ja hallintopalvelut	60
Strategia ja tietojohdampalvelut.....	62
Elinvoima- ja työllisyyspalvelut	65
Keskusvaalilautakunta.....	70
Tarkastuslautakunta.....	71
Elinkeinorahaston taseyksikkö	72
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta.....	73

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteinen hallinto ja hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.....	79
Varhaiskasvatus.....	80
Opetus, nuoriso ja lastenkulttuuri	82
Kulttuuri ja vapaa-aika	85
Kaupunkirakennelautakunta	89
Kaupunkirakennelautakunta ja hallinto.....	96
Maankäytön suunnittelu.....	96
Infra	97
Viranomaispalvelut	99
Tilapalvelu	100
Jätelautakunta.....	102
Tuloslaskelmaosa	105
Tuloslaskelma.....	105
Ulkoinen tuloslaskelma	106
Verotulot	107
Valtionosuudet.....	108
Korkotuotot ja -kulut.....	109
Muut rahoitustuotot ja -kulut.....	109
Muut tuloslaskelman erät.....	110
Investointiosa.....	110
Investointien periaatteet	110
Investointimäärärahat	110
Rahoituslaskelma	115
Lainanotto	116
Antolainauksen muutokset	117
Täydentävä taulukko, avustukset yhteisöille	117

Esipuhe

Vakaata tulevaisuutta rakentamassa

Maailman tilaa järjestyttää edelleen Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan. Uusimpana kriisinä on sotatoumia puhjennut myös Lähi-Idässä. Inhimillisen tragedian lisäksi kriiseillä on vaikutuksia myös talouteen ja yleinen epävarmuus jatkuu. Esimerkiksi Suomen bruttokansantuotteen ennustetaan laskevan hieman kuluvana vuonna ja kasvun olevan hyvin maltillista myös seuraavina vuosina. Inflaatio ja korkokulujen kasvu on ajanut Suomen ja sen kansalaisten tilanteen monin osin hankalaksi. Näyttää siltä, että sekä rauhan että talouden näkökulmista katsoen jatkamme edellisvuosien tapaan kriisistä kriisiin. Talouden epävarmuus, taantuma ja valtiontalouden sopeutustoimet aiheuttavat olosuhderiskiä suhteessa kaupunginkin suunnitelmiin. Taantuma vaikuttaa jo nyt kuntien tuloennusteisiin: syys- ja lokakuun veroennusteiden tuloarviot laskivat nyt ensimmäistä kertaa edellisestä ennusteesta koronakevään jälkeen.

Vuosi 2023 on ollut Hämeenlinnan ensimmäinen vuosi niin sanottuna uutena kuntana. Aika hyvinvointialueuudistuksen jälkeen on ollut tiivistunnelmainen. Kaupungin toimintaa on kehitetty kaupunginvaltuuston kesäkuussa 2022 hyväksymän kaupunkistrategian ohjaamana. Strategian keskiössä on tehdä Hämeenlinnasta entistäkin houkuttelevampi paikka asua ja vierailta. Strategisia ohjelmia ovat Lapsiystävällinen Hämeenlinna, Hiilineutraali Hämeenlinna sekä Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna. Ohjelmia on viety eteenpäin koko konsernin tasolla.

Hyvinvointialueuudistus siirsi suuren osan kunnan tuloja ja menoja valtiolle samalla kun kuntien vastuulta siirtyivät pois sosiaali- ja terveystaloudet sekä pelastustoimi. Tämänhetkisten laskelmien valossa muutos heikentää Hämeenlinnan kaupungin taloutta vuositasolla noin 3,4 milj. euroa. Samalla muutos kuitenkin helpottaa kuntien talouden tulevaa ennustettavuutta. Kanta-Hämeen hyvinvointialueen tulevissa palveluverkkopäätöksissä hämeenlinnalaiset hyvinvointialuevaltuutetut ovat paljon vartijoita.

Kaupungin asukasluku on noussut neljän perättäisen vuoden ajan. Kuluvasta vuodesta vaikuttaa tulevan viides kasvun vuosi ja elokuun lopun arvioiden perusteella asukasluku tulee kasvamaan vuotta 2022 enemmän. Kasvu syntyy lähinnä maahanmuutosta. Trendinomainen kasvu on tärkeä osa kaupungin elinvoiman kehittämistä. Elinvoima syntyy asukkaista. Kaupunkimarkkinoinnilla ja maankäytön suunnittelulla on keskeinen rooli kilpailussa uusista asukkaista.

Hämeenlinnassa on tapahtunut paljon positiivista kehitystä. Kaupunki investoi suunnitelmakaudella strategiansa ja hiilineutraaliustavoitteidensa mukaisesti rakennustensa energiatehokkuuteen. Kaupungin koulujen määrätietoinen ja pitkäjänteinen remontointi etenee investointiohjelman puit-

teissa. Varsinaisen investointiohjelman ulkopuolelta toteutetaan ainakin Moreenin uusi eritasoliittymä, jonka kustannusjako kuntien ja valtion välillä on vielä osin sopimatta. Panostuksella parannetaan kaupungin kyvykkyyttä yritysijoittumisten kentässä. Suunnitelmakaudella panostetaan lisäksi merkittävästi hämeenlinnalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen parantamalla kaupungin liikuntaolosuhteita. Useita vuosia puhuttanut kaupungin henkilöstön työterveyspalveluiden laajuus nostetaan vuoden 2024 alusta muuta julkista sektoria vastaavalle tasolle. Tällä turvataan paitsi henkilöstön hyvinvointia, myös kilpailuasemaa osaavasta työvoimasta.

Kaupungin talouden perusta on parantunut viimeisten vuosien aikana. Kuluva tilikausi päättyy kertaeristä puhdistettuna ylijäämäiseksi. Kaupunginhallitus päätti kesäkuussa 2022 talouden tasapainotamistavoitteista. Lisävelkaantuminen suunnitelmakaudella pyritään estämään. Kaupungin talouden kuva näyttää taloussuunnitelmakaudella lukijalle hyvältä. On kuitenkin tärkeää tunnistaa, että suunnitellulla tuloksentelekyvyllä kaupunki ei edelleenkään kykene alentamaan velkamääräänsä. Tämän johdosta maltillisuus menolisäyksissä on ensiarvoisen tärkeää.

Tilikausi 2024 on budjetoitu 8,9 milj. euroa ylijäämäiseksi. Kaupungin velkamäärä ei taloussuunnitelman oletuksien kasva suunnitelmakaudella, mutta mahdolliset erikseen päätettävät merkittävät investoinnit voivat muuttaa tilannetta. Talousarvio ja suunnitelmavuodet eivät sisällä verojen korotuksia vuoden 2024 lainsäädännön mukaista kunnallisveron automaattipyöritystä (8,36 -> 8,40) lukuun ottamatta. Kaupungin tulee kuitenkin varautua reagoimaan mahdollisiin talousympäristön muutoksiin suunnitelmakauden aikana.

Kiitos kaupungin henkilöstölle ja luottamushenkilöille työstänne.

Olli-Poika Parviainen

Kaupunginjohtaja

Yleisperustelut

Houkutteleva Hämeenlinna -strategia

Kuntastrategiassa päätetään kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista.



Houkutteleva Hämeenlinna-strategia hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 13.6.2022. Strategisten tavoitteiden kokonaisuus muodostuu valtuuston asettamista vaikuttavuustavoitteista, lautakuntien ja konsernipalveluiden valtuustolle nostamista sitovista tavoitteista ja konserniyhtiöille ja -yhteisöille asetetuista tavoitteista.

Tavoitteita pannaan toimeen yhteistyöllä eri toimijoiden kanssa sekä lautakuntakohtaisin toimenpitein että konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen toimenpitein. Strategista onnistumista mitataan tavoitteille asetetuilla mittareilla.

Onnistuminen kaupunkistrategiassa edellyttää vahvaa kumppanuutta ja yhteistä ymmärrystä yhdessä asetetuista tavoitteista. Onnistuminen edellyttää kaikkien osapuolten tavoitteellista työtä kaupungin vision saavuttamiseksi niin vastuualueittain kuin horisontaalisestikin. Toimeenpano edellyttää myös tiivistä edunvalvontaa ja yhteistyötä valtion suuntaan sekä erilaisissa verkostoissa.

Strategiaa toteutetaan isojen muutosten valtuustokaudelle. Merkittävin on 2023 alusta toteutettu hyvinvointialue ja uusi kunta 2023. Muita merkittäviä muutoksia ovat TE-palvelujen siirtyminen kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta lukien, väestörakenteen merkittävä muutos syntyvyyden laskiessa ja sitä kautta lapsimäärän vähentyessä sekä eliniän pidentyessä, työn tekemisen murros kohti monipaikkaisuutta, työvoiman saatavuuden haaste, vihreä siirtymä, merkittävät uudet hankerahoituksen kanavat ja Ukrainan sodan muuttama maailma. Suomi on isojen taloudellisten haasteiden edessä ja se vaikuttaa vahvasti myös kuntatalouteen, etenkin kasvun ja työllisyyden heikkenemisen kautta.

Hyvinvointialueiden tuleminen johti itsenäisen Suomen suurimpaan paikallishallinnon muutokseen, koska sosiaali- ja terveystaloudet siirtyivät pois kunnan palvelurakenteesta. Merkittävä muutos tapahtui myös kaupungin taloudessa. Kaupungin tuloista poistui yli 50 % vuodesta 2023 alkaen.

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu työ- ja elinkeinotoimistoilta siirtyy kunnille 1.1.2025. Kuntien on sovittava yhteistoiminta-alueiden muodostamisesta sekä ilmoitettava siitä työ- ja elinkeinoministeriölle lokakuun 2023 loppuun mennessä. Lopulliset työllisyysalueita koskevat päätökset tulevat helmikuussa 2024. Suunnitelmassa Hämeenlinnan kaupunki toimii järjestämisvastuullisena vastuukuntana omalta osaltaan TyöHämeen alueella, johon kuuluvat Hattula, Forssa, Jokioinen, Humppila, Tammela ja Ypäjä. Hämeenlinnan osalta TE25-uudistus tarkoittaa noin 80 henkilön lisäystä työllisyyspalveluihin.

Strategiatyön kivijalan muodostavat talouden ja henkilöstön osaamisen resurssit sekä rakennettu ympäristö ja luonto. Edellä esitettyjen muutosten toimeenpano ja hallitseminen edellyttävät organisaation nykyisten, käytettävissä olevien resurssien hyödyntämistä maksimaalisesti. Uusia strategisia avauksia on arvioitava kriittisesti henkilöstön voimavarojen riittävyyden sekä laadukkaan valmistelun turvaamiseksi.

Strategian arvot

Yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys

Mahdollistamme hyvän arjen ja kehityksen kaikille tasapuolisesti. Kannustamme asukkaita ja kaikkia sidosryhmiä monipuoliseen yhteistoimintaan ja vastuuseen kanssaihmisistään.

Asukaslähtöisyys ja palveluhenkisyys

Asukkaat osallistuvat kaupungin ja palvelujen kehittämiseen. Palvelemme ammattitaitoisesti ja ystävällisesti.

Luovuus ja rohkeus

Tuemme kuntalaisten aloitteellisuutta ja kehitämme toimintaamme rohkeasti. Haemme ennakkoluulottomasti kekseliäitä ja raikkaita ratkaisuja.

Kestävä elämäntapa

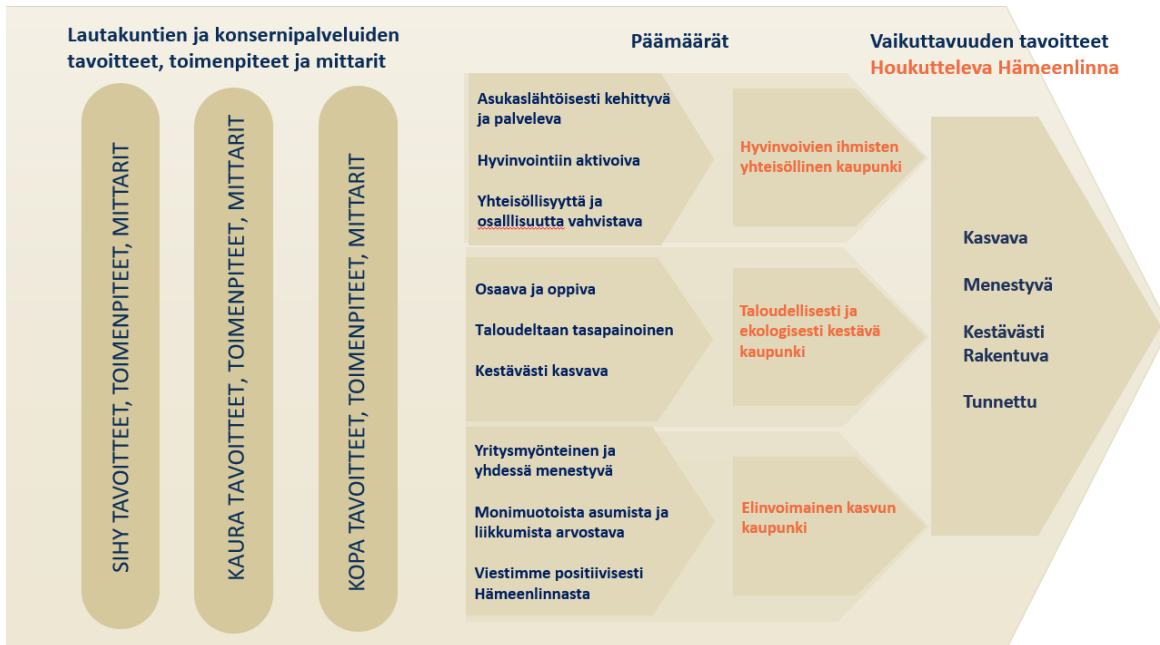
Rakennamme kaupunkia taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti vastuullisesti. Huolehdimme rakennetusta ympäristöstä ja säilytämme puhtaan luonnon myös tuleville sukupolville.

Strategian vaikuttavuuden arviointi

Hämeenlinnassa vaikuttavuuden kokonaiskuva muodostuu kolmenlaisen tiedon pohjalta. Vaikuttavuustietoa seurataan kaupunkiorganisaatiossa toiminnan eri tasoilla:

- Houkutteleva Hämeenlinna -vaikuttavuusmittarit antavat kaupunkitasoisen kokonaiskuvan onnistumisesta ja vaikuttavuudesta, joita raportoidaan johtoryhmälle ja kaupunginhallitukselle kvartaaleittain

- Strategiset päämäärät ovat vaikuttavuuden seurannan ytimessä. Päämäärien etenemistä kuvaava tieto koostuu lautakuntien ja konsernipalveluiden valtuustokauden tavoitteiden ja mittareiden pohjalta päämääräkohtaisesti. Kerättyä mittareiden seurantatietoa julkaistaan kaksi kertaa valtuustokaudessa, syksyllä 2023 ja keväällä 2025.
- Lautakunnat, kaupunginhallitus ja kaupunginvaltuusto seuraavat talousarvion sitovien tavoitteiden ja niihin liitettyjen mittareiden toteutumista kaksi kertaa vuodessa puolivuosisraportissa ja tilinpäätöksessä.



Visio

Houkutteleva Hämeenlinna -visio on valtuuston näkemys siitä, millaiseksi Hämeenlinnan kaupunkia halutaan kehittää tällä valtuustokaudella. Visio on toteutunut, jos onnistumme olemaan kasvava, menestyvä, kestävästi rakentuva ja tunnettu. Näille vaikuttavuustavoitteille on määritelty kattava mittaristo. Mittareiden tuottaman tietoon perustuen tuotetaan analyysit onnistumisista.

Kasvava

Kasvatamme Hämeenlinnan muuttovoittoa ja vetovoimaa. Hämeenlinna on kaikenikäisten kaupunki: Tänne synnytyään, tänne halutaan muuttaa, täällä viihdytään ja täällä asutaan. Olemme vahva vaihtoehto Suomen väestöllisessä keskipisteessä niin asumisen kuin yrittämisen kaupunkina.

Analyysi

Hämeenlinnan vetovoima näyttää kääntyneen hieman positiivisempaan suuntaan, sillä vuonna 2021 asetettu väestötavoite on mahdollista saavuttaa valtuustokauden loppuun mennessä kokonaisuudessaan. Kasvun osatekijät ovat kuitenkin jälleen muuttuneet 2010-luvun lopun tilanteesta, sillä kuntien välisen muuton osuus kasvusta on laskenut ja maahanmuuton osuus kasvanut. Maahanmuuton roolin kasvaessa lisääntyy myös tarve onnistua kotouttamisessa siten, että entistä useampi

työllistyisi Hämeenlinnaan tai perustaisi yrityksen. Valtakunnallisessa vertailussa Hämeenlinnan vetovoima on kuntien välisessä muutossa hyvää keskitasoa, vaikka vuosittainen muuttovoitto on maltillinen.

Väestönkasvua hidastaa myös valtakunnallisen trendin mukainen syntyvyyden lasku, joka yhdessä kuolleisuuden kasvun kanssa tekee väestötavoitteiden saavuttamisesta hankalaa. Lisäksi alhainen syntyvyys aiheuttaa haasteita lasten ja nuorten palveluverkon rahoitukselle ja luo painetta keventää palveluverkkoa, mikä toisaalta mahdollistaa kasvun ja oppimisen tuen lisäämistä jäljelle jääviin yksiköihin ja toisaalta voi vaikuttaa edelleen vetovoimaan lapsiperheiden näkökulmasta alueilla, joihin palveluverkon karsinta kohdistuu.

Monipuolisten asumisen vaihtoehtojen tarjoamisen tulee olla edelleen keskiössä muuttajien houkuttelussa Hämeenlinnaan. Keskustan kärkikohteiden Hämeensaaren ja Ruusukorttelin eteneminen sekä esim. uusien Mettolan ja Ali-Laurilan kaavojen valmistelu ja ranta-asumisen poikkeamisten edistäminen ovat tässä keskeisiä toimenpiteitä. Keskustan lähiympäristöön on rakennettu uusia asumisen kohteita ja saatu uusia asukkaista, mutta keskustan elävyyden kehittämistä on priorisoitava muullakin tavalla kuin asuntorakentamisen edistämällä.

Keskustassa viihtyminen ja asuminen kytkeytyvät vahvasti toisiinsa ja ovat edelleen suuri haaste, mutta keskustan ympäristöön on viime vuosina tullut uusia asukkaita. Keskusta on koko kaupungin kiinnostuksen kohteena sekä käyntikortti mahdollisille uusille asukkaille ja voisi potentiaalisesti olla nykyistä houkuttelevampi.

Samaan aikaan on jatkettava määrätietoista työtä opiskelijoiden pitovoiman vahvistamiseksi ja osaavan työvoiman houkuttelemiseksi Hämeenlinnaan. Käynnissä oleva opiskelijoiden pitovoimahanke ja aktiiviset rekrytointikampanjat ovat esimerkkejä tästä työstä.

Hämeenlinnan muuttovoitto viimeisten vuosien ajalta perustuu vahvasti maahanmuuttoon. Maahanmuuttajien kotoutumiseen onkin syytä panostaa edelleen ja houkutella erityisesti osaavaa työvoimaa kaupunkiin maahanmuuton kautta. Maahanmuuttajien tarpeista ja motiiveista on oltava tietoisia, jotta onnistutaan pitämään opiskelemaan tai töihin Hämeenlinnaan muuttaneet pidempään asukkaina.

Menestyvä

Haluamme menestyä ja kasvaa yhdessä alueen yritysten, oppilaitosten ja kolmannen sektorin kanssa. Teemme määrätietoisesti työtä, jotta asukasmäärä sekä yritysten, opiskelijoiden ja työpaikkojen määrä kasvaa. Roolimme maakunnan pääkaupunkina vahvistuu.

Analyysi

Strategiatyön haasteena on ollut selkeiden priorisointien tekeminen, mikä näkyy myös selkeiden elinvoiman kärkien puuttumisena. Kärkien valinnassa on syytä edetä määrätietoisesti.

Hämeenlinnalla on ollut kymmenisen vuotta haasteena työpaikkojen määrän, välillä laskevakin, kehitys, mikä on näkynyt vaihtelevana kehityksenä väestönkasvussa. Erityisesti heikko maan sisäinen muuttoliike ajoittuu työpaikkojen vähenemistä seuraaviin vuosiin. Koronan vuoksi työpaikkojen määrä romahti, mutta nousi jo 2021 melkein edeltävään 2019 vuoden tasoon. Vahva kehitys työllisyydessä ennakoi myös työpaikkojen määrän kasvua.

Hämeenlinnan on entistä voimakkaammin käännettävä kaupunkia koskeva retoriikka vahvuuksiin ja tunnistettuihin positiivisiin asioihin. On luotava mahdollisuuksia ja tilaa positiiviselle ja rakentavalle keskustelulle.

Työllisyyden ja elinkeinojen edistämisessä on saatu onnistumisia, mutta yritysmyönteisyys, työpaikkojen määrän kasvattaminen ja työvoimatarpeisiin vastaaminen vaativat panostuksia. Työvoiman saanti kytkeytyy asumisratkaisuihin ja asuntomarkkinoihin sekä alueen muuhun tarjontaan. Hämeenlinna on onnistunut työllisyyspalveluiden toimilla edistämään työllistymistä, mikä näkyy työmarkkinatuen kuntaosuuden laskemisena. Tämän trendin jatkumiseksi on työllisyyspalveluiden TE25-uudistuksessa onnistuttava.

Hämeenlinnan yritysten määrä on kasvava, mutta yrityksiä perustetaan varsin maltilliseen tahtiin. Yrittäjien määrä pysyy melko vakiona ja yksityisen sektorin työpaikkojen määrä on loivasti laskeva. Yritysten sijoittumisen mahdollistamisen ja kehittämisen eteen on tehtävä jatkossakin töitä. Moren alueen kehittyminen on oltava korkealla prioriteetilla ja uuden eritasoliittymän varmistuminen moottoritielelle näyttääkin todennäköiseltä, mikä vauhdittaisi Moren kehittymistä entisestään. Alue on erityisen tärkeä, koska Hämeenlinnan työttömistä valtaosa on korkeintaan toisen asteen koulutuksen suorittaneita.

Kestävästi rakentuva

Kestävyyden tavoitteemme paranevat niin ekologiselta, taloudelliselta kuin sosiaaliseltakin näkökulmalta. Hämeenlinnasta kehittyi hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuutta arvostava kaupunki. Työn tuottavuus ja vahvistuva talous ovat merkittäviä strategisia onnistumisia. Asukkaidemme hyvinvointi ja terveys paranevat ja terveys- ja toimeentuloerot kaventuvat.

Analyysi

Hämeenlinna on onnistunut tasapainottamaan taloutta, vähentämään ilmastopäästöjä ja edistämään sosiaalistakin kestävyyttä. Samaan aikaan kaikilla kestävyyden alueilla riittää haasteita. Väestön ikääntyminen heikentää tulopohjaa, lasten väheneminen hankaloittaa hyvin saavutettavan ja kiinteistöiltään hyväkuntoisen palveluverkon ylläpitoa, ja ilmastomuutoksen sekä luontokadon kiihtyminen lisäävät painetta nopeisiin tekoihin.

Palveluverkkoselvitys tehtiin, koska näköpiirissä on lapsimäärän voimakas väheneminen, johon pitää pystyä reagoimaan. Lapsiystävällisenä kuntana erityisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin on kiinnitettävä huomiota. On huolehdittava, että lasten ja nuorten palveluissa on riittävät ja oikein kohdennetut resurssit. Lapsimäärän lasku edellyttää palveluverkon sopeuttamista, jotta resurssia voidaan suunnata enemmän kasvun ja oppimisen tukeen.

Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelman toteuttaminen on edennyt hyvin ja hiilidioksidipäästöt ovat kehittyneet suotuisasti, mutta asetetun tavoitteen saavuttaminen edellyttää vielä suurta muutosta. Haasteena ovat edelleen esimerkiksi liikenteen päästöt, jotka eivät ole vähentyneet vaan pysyneet vuodesta 2010 samalla tasolla.

Kaupungin tulee mahdollistaa asukkaiden aktiivisuutta oman hyvinvointinsa edistämässä. Kaupungin uudessa roolissa hyvinvoinnin edistämiseen ja yhdyspintatyöhön hyvinvointialueen kanssa on löydettävä resursseja. Hallintoa tulee edelleen kehittää sujuvammaksi ja asiakasystävällisemmäksi,

jotta pääosa resursseista saadaan kohdennettua asukkaiden, yhdistysten ja yritysten hyödyksi. Byrokraatiaa on jatkuvasti joustavoitettava ja digitaalisia ratkaisuja hyödynnettävä.

Tunnettu

Hämeenlinnan tunnettuus hyvän asumisen, yrittämisen ja matkailun kaupunkina kasvaa. Tulevaisuudessa Hämeenlinna on tunnettu monipuolisesta luonnostaan, historiallisesta ilmeestään ja turvallisuudestaan. Lisäksi se on kansainvälisesti tunnettu kulttuurikaupunki.

Analyysi

Hämeenlinnan tunnettuuden kehittyminen näyttää lupaavalta, mutta onnistuminen kytkeytyy muiden tavoitteiden onnistumiseen. Kun markkinointia ja kaupunkikuvaa voidaan edistää perustuen todellisiin vahvuuksiin, on viestin välittäminen helpompaa. Onnistuminen asumisen, palveluiden, työllisyyden ja yrittämisen osa-alueilla toimii viestinä jo itsessään.

Kyselytutkimusten perusteella erityisesti luonto ja turvallisuus on hyvin tunnettuja asioita, jonkin verran myös historia ja kulttuuri. Kansainväliseen näkyvyyteen kulttuurissa on sen sijaan matkaa. Yrittäminen ei juurikaan nouse kyselyissä esille, mutta sitä ei välttämättä koeta niinkään aiheeseen liittyvänä, ellei asiasta erikseen kysytä.

Kulttuuripalveluissa tehtyä hyvää työtä on syytä jatkaa, sillä palveluiden asiakasmäärät ovat paljolti nousseet koronan aiheuttamasta notkahduksesta.

Hämeenlinnan markkinointia on tehtävä kaupungin vahvuuksiin perustuen. Yleisemminkin positiivisia asioita on nostettava enemmän esiin. Viestinnän ja markkinoinnin on muodostettava yhtenäinen kokonaisuus.

Hämeenlinnan olisi hyvä painottaa asumisen markkinoinnissa pehmeitä tekijöitä, jota on mm. lasten ja nuorten palvelujen saavutettavuus, turvallisuus, luonto ja kulttuuritarjonta sekä lyhyiden etäisyyksien mahdollistama vapaa-ajan lisääntyminen, kun perhe muuttaa Hämeenlinnaan isommasta kaupungista.

Markkinoinnissa on edelleen nostettava Hämeenlinnan hienoja kohteita paremmin niin asukkaille kuin potentiaalisille kävijöille. Matkailun kehitys onkin ollut suotuisaa ja suunniteltuja toimenpiteitä tulee aktiivisesti toteuttaa, jotta tavoitteet saavutetaan. Matkailukohteena Hämeenlinna on kuitenkin edelleen jäljessä Suomen suurista matkailukohteista. Tapahtuma- ja matkailutiekartan edistäminen, Aulangon master planin viimeistely ja datan hyödyntäminen ovat tärkeitä toimenpiteitä markkinoinnin rinnalla.

Strategian päämäärät

Kaupunkistrategian kivijalan muodostaa kaupunginvaltuuston hyväksymä vision, arvojen ja päämäärien kokonaisuus, johon perustuen on laadittu valtuuston sitovat tavoitteet päämäärittäin. Tällä kokonaisuudella valtuusto ohjaa lautakuntien tavoitteiden asettelua ja omistajapoliittisia linjauksia.

Omistajapoliittisilla linjauksilla valtuusto ohjaa konserniyhtiöitä ja -yhteisöjä. Strategisten tavoitteiden kokonaisuus muodostuu näin valtuuston asettamista tavoitteista. Tavoitteita pannaan toimeen horisontaalisilla, lautakuntakohtaisilla sekä konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen toimenpiteillä.

Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki

Asukaslähtöisesti kehittyvä ja palveleva

Asiakkaan palvelutilanteessa kokema tyytyväisyys ylittää odotukset. Palvelumme on ratkaisuhakuista ja palveluhenkistä. Palvelut ovat saatavissa digitaalisesti. Lapset ja nuoret saavat tarvitsemansa tuen ja he voivat hyvin. Hämeenlinnalaiset lapset osaavat, oppivat ja ovat onnellisia. Tuemme vanhemmuutta ja huomioimme perheiden erilaiset tarpeet. Kehitymme ikäystävälliseksi kaupungiksi ja edistämme yhdenvertaisuutta. Tunnistamme kasvupotentiaaliset ilmiöt ja luomme edellytykset monipuoliselle tapahtuma- ja kulttuuritarjonnalle ympäri vuoden.

Hyvinvointiin aktivoiva

Hämeenlinna edistää kaikkien asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Edistämme taiteen, kulttuurin ja liikunnan hyvinvointivaikutuksia asukkaiden arjessa. Huomioimme kaupunkiympäristön ja laadukkaiden palveluiden suunnittelussa saavutettavuuden ja esteettömyyden. Tuemme yhteistyössä yritysten ja yhdistysten kanssa kaupunkilaisten aktiivisuutta ja liikkumista sekä kannustamme asukkaita edistämään itse omaa hyvinvointiaan. Luonto on meille tärkeä voimavara.

Yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistava

Vahvistamme asukkaiden yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemusta. Tuemme asukkaiden sujuvaa arkea. Kaikki kuntalaiset saavat äänensä ja ideansa kuuluviin yhteisömme aktiivisina jäseninä. Kaupungissa tehtävä vapaaehtoistyö vahvistuu ja monipuolistuu. Osallisuus toteutuu mm. kaupunkisuunnittelussa, asuinalueilla, palveluiden kehittämisessä sekä päätöksenteossa.

Taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kaupunki

Osaava ja oppiva

Toimintakulttuurimme on ennakoiva ja uudistuva. Kaupungissamme oleva osaaminen osataan hyödyntää kaupungin kehitystyössä ja yhteisömme kestävässä kasvussa. Tavoittelemme korkeaa osaamista kaikilla koulutuksen ja vapaan sivistystyön tasoilla. Korkeakoulu- ja yliopistoyhteistyö luo osaltaan edellytykset osaamisen kehittymiselle Hämeenlinnassa. Hyödynnämme monipuolisesti oppimisympäristöjä. Hyvään, ajantasaiseen ja ennakoivaan tietoon perustuva johtamisemme tukee yhteisöllisyyttä ja jatkuvaa oppimista. Lisäksi olemme vastuullinen päätöksentekijä, joka ottaa huomioon päätöksensä vaikutukset.

Taloudeltaan tasapainoinen

Talouttamme rakennetaan suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti, ja se pidetään tasapainossa velkaantumatta ja kilpailukykyisellä verotustasolla. Pidämme yhdessä huolta kaupungin taloudesta ja tavoittelemme entistä parempaa työn vaikuttavuutta. Talouden tasapainoa tukevat optimaalinen palveluverkko, väestön ja yritysten määrän kasvu sekä tarkoituksenmukaiset investoinnit, hankinnat ja hankehaut. Toimenpiteemme edistävät työllisyyttä ja pitkäaikaistyöttömien työllistymistä.

Kestävästi kasvava

Rakennamme kaupunkia taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti vastuullisesti. Huolehdimme rakennetusta ympäristöstä ja säilytämme puhtaan ja monimuotoisen luonnon myös tuleville sukupolville. Ehkäisemme luontokatoa. Teemme systemaattisesti ja suunnitelmallisesti toimenpiteitä kohti hiilineutraalia ja kestävää Hämeenlinnaa. Kestävä ajattelutapamme nopeuttaa vihreää siirtymää, joka näkyy kaikissa palveluissa, mm. rakentamisessa, energiaratkaisuissa, asumisen tapojen kehittämisessä, joukkoliikenteessä, lapsiperhepalveluissa ja biotalouden eri mahdollisuuksien esille nostamisessa. Kattavat tietoverkot ja digitaaliset ratkaisut tukevat kestävä kasvua.

Elinvoimainen kasvun kaupunki

Yritysmuotoinen ja yhdessä menestyvä

Edistämme yritysmuotoisuutta sekä vahvistamme yrittämisen ja työnteon edellytyksiä. Pidämme huolta olemassa olevista yrityksistämme sekä tuemme uusien yritysten ja työpaikkojen syntymistä. Varmistamme osaavan työvoiman saatavuuden. Luomme elinkeinopoliittisen strategian ja tunnistamme potentiaaliset tulevaisuuden elinkeinoelämän kivijalat. Kehitämme kaupunkia rohkeasti ja kestävästi ajan hengessä. Verkostoidumme tuloksellisesti keskeisten kumppanien kanssa. Varmistamme Hämeenlinnan valtakunnallisen saavutettavuuden ja hyödynnämme hyvää sijaintia keskellä Etelä-Suomea. Edistämme monipaikkaisen työn tekemistä ja hyödynnämme digitalisaation tuomia mahdollisuuksia.

Monimuotoista asumista ja liikkumista arvostava

Liikkuminen laajassa ja monimuotoisessa kaupungissa on joustavaa, turvallista ja monipuolista. Hämeenlinna on vireä pendelöintikaupunki, mikä vahvistaa kilpailukykyämme myös työmarkkinoilla. Edistämme monimuotoista ja kestävää liikkumista. Varmistamme Hämeenlinnan valtakunnallisen saavutettavuuden ja hyödynnämme keskeistä sijaintia. Tuemme kaavoituksella, liikennesuunnittelulla ja joukkoliikenteellä asumisen ja työnteon edellytyksiä eri puolilla kaupunkia. Tarjoamme monimuotoisia ja kohtuuhintaisia asumisen ratkaisuja, myös tuettuun asumiseen. Kaavoitus, puistot ja harrastusmahdollisuudet tukevat hyvää arkea ja kaupunkilaisten turvallisuutta. Kaupunkikeskustaamme ja pitäjakeskuksia kehitetään määrätietoisesti ja omaleimaisesti.

Viestimme positiivisesti Hämeenlinnasta

Olemme rohkeita ja aktiivisia kaupunkimarkkinoinnissa. Huomaamme hyvän. Kerromme positiivisia asioita Hämeenlinnasta ja toiminnastamme. Kasvatamme Hämeenlinnan tunnettuutta hyvänä asumisen, yrittämisen ja matkailun kaupunkina. Hämeenlinnassa asukkaat edustavat ylpeinä kotikaupunkiamme ja välittävät siitä positiivista viestiä. Edistämme laadukkaiden palveluidemme markkinointia, ja viestimme niistä ennakoivasti. Herätämme kiinnostusta kansallisilla ja kansainvälisillä tapahtumilla, matkailukohteilla ja kokouksilla.

Strategiset toimeenpano-ohjelmat

Valtuuston valitsema painotuksia ohjataan strategisilla lautakunta-, toimiala- ja toimijarajoja ylittävillä toimeenpano-ohjelmilla. Ohjelmat käynnistetään ja valmistellaan määräaikaissa ohjelmatyöryhmissä, joissa on mukana valtuutettuja ja viranhaltijoita sekä sidosryhmien edustajia. Hallitus päättää ohjelmatyöskentelyn tarkemmista periaatteista valtuuston linjausten mukaisesti sekä nimeää kulloinkin tarvittavat työryhmät. Vakiintuneita ohjelmia toteutetaan yhteistyöverkostolla.

Nykyiset strategiset toimeenpano-ohjelmat on kuvattu alla. Lautakuntien ja konsernipalveluiden toimenpiteet ohjelmien toteutuksessa on kuvattu kunkin toimijan luvuissa.

Lapsiystävällinen Hämeenlinna

Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelma muodostaa punaisen langan kaupunkistrategian ja lapsiin kohdistuvien ohjaavien asiakirjojen välille. Lapsiystävällisyys on kytketty onnellisuuteen, jossa tapahtuvia muutoksia seurataan viiden hyvinvoinnin osa-alueen kautta. Seurannan tueksi on rakennettu vuosittain päivittyvä raportointityökalu. Ohjelma tukeutuu kansalliseen lapsistrategiaan ja Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malliin.

Hiilineutraali Hämeenlinna

Hämeenlinnan tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2035. CO2-raportin mukaiset käyttöperusteiset asukaskohtaiset päästöt vähenevät vähintään 80 % vuodesta 2010 vuoteen 2035 ja loput 20 % päästöistä on joko vähennetty tai kompensoitu.

Tapahumien ja matkailun Hämeenlinna

Osallistavasti toteutettu tiekartta luo Houkuttelevalle Hämeenlinnalle askelmerkit matkailuelinkeinon vahvistamiseksi sekä kulttuuritarjonnan rikastamiseksi ja ohjaa kaupungin elinvoimapolitiikkaa. Tiekartta vahvistaa matkailun ja tapahtumien arvoa osana kaupunkistrategiaa.

Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit

Riskienhallinnalla tarkoitetaan menettelytapoja, joiden avulla tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan tavoitteiden saavuttamista uhkaavia tekijöitä. Riskienhallinnalla varmistetaan Hämeenlinnan kaupungin ja kaupunkikonsernin valmius perustehtävänsä toteuttamiseen ja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen varautumalla toteutumista uhkaavien tekijöiden hallintaan.

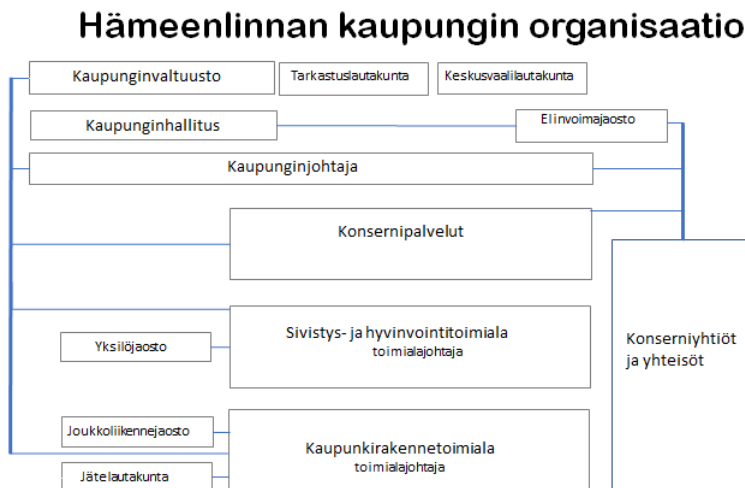
Toimiva riskienhallinta on osa hyvää johtamista, toiminnan ohjausta ja palvelujen laadun varmistamista. Prosessina riskienhallinta kytkeytyy kiinteästi strategia-, talousarvio- ja tilinpäätösprosesseihin eli toiminnan suunnitteluun, seurantaan ja raportointiin.

Hämeenlinnan kaupungin ja kaupunkikonsernin riskit luokitellaan strategisiin, operatiivisiin, taloudellisiin ja vahinkoriskeihin. Riskejä tunnistetaan ja arvioidaan osana kaupungin ja konserniyhteisöjen tavanomaista johtamista, suunnittelua, päätöksentekoa ja toimintaa.

Käytännössä riskienhallinnan tilannearviota päivitetään vähintään kaksi kertaa vuodessa, osana talousarvio- ja tilinpäätösprosesseja. Talousarviovaiheessa taloussuunnitteluprosessi kytketään osaksi riskienarviointia. Tavoitteiden asettamisen yhteydessä analysoidaan toimintaympäristön muutoksia, tunnistetaan kaupungin ja kaupunkikonsernin tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioidaan niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laaditaan tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja arviointi ovat siten osa tavoitteiden asettamista. Keskeiset riskit ja niiden hallintakeinot on esitetty jäljempänä käyttötalousosan asianomaisessa kohdassa, sitovien tavoitteiden yhteydessä.

Tilinpäätös vaiheessa riskienhallinnan tilannearvio päivitetään sisäisen valvonnan selontekokyselyn yhteydessä, jonka toimialakohtaiset vastaukset käsitellään lautakunnissa ja konsernipalvelujen osalta kaupungin johtoryhmässä. Kaupunginhallitus antaa toimintakertomuksessa selonteon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, joka perustuu mainittuun tiedonkeruuseen.

Hämeenlinnan kaupungin organisaatio



Hämeenlinnan valtuuston hyväksymän vision on mahdollista toteutua toimimalla päätettyjen arvojen ja tavoitteiden mukaisesti. Toimintamalli tarkoittaa niin toimintaperiaatteita, organisaatiota kuin yhteisiä toimintatapoja.

Hämeenlinnaa johtaa 51-jäseninen kaupunginvaltuusto ja toimintaa ohjaavat 11-jäseniset lautakunnat. Kaupunginhallituksen (13 jäsentä) tehtävänä on erityisesti kaupungin kokonaistavoitteiden johtaminen ja seuranta. Kaupunginhallitus vastaa kaupungin strategisesta kokonaisjohtamisesta, maankäytön strategisesta suunnittelusta, henkilöstöpolitiikasta, hankintapolitiikasta ja omaisuudesta, kuten tiloista. Esittelijänä toimii kaupunginjohtaja ja muut esittelijät ratkaistaan hallintosäännön päivytyksen yhteydessä. Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii elinvoimajaosto, joka vastaa elinvoiman ja työllisyyden kehittämisestä sekä kotoutumisen palveluista. Elinvoimajaoston esittelijänä toimii elinvoimajohtaja. Elinvoimaa edistetään kaupungin organisaation ja konserniyhteisöjen yhteistyöllä.

Konserniyhtiöitä ja yhteisöjä ohjataan omistajapoliittisilla linjauksilla. Konsernin toimintaa tehostetaan ja sen osien yhteistyötä lisätään 2016–2017 tehdyn selvityksen toimenpitein. On tärkeää, että konserniyhtiöt ja yhteisöt johtavat oman toimintansa tavoitteita Hämeenlinnan kaupunkistrategiasta ja sen strategisista päämääristä sekä omistajapoliittisista linjauksista.

Lautakunnat toteuttavat lakisääteisten tehtävien lisäksi niille annettuja tehtäviä ja palveluja valtuuston määrittelemien tavoitteiden mukaisesti sekä tekevät päätöksiä niille määritellyn toimivallan mukaisesti. Lautakunnat keskittyvät strategisesti tärkeisiin asioihin. Lautakuntien esittelijöinä toimivat kullekin toimialalle nimetyt toimialajohtajat.

Toimintaympäristö

Väestö

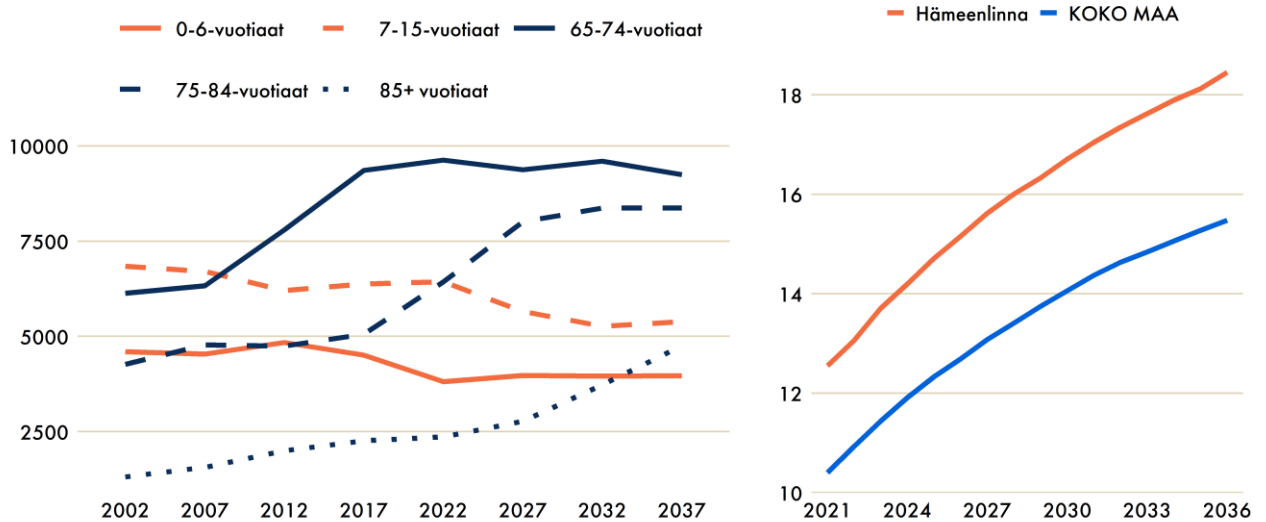
Hämeenlinnan väkiluku vuoden 2022 lopussa oli 68 043, mikä on 0,1 % enemmän kuin vuoden 2021 lopussa (67 971). Vuosina 2009–2015 väestö on kasvanut 0,1–0,7 %, vuosina 2016–2018 hieman pienentynyt ja jälleen 2019–2022 väestö hieman kasvoi. Tilastokeskuksen ennakkoväkilukutilaston mukaan vuoden 2023 aikana väkiluku on noussut 165 asukkaalla elokuun loppuun mennessä. (Lähde: Tilastokeskus) Hämeenlinnan tavoitteena on kasvaa 0,2 % vuosivauhtia vuoteen 2040 mennessä.

Vuosi	TP2022	EN 2023	EN 2024	EN 2025	EN 2026
Väkiluku	68 043	68 179	68 315	68 452	68 589

Hämeenlinnan väkiluku ja tavoitteet vuosille 2022–2026

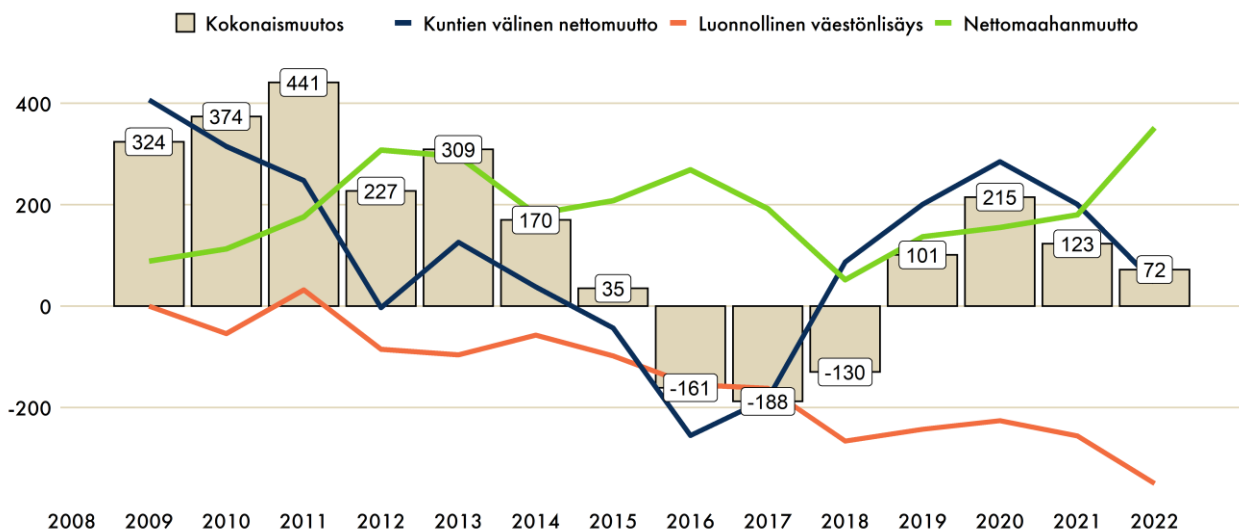
Hämeenlinnassa 65 vuotta täyttäneiden osuus 27,1 % on vuoden 2022 tilaston (Tilastokeskus, MDI Public Oy) mukaan koko maan keskiarvoa (23,3 %) suurempi ja vastaavasti työikäisten (16–64-vuotiaat) ja alle 16-vuotiaiden määrä on Hämeenlinnassa pienempi. Väestöennusteen mukaan eläkeikäisten määrä kasvaa tulevina vuosina edelleen ja muiden väestöryhmien määrä laskee.

Hämeenlinnan väestöennusteen ja Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan jatkossa erityisen suuri on 75 vuotta täyttäneiden osuus. (Lähde: MDI Public Oy, 2021 ja Tilastokeskus, Väestörakenne ja Väestöennuste 2019)



Hämeenlinnan lasten ja nuorten ja ikäihmisten kehittyminen väestöennusteen mukaan (vasen kuva) ja 75 vuotta täyttäneiden osuus (oikea kuva) väestöstä Hämeenlinnassa ja koko maassa 2021–2036 (Lähde: MDI Public Oy 2021, Tilastokeskus 2021)

Vuodesta 2009 Hämeenlinnan muuttovoitto laski vähitellen negatiiviseksi, kunnes vuonna 2018 muuttoliike kääntyi selvästi positiiviseksi ollen positiivinen myös vuosina 2019–2022. Alla kuvataan Hämeenlinnan väestönmuutoksia vuosina 2009–2022. Luonnollinen väestönlisäys (2022: -350) on ollut negatiivinen vuodesta 2012 lähtien ja maahanmuuton vaikutus on hiipunut huippuvuosista. Kokonaismuutos vuonna 2022 oli 72 asukasta kasvua. Nettosiirtolaisuus on tuonut Hämeenlinnaan vuosina 2018–2022 yhteensä 1697 asukasta muuttovoittoa. Hämeenlinnan kuntien välinen nettomuutto vuonna 2022 oli 47 asukasta. (Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike)



Hämeenlinnan väestönmuutokset 2008–2022

Vuonna 2022 Hämeenlinnasta eniten muuttovoittoa tehneet kunnat olivat Tampere (-173), Helsinki (-46), Turku (-41) ja Jyväskylä (-39). Muuttovoittoa Hämeenlinna on vuonna 2022 saanut seuraavasti: Riihimäki (59), Hyvinkää (34), Loppi (28) ja Forssa (26). Hämeenlinna häviää pitkällä aikavälillä

muuttoliikkeessä suurille ja voittaa pienemmistä. Viiden vuoden aikana Hämeenlinnan pahimmat kilpailijat ovat Tampere (-628), Helsinki (-102) ja vastaavasti Hämeenlinnan parhaita muuttovoittokuntia ovat Riihimäki (170), Janakkala (169) ja Forssa (95). (Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike)

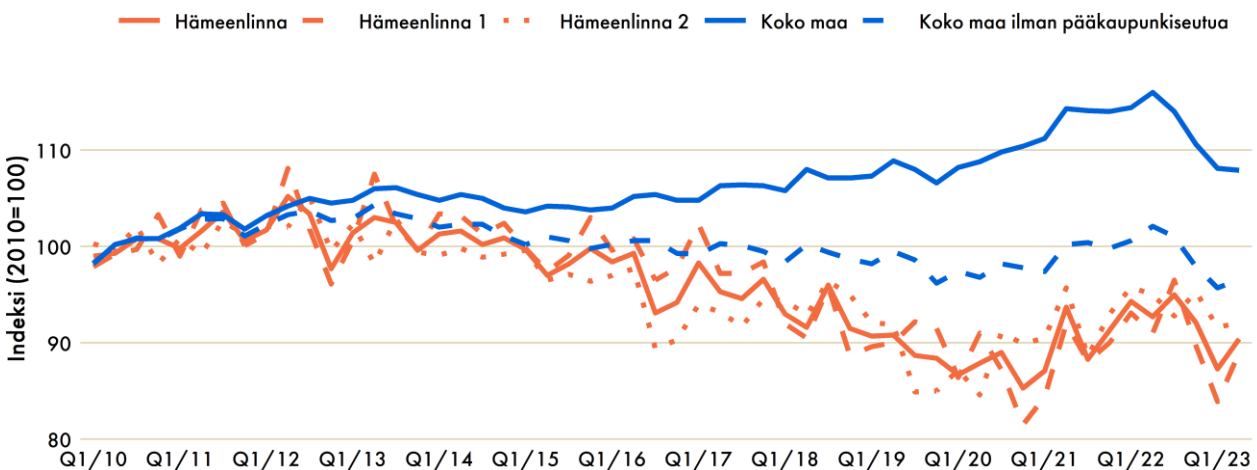
Asuminen

Hämeenlinnassa oli vuoden 2022 lopussa asutokuntia yhteensä 35 969. Yksin asuvien talouksia oli 17 647, mikä on 49,1 % kaikista asutokunnista. Kahden henkilön talouksia oli yhteensä 11 506, mikä on 32 % asutokunnista. Kolmen tai useamman henkilön talouksia oli yhteensä 6 816 (18,9 %). Asutokuntien määrässä on jatkuva trendi pienempien asutokuntien suuntaan vuodesta 2009. Myös kahden hengen talouksien osuus laski vuonna 2022. (Lähde: Tilastokeskus, Asunnot ja asuinolot)

Talotyyppi	Kaikki asutokunnat	1 henkilö	2 henkilöä	3+ henkilöä
Kerrostalot	16 390	11 299	3 932	1 159
Rivitalot	5 891	2 798	2 038	1 055
Omakoti- ja paritalot	13 095	3 189	5 380	4 526
Muut rakennukset	593	361	156	76
Yhteensä	35 969	17 647	11 506	6 816

Hämeenlinnan asutokuntien jakauma talotyyppin ja kokoluokan mukaan 2022 (Lähde: Tilastokeskus)

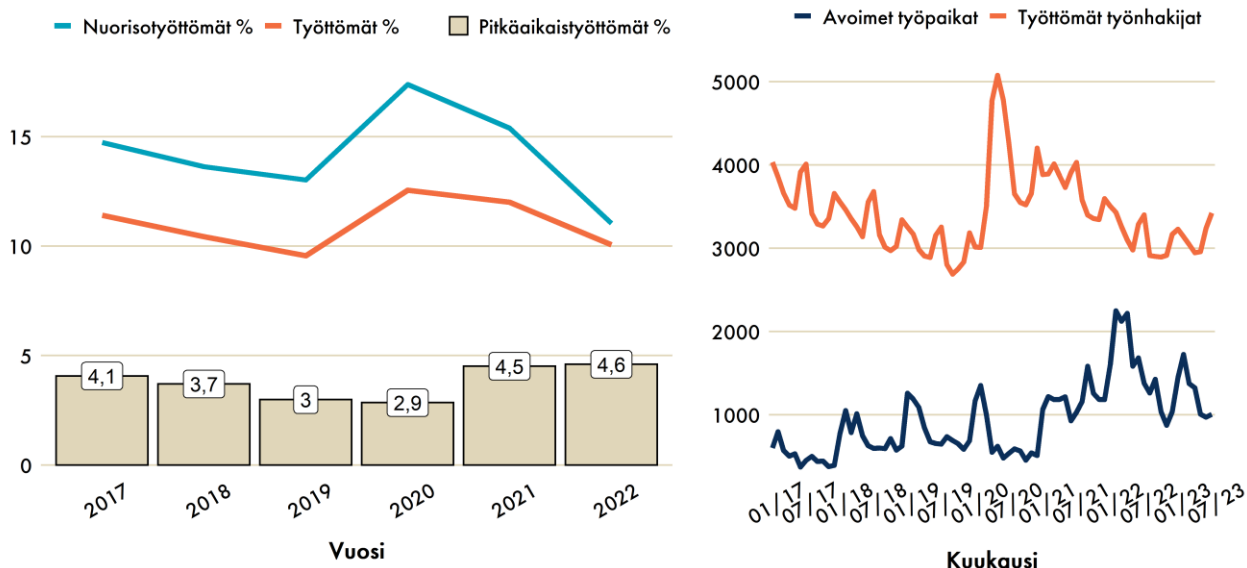
Asuntojen hintataso on laskenut vuoteen 2010 verrattuna Hämeenlinnassa sekä keskeisillä alueilla että etäämpänä keskustasta sijaitsevilla alueilla ollen vuoden 2023 alkupuolella noin 90 % vuoden 2010 tasosta. Koko maassa hintataso on noussut noin 8 % vuodesta 2010, mutta kun indeksistä poistetaan pääkaupunkiseutu, jää kehitys hieman negatiiviseksi.



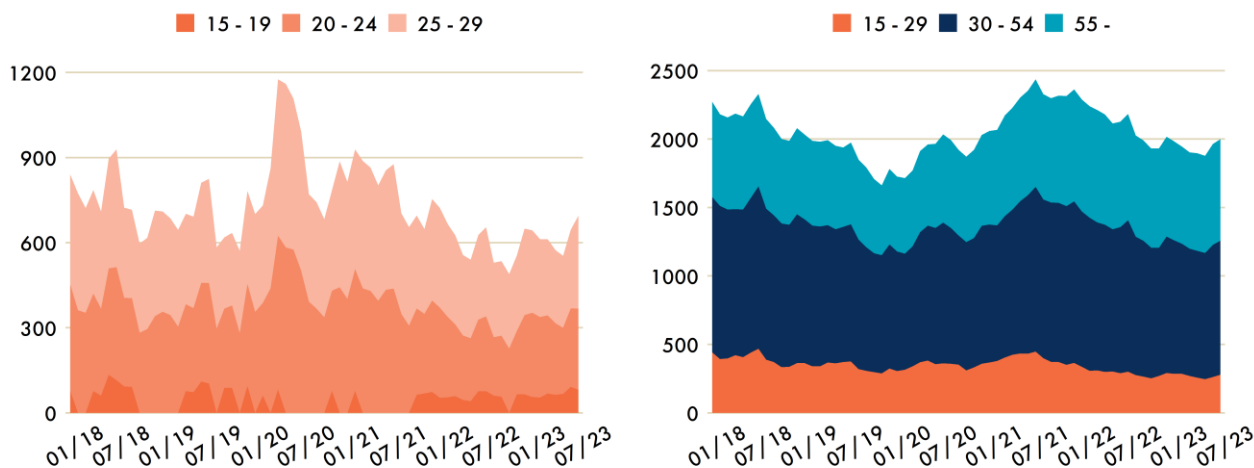
Koko Hämeenlinnan, Hämeenlinnan keskeisten alueiden (Hämeenlinna 1) ja Hämeenlinnan muiden alueiden (Hämeenlinna 2) sekä koko maan ja koko maan ilman pääkaupunkiseutua osakeasuntojen hintaindeksi vuodesta 2010 (Lähde: Tilastokeskus, Osakeasuntojen hinnat)

Työllisyys

Hämeenlinnan työllisyystilanne kehittyi hyvin vuosina 2018–2019, mutta heikkeni koronapandemian myötä voimakkaasti 2020–2021. Yleinen työttömyysprosentti vuonna 2022 oli 10,1 (Hämeenlinnan seutukunta 9,3 %) nuorisotyöttömyyden ollessa aiempaa matalampi eli 11 %, pitkäaikaistyöttömien osuus kasvoi jo 4,6 prosenttiin. Samaan aikaan työttömien työnhakijoiden ja avointen työpaikkojen määrät lähestyvät toisiaan. Koronan aikana nuorten työttömyydessä oli selvä piikki, mutta erityisesti iäkkäämpiin työnhakijoihin kohdistuva rakennetyöttömyys (sisältää pitkäaikaistyöttömyyden) lähti voimakkaampaan kasvuun hieman jäljessä. (Lähde: TEM Työnvälitystilasto / Tilastokeskus)



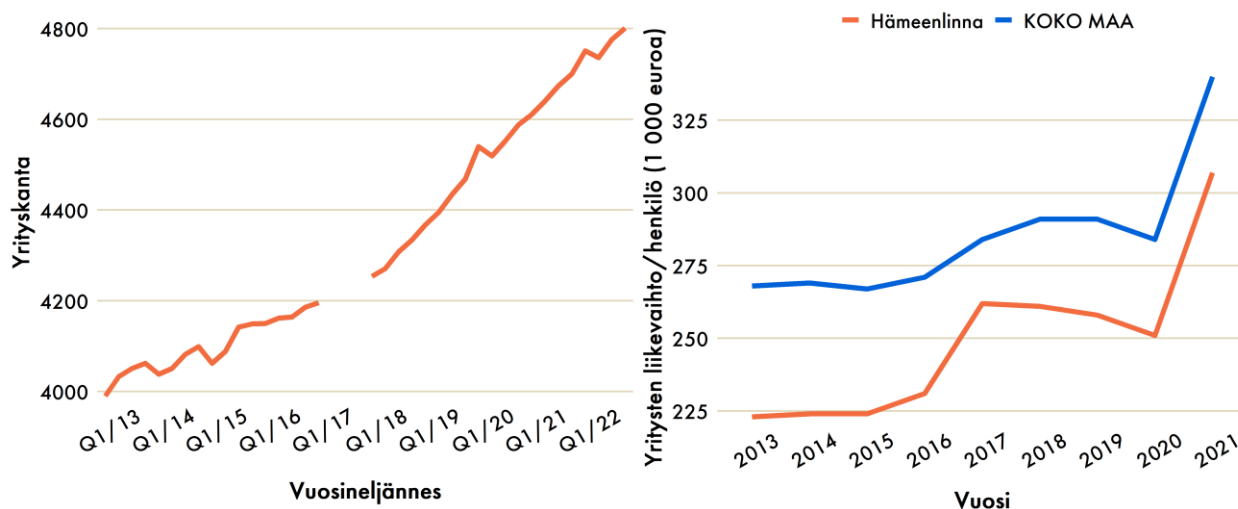
Hämeenlinnan työttömyysasteet 2017–2022 (vasen kuva) ja avointen työpaikkojen määrä suhteessa työttömien työnhakijoiden määrään 2017 – 7/2023 (oikea kuva)



Hämeenlinnan alle 30-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrän kehittyminen 2018–7/2023 (vasen kuva, lomautettujen määrä ei näy summassa silloin, kun lukema on alle 5) ja rakennetyöttömien määrä ikäluokittain 2018–7/2023 (oikea kuva)

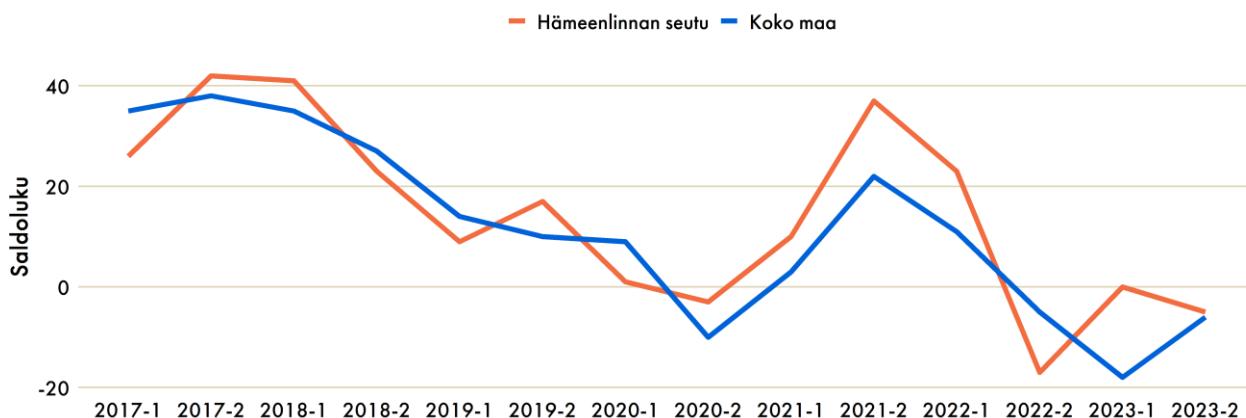
Yritykset

Hämeenlinnan yritysanta vuonna 2022 oli 4 588 yritystä ja on kasvanut vuoden 2013 alusta (3 990) yhteensä 598 yrityksellä. Työntekijäkohtaisen liikevaihdon kasvu pysähtyi vuoteen 2017, mutta kääntyi jälleen kasvuun vuonna 2021 ollen työntekijää kohden vuonna 2021 oli 307 000 euroa.



Hämeenlinnan yritysanta 2013–2022 ja yritysten liikevaihto/henkilö (1 000 euroa) Hämeenlinnassa ja koko maassa 2013–2021

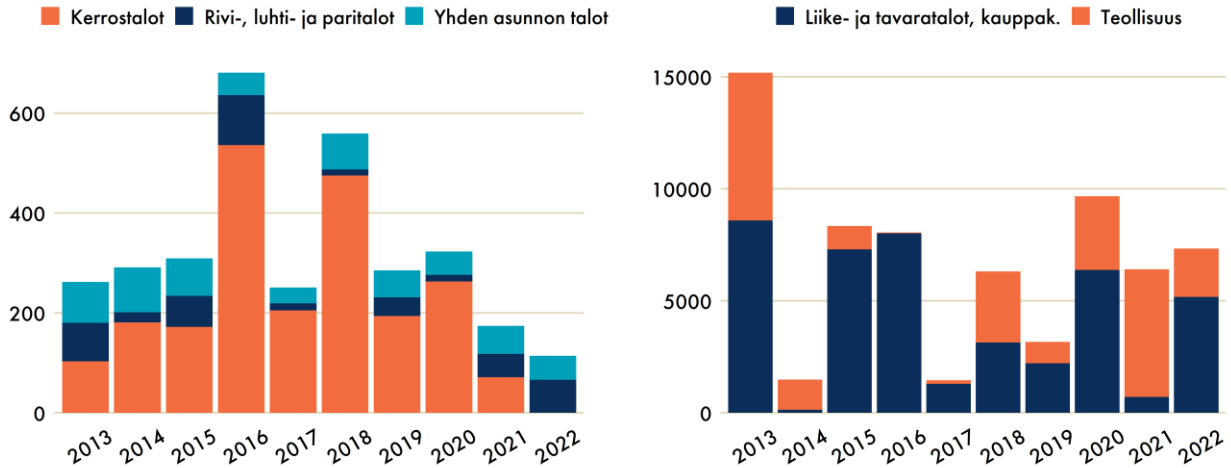
Yrittäjien luottamusta taloustilanteeseen mittaava PK-yritysbarometrin suhdannenäkymä lähimmän vuoden aikana vaihtelee Hämeenlinnan seudulla pääasiassa samassa tahdissa koko maan kanssa. Koronan aikana seudun luottamus tulevaan on kuitenkin ollut korkeammalla kuin koko maassa keskimäärin.



Hämeenlinnan seudun ja koko maan suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana (Lähde: PK-yritysbarometri)

Rakentaminen

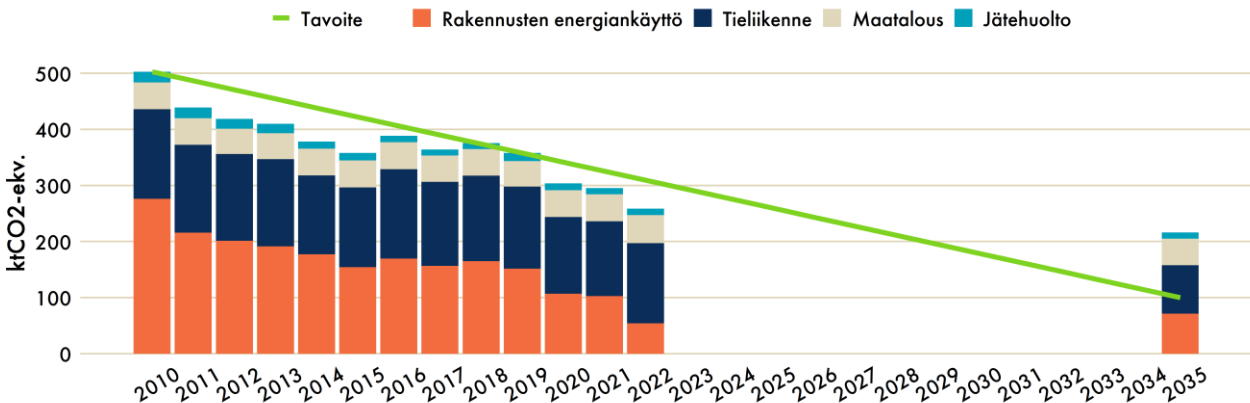
Hämeenlinnan rakennusvalvonnan myöntämien rakennuslupien sisältämien asuntojen määrä on vuosina 2021c2022 ollut edeltäviä vuosia matalammalla tasolla (2021: 174, 2022: 114). Vuosina 2013–2020 myönnettiin lupa vähintään 200 asunnolle vuosittain. Liike- ja tavaratalojen ja kauppa-keskusten sekä teollisuuden rakennuslupien yhteenlaskettu kerrosala sen sijaan on ollut hyvällä tasolla, mutta luvuissa on huomattavaa vuosittaista vaihtelua johtuen luvitettujen kohteiden vaihtelevasta koosta.



Hämeenlinnan rakennuslupien asuntojen määrä (vasen kuva) ja teollisuus- ja liikerakennusten rakennuslupien yhteenlaskettu kerrosala neliömetreinä (Lähde: Hämeenlinnan kaupunki, Rakennusvalvonta)

Ilmastopäästöt

Hämeenlinnan tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2035, jolloin vähintään 80 prosenttia 2010 vuoden tason ilmastopäästöistä on vähennetty ja loput joko vähennetty tai kompensoitu tai hiilinieluja kasvatettu vastaava määrä. Vuonna 2010 päästöt olivat yhteensä noin 500 kilotonnia CO₂-ekvivalentteja päästöjä, jolloin tavoite vuodelle 2035 on noin 100 kilotonnia. Vuosina 2020–2022 Hämeenlinna on ollut hieman edellä tavoitetta. Arvio Hämeenlinnan ilmastopäästöistä vuonna 2035 ilman kaupungin omia toimenpiteitä on noin 200 kilotonnia. Arviossa on huomioitu EU:n ja valtion tasolla tehdyt päätökset, joita kaupungin on myös toteutettava.



Hämeenlinnan ilmastopäästöt (kilotonnia hiilidioksiidiekvivalentteja päästöjä) 2010–2022, arvio vuoden 2035 päästöistä ilman kaupungin lisätoimenpiteitä ja Hiilidioksidi Hämeenlinna 2035 tavoite tasaisena kehityksenä

Alueiden kehitys ja kaavoitus



Kanta-Hämeenlinna

Yleistä

Vuonna 2018 valmistui kantakaupungin yleiskaava 2035 ja vuonna 2019 valmistui keskustavisio 2035. Kaupungin asuntotuotannosta valtaosa on asuinkerrostaloja, jotka sijoittuvat olemassa olevan kaupunkirakenteen sisään. Myös pientalotonttien houkuttavuus on erityisen suuri tiivistyville alueilla. Viime vuosina asumisen painopiste on siirtynyt keskustan itäosaan, Keinusaareen ja Asemannrantaan. Lähitulevaisuudessa uudisrakentamisen painopiste siirtyy keskustan eteläosaan, Hämeensaareen. Hämeensaareen on jo valmistunut yksi asemakaavan muutos vuonna 2021 ja toinen suurempi kaavahankekokonaisuus on tulossa hyväksymiskäsittelyyn viimeistään alkuvuodesta 2024. Myös Jukolan alue tulee kasvamaan uuden sairaalan valmistumisen ja myöhemmin rakentuvan Ahvenistonmäen asuinalueen myötä. Pientaloja varten kaavoitetaan uusia alueita kantakaupungin itä- ja länsiosissa sekä Miemalan alueella. Länsiosaan laaditaan pientaloasumista koskevat kaavarungot tulevaisuuden asemakaavoitusta varten Terttiin ja Luolajaan. Olemassa olevan kaupunkirakenteen tiivistämistä jatketaan keskustassa ja sen tuntumassa, mm. Poltinaholla.

Palvelutoiminnoille syntyy laajenemistilaa keskustan tuntumassa torin ympäristössä ja Hämeensaareessa sekä myöhemmin erityisesti Harvialantien varressa ja Kantolan pohjoisosassa. Kustant väkiluku on kasvanut viimeisien vuosien aikana ja saman kehityksen oletetaan jatkuvan. Tiiriön alue on

rakennettu käytännössä täyteen, joten tulevaisuudessa tilaa vaativan kaupan alue tulee laajenemaan Mäkelään, Kirstulaan ja myöhemmin Radanvarteen keskustan itäpuolelle.

More-alueen kasvu jatkuu erityisesti tuotanto-, logistiikka- ja pienyritysrakentamisessa. Alueen painopiste siirtyy uuden eritasoliittymän myötä etelämmäksi ja tulee yhdistymään Janakkalan Rastikankaan elinkeinoalueen kanssa.

Seuraavassa on luonnehdittu kehitystä suuralueittain.

Läntinen kantakaupunki (109001)

Kantakaupungin yleiskaavan 2035 mukaisesti kaavoitetaan uusia omakotialueita. Lähivuosina pyritään etsimään kaavoitettavia alueita olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisässä ja myöhemmin siirrytään Sammontorpan alueelle Terttiin sekä Luolajan kylän alueelle. Samassa yhteydessä rakennetaan ja/tai kunnostetaan pääkatujen ja pääpyöräilyreittien kokonaisuus.

Pohjoinen kantakaupunki (109002)

Tiiriön alueella tapahtuu rakenteen täydentymistä ja toimintojen muuntumista. Kaupan alue tulee laajenemaan pohjoiseen Mäkelän alueelle. Kirstulan alueelle tulee sijoittumaan tilaa vievää kaupaa. Alueen liikenneverkkoa tullaan parantamaan kehittyvän maankäytön myötä. Asuinalueet ovat käytännössä täyteen rakennettuja.

Eteläinen kantakaupunki (109003)

Visamäen alueen korkeakoulukeskus kehittyä edelleen. Alueelle voi sijoittua uutta asumista ja palvelua. Miemalan alueelle on suunniteltu uutta pientaloaluetta. More-yritysaluetta kehitetään kantakaupungin yleiskaavan mukaisesti. Alueelle on suunniteltu uutta eritasoliittymää yhdessä Janakkalan kunnan ja Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa.

Keskusta (109004)

Keskustan kehävyöhykkeen kerrostalorakentaminen on edennyt Keinusaaressa, Vanajanrannan alueella sekä Asemanrannan alueella. Hämeensaaren keskeisten alueiden asemakaavoitus on valmistumassa loppuvuonna 2023. Ruutukaavakeskustassa kaavoitetaan täydennysrakentamiskohteita, joita on vireillä useampi. Jatkossa keskusta-alue tulee laajenemaan itään radanvarteen ja etelään kohti Kantolaa.

Kaakkoinen kantakaupunki (109005)

Katumalla on vapaita kaupungin omistuksessa olevia kerros- ja rivitalotontteja, joiden kehittämistä tutkitaan. Käikälän suurteollisuusalueen yrityksille on varattu tilareservejä laajennuksia varten. Yksityisessä omistuksessa olevat Hongiston ja Kartanonrannan alueet tulevat lisäämään pientalojen määrää alueella. Vanajanlinnan aluetta kehitetään matkailutoiminnoille.

Itäinen kantakaupunki (109006)

Hättilän ja Asemantaustan suojelukaavoituksen jälkeen laaditaan suojelukaava myös Sairion pientaloalueelle. Pientaloasutus laajenee Vanajanlinnantien varrella sekä Siirin alueella. Palvelu- ja työpaikkatoimintojen kehittäminen Radanvarren alueella (ent. Suosaari) toteutetaan 10-tien kehittämisen ja Paasikiventien jatkeen rakentumisen myötä. Keskusta tulee myöhemmin jatkumaan Harvialantielle saakka.

Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen alueet

littalan keskustan kaavarungon pohjalta on tarkoitus tiivistää olemassa olevaa taajamaa erityisesti seisakkeen läheisyydessä. Kaavarungossa on tutkittu myös moottoritien eritasoliittymään tulevan yritysalueen kehittämismahdollisuuksia. Rengon keskustaa kehitetään täydennysrakentamisella sekä keskustan tuntumassa sijaitsevilla pientalotonteilla. Lammin keskustan läheisyydestä on hankittu usealta suunnalta maata, mikä mahdollistavaa kirkonkylän kehittämisen pitkälle tulevaisuuteen. Keskustan kehittämistä edistetään kaavamuutosten kautta. Tuuloksen kaavavaranto on hyvä. Hauholla kaavoitetaan keskustan kohteita. Pitäjissä on lisäksi vireillä pieniä kaavamuutoksia ja yksityisten laatimia rantakaavamuutoksia. Myös suunnittelutarveratkaisut ja poikkeamiset ohjaavat suuresti maaseudun rakentamista. Vuonna 2021 päätettiin rantarakentamisen periaatteista, joita täydennettiin ja tarkistettiin vuonna 2022. Ne ovat ohjanneet loma-asuntojen muuttamista vakituiseen asumiseen.

Tonttivaranto

Kantakaupungin tonttivarantotilanne on tällä hetkellä kohtuullinen. Pulaa on erityisesti kantakaupungin länsipuolella, jonne ollaan kaavoittamassa lisää pientalotontteja. Kantakaupungin alueella pientalotonttien tarjonta on kohtalainen. Pulaa on erityisesti kaupunkirakenteen sisään sijoittuvista tonteista, joiden kysyntä on ollut suurta mm. Metsäharjun alueella. Osa kantakaupungin tonteista ei vastaa kysyntää kaavamerkinnän tai rakentamistapaohjeen määräyksen mukaan. Kantakaupungin ulkopuolella pientalotontteja on määrällisesti riittävästi. Osin ne eivät kuitenkaan rakentamisolosuhteiltaan ja kooltaan vastaa kysyntää. Pitäjien tonttivarannosta merkittävä osuus on yksityisomistuksessa erityisesti littalassa. Viime vuosina keskustaa reunustavien pientaloalueiden tontinjakojen kysyntä on ollut viime vuodet tasainen. Tontinjakoja pyritään tekemään kysynnän mukaan.

Yritystonttitilanne on hyvä. Moreenissa on hyvin monipuolista yritystonttien kysyntää. Moreenin kysyntä tulee kasvamaan voimakkaasti uuden eritasoliittymän myötä. Hauholla, Kalvolassa, Lammin, Rengossa ja Tuuloksessa yritystontteja on myös määrällisesti riittävästi, mutta osa alueista kaipaa kehittämistä tonttien haluttavuuden parantamiseksi. Elinkeinotonttien kaavoitusta tehdään suurelta osin suoraan yksittäisten yritysten tarpeiden mukaan.

Hämeenlinnan tonttivaranto 6.9.2023 (suluissa tilanne 8.9.2022)			
	AO	AR+AK	Yritys
Kanta-Hämeenlinna	95 (79)*	25 (26)	37 (36)
Hauho	19 (21)	4 (4)	6 (6)
Kalvola	2 (2)	7 (7)	0 (0)
Lammi	18 (19)	8 (7)	1 (1)
Renko	13 (13)	3 (3)	3 (3)
Tuulos	18 (17)	5 (5)	1 (1)
Yhteensä	165 (151)	52 (52)	48 (47)

*

Sisältää vuonna 2023 mm. Sampo 3:n alueelta palautuneet tontit

Kaupunkirakenteen muutoksen pääpiirteet

Kanta-Hämeenlinna

Edellä luonnehditun kehityksen mukaan:

- Läntisen suuralueen kasvu on tasoittunut. Merkittävää kasvua on vain uudisrakentamisalueilla rakentaminen kasvattaa asukaslukua nykyisestäään. Muilla alueilla väestö ikääntyy ja asukasluku hieman vähenee. Vanhoilla alueilla on alkamassa sukupolvenvaihdos samalla tavalla kuin itäisillä pientaloalueilla. Tulevaisuuden asumisen painopistettä läntisillä alueilla suunnataan Hirsimäen itäpuolelle, Ahvenistonmäelle ja Luolajan alueelle
- Pohjoisen suuralueen asukasluvussa ei tapahdu suuria muutoksia. Vanhoilla alueilla väestömäärä on hiljalleen laskussa. Tiiriön kaupallisten palvelujen alueen kasvu on saavuttamassa rajansa ja uutta kaupallista rakentamista on syntymässä lähinnä valtatie 3:n itäpuolelle Kirstulaan.
- Eteläisen suuralueen asukasluvun kasvu on tasaantumassa. Korkeakoulukeskuksen alueen muuttuminen asumiseen nostaa jonkin verran asukasmäärää. Alue on selvästi painottunut korkeakoulualueeksi ja työpaikkakeskittymäksi. Asukasluku kasvaa jonkin verran myös Miemalassa, jonne suunnitellaan uutta asuinalueita. Moreenin alueen yleiskaavoitus turvaa tulevaisuuden elinkeinotonttitarjonnan ja sen myötä työpaikkojen määrän tasaisen kasvun. Moreeniin suunnitteilla oleva eritasoliittymä lisää alueen houkuttavuutta merkittävästi sekä yhdistää Moreenin ja Janakkalan Rastikankaan yhdeksi Etelä-Suomen suurimmista yritysalueista.
- Keskustan suuralueella asukasluku on kääntynyt selvään kasvuun Keinusaaren, Goodmanin, Vanajanrannan ja Asemanrannan toteutuessa. Kauppakeskus Goodman on lisännyt merkittävästi liiketilan tarjontaa ja tasapainottaa siten keskustan ja Tiiriön välistä kaupallista kokonaisuutta. Kauppakeskuksen myötä ruutukaavakeskustassa on jonkin verran tyhjiä liiketiloja ja siellä korostuvat erilaiset ravintola- ja muut erilaiset palvelut. Lähitulevaisuudessa Hämeenosaaren toteutuminen ja ruutukaavakeskustan täydennysrakentaminen tuovat alueelle lisää asuntoja ja toimintoja. Keskustan palvelutaso säilyy hyvänä.
- Kaakkoisella suuralueella kasvua tulee tapahtumaan yksityisomistuksessa olevilla Kartanonrannan ja Hongiston alueilla. Myös Katuman alueen asukasluku tulee kasvamaan jonkin verran uuden rakentamisen myötä. Äikälässä väkiluku kasvaa hiljalleen. Vanajanlinnan alueen matkailutoiminnat kehittyvät edelleen.
- Itäisen suuralueen väkiluku kasvaa Siirin, Vanajanlinnantien varren ja Ruununmyllyn rakentamisessa. Vanhoilla asuntoalueilla väestömäärä kuitenkin hiljalleen laskee. Vanhoilla alueilla on monipuolinen ikärakenne, mikä helpottaa alueiden palveluiden suunnittelua.

Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen alueet

Pitäjät kehittyvät ensisijaisesti pääkeskuksiensa varassa nykyisillä asemakaava-alueilla. Väestö kasvaa hieman litalassa ja vähenee maltillisesti muissa kyläkeskuksissa. Palvelutoimintojen uudelleenjärjestelyihin varaudutaan palveluverkkosuunnitelman mukaisesti ja mahdollisia maankäyttöään vapautuvia alueita pyritään osoittamaan asuinkäyttöön. Työpaikka- ja palvelutoimintojen alueiden kehittämiseen varaudutaan erityisesti pääväylien läheisyydessä. Työpaikat tulevat lähivuosina pääosin säilymään.

Kaavoitusohjelma

Kaavoitusohjelman mukaisten keskeisten alueiden valmius asemakaavojen osalta infran suunnitteluun.

Kohde	K Asemakaavoitusvuosi I Kaavallinen valmius Infran suunnitteluun R Rakentaminen käynnissä		
	2024	2025	2026
Keskusta Linja-autoasema Engelinranta 1, Paasikiventien kortteli Hämeensaari Torin alueen kehittäminen Ruusukortteli	I R I I	 R R	 K
Keinusaari Asemanrannan asuinalue Vanajantien varsi Vanajantien jatke, Hätilän voimalaitos Lääninsairaala	R R		 K K
Ahvenisto Kantasairaala Ahvenistonmäen asuinalue Poltinaho	R K	 K I	 R
Moreeni Uusi eteläosa ja uusi eritasoliittymä Moreenin hankekaavoitus, jatkuva valmius Muut elinkeinoalueet Kirstula Mäkelän pienet hankkeet Paikkala Elinkeinojen hankekaavoitus, jatkuva valmius	K/I/R K R K/I R K/I	I/R K K/I K/I	R K K/I K/I
Pientalovaltaiset alueet Siiri 3 Jukolan pientalot Miemala Mettola Kolkanmäki	I I K I	 R I I K	 R R
Palveluverkon kaavallinen kehittäminen Myllymäen koulu HYK Lammin koulukeskus	R I/R I	 R	
Kulttuuriympäristön suojele Sairio	K		
Pitäjien asuinalueet Iittalan vanha koulu, muutos Turkinmäki, muutos Hauhon kirkonkylä, uusi Lammin kirkonkylä, muutos	K K K	I K K	I I K

Maankäytön strateginen suunnittelu ja yleiskaavoitus

Kaavoitusta ja tonttituotantoa ohjaavat maankäytön linjaukset, yleiskaava sekä erilaiset maankäytön ohjelmat. Maankäytön suunnittelun kriittinen menestystekijä on kokonaisvaltainen ennakoiva maankäytön suunnittelu. Strategisen yleiskaavan ja riittävän maanomistuksen avulla on mahdollisuus helpottaa kaavavarantotietojen hallintaa, maankäytön toteutusohjelman laadintaa ja toteutuksen ajoitusta.

Maankäytön suunnittelun strateginen merkitys kaupungin kehittämisessä on keskeinen. Vireillä on laajoja hankkeita, kuten Hämeensaaren, ruutukaavakeskustan ja Moreenin alueiden kehittäminen. Asumisen osalta erityistavoitteena on uusien asuntoalueiden monipuolisuus ja korkea laatu. Omakotivaltaisen asumisen pääsuunta on ollut idässä Siirin alueella. Pientaloasumista koskevaa kaavoituksen painopistettä siirretään jatkossa lännen suuntaan. Lännessä tärkeimmät alueet ovat nykyisten alueiden sisään sijoittuvat täydennysrakentamisen alueet, kuten Metsäharju, Jukola ja Kolkanmäki. Myöhemmin rakentuvat Luolaja, Sammontorppa ja Tertti. Etelässä keskeisin laajenemisaalue on Miemala.

Pitäjissä on laadittu asemakaavoja uusille asunnoille Rengossa, Eteläisissä ja Lammilla. Pitäjien toteutumattomia asumista koskevia asemakaavoja pyritään uudistamaan, mm. Iittalassa ja Lammilla. Pitäjissä on nykyisin tarjolla riittävästi tonttivarantoa asumiseen, joten uudisaalueiden asemakaavoitus siirtyy lähivuosiin. Ensimmäisenä toteutunee Hauhon keskustan hanke. Elinkeinokaavoja tai niiden muutoksia tehdään pitäjiin tarvepainotteisesti.

Yleiskaavoitus

Kantakaupungin oikeusvaikutteinen yleiskaava tuli koko alueella voimaan vuonna 2020. Siinä osoitetaan mm. keskeiset nykyrakenteen muutosalueet, liikenneverkon muutokset sekä täydennysrakentamisen periaatteet.

Uuden koko kaupungin kattavan oikeusvaikutteisen yleiskaavan valmistelu aloitettiin vuonna 2022. Valmistelu aloitettiin keskustavision päivityksellä sekä rannalla asumisen periaatteiden valmistelulla. Yleiskaava päivitetään myös kantakaupungin alueella muuttuneen toimintaympäristön sekä ympäristöselvitysten osalta. Viime vuosina on edistetty rannalla asumista erityisesti pitäjissä. Tämä trendi jatkuu lähivuosina.

Asemakaavoitus

Asemakaavoituksen tavoitteena on mm. turvata rakentamisen edellyttämä tonttituotanto, elinkeinotoimijoiden tarpeet sekä ajankohtaisten suurten hankkeiden kaavoitus. Keskustassa ja sen lähistöllä on monia asemakaavahankkeita. Kaupungin länsiosassa nykyisiä pientaloalueita tullaan tiivistämään ja kaavoittamaan uusia asuntoalueita yleiskaavan mukaisesti. Uusia alueita tulee myös kaupungin itäosaan. Keskustan reunavyöhykkeellä olevien pientaloalueiden tiivistäminen yleiskaavan mukaisesti on tavoitteena.

Moreenin alueen asemakaavoitus on osin ennakoivaa ja osin hankekaavoitukseen perustuvaa. Tärkein tavoite on saada alueelle uusi eritasoliittymä lähivuosien aikana. Lisäksi omana työnä laaditaan pieniä asemakaavamuutoksia muille elinkeinoalueille. Kalvolassa varaudutaan keskustan ja Lasimäen sekä seisakkeen alueen kehittämiseen. Lammilla ja Hauholla on tarkoitus aloittaa kaavamuu-
toksia keskustassa.

Tärkeimpien kaavoituskysymysten pohjaksi valmistellaan kaavarunkoja, joiden mukaan asemakaavoitus voi edetä. Kaavarunkoja tehdään tulevina vuosina kaupungin länsipuolelle Tertin ja Luolajan alueille. Ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään pääosin merkittävien kaavoituskohdeiden lähtökohdient suunnittelussa ja maanomistajien kanssa tehtävissä kumppanuushankkeissa. Lisäksi ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään kaavojen vaatimien selvitysten tekemiseen, joita ovat mm. luonto-, maaperä-, melu-, liikenne- ja rakennushistorialliset selvitykset.

Taloudelliset lähtökohdat

Kansantalouden kehitysnäkymät

Kansallista ja kansainvälistä taloutta ovat erilaiset kriisit runnelleet jo useamman vuoden ajan. Keskuspankit ympäri maailman elvyttivät taloutta valtavalla voimalla 2010-luvulla. Tämän seurauksena keskuspankkien velkataseet kasvoivat ennennäkemättömiin mittoihin. Näin kävi myös Euroopassa. 2020-luvulla koronapandemia muutti taloutta ja työelämää merkittäväällä tavalla. Pandemian jälkimainingeissa pitkään erittäin maltillisena pysynyt inflaatio lähti nousuun erityisesti valtavan elvytyspolitiikan seurauksena. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan kiihdytti inflaatiota merkittävästi. Inflaation seurauksena keskuspankit ovat nostaneet ohjaukorkoaan erittäin lyhyessä ajassa ja tämän seurauksena markkinakorot ovat nousseet vastaavasti. Kun vielä vuoden 2022 huhtikuun lopulla korot olivat lähellä nollaa, niin nyt alle puolitoista vuotta myöhemmin korkotaso on noussut yli 4 %:iin.

Vuoden 2023 lopussa valtion velan arvioidaan olevan 156 mrd. euroa ja vuonna 2024 valtion velan arvioidaan kasvavan noin 10 mrd. euroa. Näiden arvioiden perusteella Suomen valtionvelka kasvaisi 60 mrd. euroa viidessä vuodessa 106 mrd. eurosta 166 mrd. euroon. Kasvu on valtava ja valtiontalouden korkomenot kasvavatkin hurjaa tahtia. VM:n budjettiesityksessä vuodelle 2024 valtionvelan korkomenot on arvioitu nousevan 3,2 mrd. euron tasolle. Suomen julkisen sektorin velkaantuminen on jatkunut jo kolme vuosikymmentä ja kiihtynyt 2010- ja 2020-luvuilla.

Julkista taloutta heikentää merkittävästi väestön ikääntyminen ja erityispalvelujen tarpeiden kasvu. Myös merkittävästi kasvanut korjausvelka on omiaan vaikeuttamaan julkisen sektorin selviytymistä tulevaisuuden taloushaasteista. Pitkään jatkunut nollakorkoympäristö on aikaansaanut tilanteen, jossa osa kansalaisista ei ole käytännössä koskaan aiemmin elänyt korollisen velkataakan alla ja loppuosakin kansasta on ehtinyt tottumaan hyvin alhaiseen velan korkotasoon. Tämän johdosta korkojen nousu ns. normaalitasolle on omiaan aiheuttamaan ongelmia sekä julkiseen että yksityiseen talouteen.

Vaikka suurimmat kustannuspaineita aiheuttavat erät siirtyvätkin hyvinvointialueuudistuksessa kunnilta hyvinvointialueille, eivät hyvinvointialueiden ja kuntien taloudet jatkossakaan ole toisistaan erillisiä saarekkeita, vaan yhteisen julkisen talouden osia. Kulujen vääjäämättä kasvaessa sote-sektorilla on vaarana, että kuntien rahoitusta leikataan. Uuden hallituksen hallitusohjelmassa tämä on jo aloitettu leikkaamalla valtionosuuden kasvun indeksiä yhdellä prosenttiyksiköllä. Sote-sektorin rahoitus on tähän mennessä säännönmukaisesti ensin turvattu, joten muu julkinen sektori joutunee edelleen tämän kasvun maksumieheksi.

Suomen bruttokansantuotteen volyymin muutos (markkinahintaan) kasvoi vuosina 2017–2019 (2017 3,2 %, 2018 1,1 %, 2019 1,2 %) ja supistui vuonna 2020 2,4 prosenttia. Vuonna 2021 bruttokansantuotteen volyymi kasvoi 3,0 prosenttia ja vuonna 2022 kasvu oli 2,1 prosenttia. Valtiovarainministeriön kesäkuussa julkaiseman taloudellisen katsauksen mukaan bruttokansantuotteen muutoksen ennustetaan olevan 0,0 prosenttia vuonna 2023. Bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan kasvavan 1,4 prosenttia vuonna 2024. Vuosina 2025–2026 BKT:n vuotuisen kasvun arvioidaan olevan noin 1,9 prosenttia. Ennuste 2023 inflaatioksi on 5,9 prosenttia kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Inflaation ennustetaan olevan 2,4 prosenttia vuonna 2024 ja 1,6 prosenttia 2025. Työttömyysasteen arvioidaan 2023 olevan 7,0 prosentissa. Sen ennakoitaan laskevan 6,8 prosenttiin vuonna 2024 ja laskevan edelleen 6,6 prosenttiin vuonna 2025. Alla olevassa koosteessa ovat myös Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen sekä Työn ja talouden tutkimus Laboren syyskuussa 2023 julkaistut ennusteet:

	BKT-muutos %			Inflaatio %			Työttömyysaste %		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
VM	0,0	1,4	1,9	5,9	2,4	1,6	7,0	6,8	6,6
ETLA	-0,3	0,8	1,2	6,3	1,9	1,5	7,2	6,8	6,4
LABORE	-0,3	0,8	1,7	6,1	2,4	1,8	6,9	6,7	6,7

Kuntatalous

Valtiovarainministeriö on julkaisut 9.10.2023 Kuntatalousohjelman vuodelle 2024.

Kuntatalouden tilikauden tulos heikkeni vuonna 2022 edellisestä vuodesta. Kuntataloudessa koettiin kuitenkin kolmas peräkkäinen vahva vuosi. Vuonna 2022 tilikauden tulos oli 1,16 mrd. euroa positiivinen. Vahvaa tulosta selittävät työllisyyden ja talouden suotuisa kehitys ja siitä seurannut verotulojen kasvu. Kuntatalouden vuosikate säilyi vahvana, heikentyen vuodesta 2021 noin 350 milj. eurolla. Vuosikate oli parin edellisvuoden tapaan selvästi yli poistotason ja myös nettoinvestointien. Negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä nousi 13:een, kun edellisvuonna määrä oli 8 ja vuonna 2020 vain kaksi. Negatiivisten vuosikatteen kuntien joukosta 11 on alle 6 000 asukkaan ja kaikki 13 alle 10 000 asukkaan kuntia. Negatiivisen vuosikatteen kunnat ovat pääsääntöisesti nopeasti väestötään menettäviä kuntia. Toimintakate heikkeni voimakkaasta toimintakulujen kasvusta ja koronavastustusten supistumisesta johtuen. Toimintakate heikkeni 6,5 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Kuntakonsernin lainakanta kasvoi lähes 2,7 prosenttia edellisestä vuodesta, kun taas peruskuntien lainakanta väheni ensimmäistä kertaa koko 2000-luvun aikana (-2,1 prosenttia vuodesta 2021). Tämä kertoo kehityksen, jossa investoinnit ja toiminnot ovat siirtyneet yhä suuremmissa määrin kunnista konserniyhtiöissä, kuntayhtymissä ja muissa yhteisöissä toteuttavaksi. Kuntien ja kuntayhtymien toiminnan ja investointien rahavirta heikkeni edellisestä vuodesta päättyen 200 milj. euroa negatiiviseksi. Ilman Helsingin kaupungin liikennelaitoksen yhtiöittäminen ja kuntien huomattavia myyntivoittoja toiminnan ja investointien rahavirta olisi kuitenkin ollut huomattavasti heikompi. Kuntien talouden kuva on siten tosiasiaa selvästi tilastoja heikompi.

Valtionosuudet kasvoivat 6,5 prosenttia johtuen pääasiassa indeksikorotuksesta ja siitä, että valtio lisäsi kuntien tehtäviä vuonna 2022. Kuntien verotulot kasvoivat yhteensä yli 5 prosenttia. Kunnallisveron tuotto kasvoi 5,1 prosenttia, osuus yhteisöverosta 6,5 prosenttia ja kiinteistöveron tuotto

kasvoi myös 6,2 %. Vahvinta verotulojen ja valtionosuuksien kasvu prosentuaalisesti tarkastellen oli yli 100 000 asukkaan kuntakokoryhmässä.

Kuntatalouden vuosi 2023 näyttää talouden tunnuslukujen valossa kohtuullisen hyvältä. Tämä johtuu kuitenkin käytännössä siitä, että kunnat saivat tammikuun 2023 verotulontilitykset (joulukuun verot) vielä vanhalla veroprocentilla. Esimerkiksi Hämeenlinnan osalta tämän ylimääräisen kertaerän arvioidaan olevan noin 13 milj. euron luokkaa. Kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden tilinpäätösennusteet indikoivat merkittävää toimintakatteen heikkenemistä kuluvana vuonna viime vuoteen verrattuna. Kuntataloudessa paineita aiheuttaa etenkin kustannusten nopea nousu, sillä vuoden 2023 sopimuskorotukset nostavat palkkoja 4,85 prosenttia ja inflaatio on pitkittynyt. Pitkien ostopalvelusopimusten vuoksi kiihtyneen inflaation täysimääräiset vaikutukset näkyvät kuntapuolella osittain viiveellä.

Hyvinvointialueuudistuksen (hva-uudistuksen) voimaantulo teki vuodesta 2023 historiallisen. Uudistuksessa sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille. Siirtyviä kustannuksia vastaava määrä kuntien tuloja siirretään valtiolle hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi. Uudistuksen seurauksena kuntien tulot ja menot lähes puolittuvat. Kuntien valtionosuuksia leikataan sote-siirtolaskelmien päivittymisen (TA2022 luvut päivittyneet TP2022 luvuilla) johdosta 37 euroa per asukas (tämän päälle tulee vielä kertaluonteinen takaisinperintä 18,5 euroa per asukas vuosina 2024 ja 2025). Kuluva vuosi on kuntataloudessa monilta osin vaikeasti tulkittava johtuen sote-uudistuksen aiheuttaminen suurien prosenttimuutosten vuoksi.

Kuntatalouden toimintamenot kasvavat painelaskelmassa vuosina 2024–2027 pääasiassa hintojen kasvun vuoksi. Kuntatalouden pitkän aikavälin menopaineet helpottuvat sote-uudistuksen myötä. Toimintamenoja laskee sote- ja pelastustehtävien poistumisen lisäksi syntyvyyden laskusta aiheutuva palvelutarpeen lasku koulutuksessa sekä hallituskauden päättyminen, jonka seurauksena useita määräaikaista toimia päättyy. Kustannuksia lisää Ukrainasta sotaa paenneiden ihmisten auttamiseen tarvittavat panostukset. Muun muassa varhaiskasvatuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen sekä kotoutumispalvelujen tarpeen arvioidaan lisääntyvän. Lähi-Idän viimeaikaisen konfliktin vaikutuksia kuntatalouteen on vaikea tässä vaiheessa arvioida.

Kuntatalouden kustannuksia kuvaava peruspalvelujen hintaindeksi kasvaa 3,1 prosenttia vuosina 2024–2027. Henkilöstökustannukset muodostavat jatkossakin kuntatalouden suurimman kuluerän. Sopimuskorotukset vauhdittavat kuntatalouden työvoimakustannusten kasvua noin 3 prosentilla vuonna 2024. Sopimuskorotusten kasvu jää vuonna 2024 kuluvaan vuoteen huomattavasti maltillisemmalle tasolle, johtuen kunta-alan henkilöstölle vuonna 2023 maksettujen kertaerien poistumisesta. Henkilöstökustannusten kasvua hillitsee vuonna 2024 työttömyysvakuutusmaksun alentaminen. Kunta-alalla maksu laskee keskimäärin noin 0,9 prosenttiyksikköä. Vuosina 2025–2027 kunta-alan ansiokehityksen oletetaan olevan talouden yleistä ansiokehitystä hieman nopeampaa kunta-alalle sovitun palkkausjärjestelmien kehittämisohjelman vuoksi.

Kuntien tehtävät painottuvat voimakkaasti lapsi- ja nuorisoiäluokkien tarvitsemien koulutus ja varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen. Koulutuksen ja varhaiskasvatuksen palvelutarve on painelaskelmassa suunnitelmakaudella laskevana syntyvyyden laskun ja ikäluokkien pienentymisen vuoksi. Lasten määrään lisäksi varhaiskasvatuksessa palvelutarpeeseen vaikuttaa myös työllisyyden kehitys sekä varhaiskasvatuksen osallistumisaste. Niukat resurssit haastavat kuntia pohtimaan myös

uusia alueellisia ratkaisuja. Työikäisen väestön määrän väheneminen ja työvoiman saatavuusongelmat koskettavat myös kunta-alaa, jossa eläköityminen on voimakasta.

Hallituksen päätösten merkittävimmät suoraan kuntatalouteen vaikuttavat panostukset kohdistuvat perusopetuksen vahvistamiseen ja tasa-arvon edistämiseen esi- ja perusopetuksessa. Vaikka nämä panostukset lisäävät kuntatalouden rahoitusta, kasvattavat ne myös menoja vastaavasti. Koulutuksen toimialalle kohdistuu kuntataloudessa myös leikkauksia, sillä sopeutustoimia on kohdistettu esimerkiksi vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin.

Toimintatulot kasvavat painelaskelmassa keskimäärin 1,4 prosenttia vuodessa vuosina 2024–2027. Toimintatuloennusteessa ei ole ennakoitu, miten kuntien hyvinvointialueille vuokraamien sote-kiinteistöjen pakkovuokra-ajan päättyminen vuonna 2026 vaikuttaa kuntien saamiin vuokratuloihin.

Nettoinvestointien arvioidaan kasvavan vuonna 2023, koska vuoden 2022 lukuihin vaikuttavat poikkeuksellisen suuret investointihyödykkeiden luovutustulot. Lisäksi epävarmat näkymät voivat lykätä investointeja eteenpäin tai estää niiden toteutumisen. Julkisten opetusrakennusten ja kokoontumISRakennusten rakennusluvut ja aloitukset ovatkin kääntyneet laskuun. Investointien oletetaan palaavan normaalille kasvu-uralleen vuoden 2023 jälkeen. Kunnilla on jatkossakin merkittäviä investointitarpeita muun muassa rakennuskannan iän, muuttoliikkeen ja vihreän siirtymän vuoksi.

Vuonna 2025 kuntataloudessa tapahtuu lyhyen ajan sisällä jo toinen merkittävä rakenteellinen uudistus, kun työ- ja elinkeinopalvelut siirretään kuntien vastuulle. Tämä laajentaa kuntien tehtäväkenttää ja kasvattaa kuntatalouden toimintamenoja. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä ja palvelujen ostot kasvavat. Lisäksi uudistuksen myötä myös kunnan rahoitusvastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta laajenee, joka nostaa avustusmenojen tasoa vuodesta 2025 alkaen. Työllisyyskehityksellä on uudistuksen jälkeen entistä suurempi vaikutus kunnan talouteen.

Verotulot laskevat 5,0 prosenttia vuonna 2024, mikä on seurausta siitä, että sote-uudistuksen vaikutus näkyy kuntien verotuloissa viiveellä verovuoden verojen kertyessä useamman kalenterivuoden aikana. Verotulojen laskua hidastaa työttömyysvakuutusmaksun aleneminen, mikä kasvattaa kuntien verotuloja vuodesta 2024 alkaen. Tämän jälkeen verotulojen kehitys normalisoituu keskimäärin 3,2 prosentin vuotuisen kasvuun vuosina 2025–2027. Valtionosuuksien kasvu jää suunnitelmakaudella varsin maltilliseksi lukuun ottamatta vuotta 2025, josta alkaen kuntien valtionosuudessa huomioidaan kunnille siirtyvät vastuut TE-palvelutehtävien ja työttömyysetuuksien rahoituksesta.

Koko kuntakentän merkittävin tulevaisuuden ongelma on kuitenkin lapsimäärän merkittävä lasku. Kuntien valtionosuudet määräytyvät suureksi osaksi lasten ja nuorten määrän perusteella. Kuntien valtionosuus muodostuu pääosin alle 16-vuotiaiden asukkaiden määrän perusteella saatavasta rahoituksesta. Ikärakenne muodostaa noin 90 % Hämeenlinnan saamasta valtionosuustulosta (ilman verotulotasausta). Kun alle 16-vuotiaiden määrä vuosi vuodelta vähenee, aiheuttaa se merkittävän vuosittaisen rahoitusaleneman kuntien rahoitukseen. Valtionosuudet tulevat siten leikkaantuneeksi ikään kuin automaattisesti ilman valtion leikkauspäätöksiäkin. Lähes kaikki Suomen kunnat joutuvat väestörakenteen muutoksen (lasten ja nuorten määrän väheneminen) johdosta taloudellisiin ongelmiin tulevaisuudessa.

Kaupungin talous

Yleistä

Hämeenlinnan kaupunki on velkaantunut merkittävästi 2000-luvulla. Velkaantuminen kiihtyi entisestään 2010-luvulla. Vuosina 2001–2010 kaupunki teki kumulatiivisesti noin 7 milj. euroa ns. oikaistua alijäämää velkamäärän kasvaessa noin 80 milj. eurolla. Vuosina 2011–2020 kaupunki teki kumulatiivisesti noin 16 milj. euroa ns. oikaistua alijäämää ja velkamäärä kasvoi noin 140 milj. eurolla. Oikaistu alijäämä tarkoittaa tässä yhteydessä satunnaisista tuloista ja menoista sekä tuloksenjärjestelyeristä (mm. rahastojen ja varausten muutokset) puhdistettua alijäämää. Edellä mainitut talousluvut sisältävät miljoonilla maaomaisuuden ja yhtiöomaisuuden myyntituloja, joiden huomioiminen heikentäisi selvästi em. talouden ns. oikaistua kuvaa.

2010-luvun massiivisten valtionosuusleikkausten päättymisen, valtion tukitoimien (koronavuodet), kansalaisten ansiotulojen kasvun sekä maltillisen kustannuspolitiikan johdosta Hämeenlinnan kaupungin talouden perusura on parantunut neljässä vuodessa selvästi. Kun kaupunki vuonna 2018 teki 9,6 milj. euroa ja vuonna 2019 12,6 milj. euroa kertaeristä puhdistettua alijäämää sekä vielä vuonna 2020 5,6 milj. euroa alijäämää, niin vuonna 2021 kaupungin kertaeristä puhdistettu tilikauden ylijäämä oli 0,9 milj. euroa ja vuonna 2022 12 milj. euroa. Myös vuodesta 2023 muodostuu taloudellisesti menestyksekkäs, suurelta osin kuntien tammikuussa 2023 saaman kertaluoteisen verotuloerän (tammikuun 2023 verotilitykset saadaan vielä vuoden 2022 veroprosentilla) johdosta, joka Hämeenlinnan osalta on arvoltaan noin 13 milj. euroa. Samaan aikaan kaupungin asukasluvun muutos on kääntynyt kasvu-uralle.

Taloudellisen suorituskyvyn parantumisen taustalla on edellä kuvatun mukaisesti kolme tekijää. Ensinnä valtionosuuksien leikkaus päättyi vuoteen 2019 ja toiseksi verotulot ovat kasvaneet 2020-luvulla selvästi 2010-lukua nopeammin. Kolmas tekijä on, että Hämeenlinnassa ei ole juurikaan sorruttu omaehtoiseen kustannusten kasvattamiseen. Jälkimmäinen on keinoista tärkein, koska se on selvimmin omissa käsissä. Julkisella sektorilla saavutettujen etujen leikkaaminen on osoittautunut erittäin vaikeaksi. Näin ollen ylivoimaisesti tehokkain tapa pitää huolta kunnan pitkän aikavälin taloudellisesta suorituskyvystä on, että kunta ei itse generoi uusia kustannuksia. Tämä on tärkeää muistaa kaupungin valmistelussa ja päätöksenteossa.

Hämeenlinnan kaupunginhallitus päätti 27.6.2022 talouden tasapainottamisen viitekehuksesta, jonka keskeisin osa oli tasapainottamisen tavoite. Tavoitteeksi asetettiin, ettei kaupunki velkaannu lisää suunnitelmakaudella 2023–2026 vuoden 2022 lopun velkamäärästä laskettuna. Tavoitteen asetanta ei olisi voinut osua parempaan ajankohtaan korkomarkkinan äkillisestä muutoksesta johtuen. Asetettu tavoite tarkoittaa käytännössä sitä, että kaupungin käyttötalouden suorituskyky linkitettiin yhteen investointimahdollisuuksien kanssa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että mikäli käyttötalouden suorituskyky (kyky tuottaa vuosikatetta) ei ole riittävän hyvä, tulee investointeja karsia.

Hyvinvointialueuudistus heikentää kaupungin taloutta viimeisimpien laskelmien perusteella 3,4 milj. euroa. Tämä on huomioitu talousarviossa ja suunnitelmavuosilla.

Lasten ja nuorten määrän lasku vaikuttaa negatiivisesti myös Hämeenlinnan kaupungin tulevien vuosien rahoitukseen. Väestöennusteen mukaan Hämeenlinnan alle 16-vuotiaiden määrä laskee lähes 1000 asukkaalla vuosina 2024–2036. Tämä on noin 10 % näiden ikäryhmien nykyisestä asukasmäärästä. Koska syntyvyyden lasku on edelleen laskusuunnassa, kuvattua kehitystä ei pysäytä enää mikään kuviteltavissa oleva skenaario. Lasten ja nuorten määrän lasku on pidempiaikainen megatrendi Suomen kaltaisissa hyvinvointivaltioissa ja demokratioissa, eikä Hämeenlinna muodosta tämän osalta poikkeusta. Hämeenlinnan kaupungin ikärakenteen pohjalta saama valtionosuus laskee nykyisen lain mukaan vuodesta 2024 vuoteen 2036 noin 12,5 milj. euroa. Hämeenlinnan kaupungin ikärakenteen pohjalta saama valtionosuus laskee nykylain mukaan vuodesta 2024 vuoteen 2036 noin 12,5 milj. euroa. Tämä tarkoittaa sitä, että kaupungin rahoitus laskisi joka tapauksessa keskimäärin lähes miljoonalla eurolla vuosittain. Kaupungin ainoa mahdollisuus vastata näin merkittävään rahoituksen laskuun on palveluverkon supistaminen.

Rahoituksen alentuminen ei vielä vaikuta silmämääräisesti katsoen kovin pahasti kaupungin lukuihin nykyisen suunnitelmakauden aikana. Päätöksenteossa on kuitenkin huomioitava, että mainittu noin miljoonan euron alenema rahoitukseen toteutuu jokaisena vuonna tästä eteenpäin pitkälle 30-luvulle asti. Näin ollen taloussuunnitelma antaa liian positiivisen kuvan kaupungin taloudesta. Uusien kustannusten omaehtoista synnyttämistä on juuri nyt ensiarvoisen tärkeä välttää.

Talousarvion koostaminen ja budjetin tasapainottaminen

Hämeenlinnan kaupunginhallitus päätti 29.5.2023 vuosien 2024–2027 talousarviovalmistelun kehysistä.

Hämeenlinnan kaupungin talous on koko 2000-luvun kestäneen kroonisen alijäämäisyyden jälkeen kääntynyt perusuraltaan kirjanpidollisesti ylijäämäiseksi. Tämä ei kuitenkaan vielä riitä, vaan velkaantumisen hillitsemiseksi käyttötalouden tulee olla merkittävästi ylijäämäistä tulevat vuodet, jotta lisävelan otolta voidaan välttyä. Toinen vaihtoehto on vähentää investointeja merkittävästi. Lopulta tasapainoisessa taloudessa on kyse siitä, että vuosittain tulevat tulot riittävät velvoitteiden hoitoon ilman lisävelkaantumista. Kuluvan vuoden arvioidaan 9/2023 tilanteen perusteella muodostuvan noin 5,1 milj. euroa ylijäämäiseksi. Tilikauden 2023 arvioidaan olevan ylijäämäinen myös kertaeristä puhdistettuna.

Talouden kuvassa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia kehysvaiheesta talousarviohetkeen. Lautakunnat ja konsernipalvelut laativat omat talousarvioehdotuksensa isossa kuvassa käyttötalouden osalta kehysken vaatimalle tasolle. Merkittävimmät muutokset kehysvaiheesta tapahtuivat lautakuntien ehdottamissa investoinneissa. Lautakuntavaiheen investointitaso ylitti tasapainoisen talouden tason lähes 8 milj. eurolla.

Kaupungin talous voidaan asetettuun tavoitteeseen nähden saada tasapainoon (eli estää lisävelkaantuminen) kahdella tavalla: joko leikkaamalla investointeja tai leikkaamalla palveluiden tasoa tai vähentämällä palveluja. Käytännössä helpompi tie on investointien leikkaaminen. Tämän johdosta kaupunginjohtajan talousarvioehdotuksessa investointeja on karsittu merkittävästi.

Talousarvio sisältää vuositason kohdistamatonta sopeutusta 1,2 milj. euroa vuodesta 2025 eteenpäin.

Talousarvio ei pidä sisällään varsinaisia veronkorotuksia. Lainsäädännön perusteella kuntien kunnallisveroprosentit pyöristetään vuonna 2024 lähimpään kymmenykseen, kun vuonna 2023 veroprosentit määräytyivät hyvinvointialueuudistuksesta johtuen prosentin sadasosan tarkkuudella. Tämän johdosta Hämeenlinnan kunnallisveroprosentti muuttuu 8,36 prosentista 8,40 prosenttiin. Hämeenlinnassa jokainen kunnallisveroprosenttiyksikön kymmenys tuottaa verotuloa noin 1,6 milj. euroa.

Velkaantumisen osalta taloussuunnitelma täyttää kaupunginhallituksen edellyttämän linjan. Normaalin investointiohjelman ja talouden tasapainotusviitekehyksen ulkopuolelta toteutetaan kuitenkin Moreenin uusi eritasoliittymä, jonka kaupungin rahoitusosuus toteutetaan joko sijoitusomaisuutta myymällä ja/tai lisävelanotolla sen mukaan kumpi vaihtoehto osoittautuu kokonaistaloudellisesti edullisemmaksi. Lisäksi investoinneista ja korkokustannuksista puuttuvat mm. Seminaarin koulun mahdollisen hankinnan aiheuttamat menot. Myös muita elinvoimaan liittyviä investointeja on ollut esillä, joten päätöksentekoon vaaditaan nyt erityistä rationaalisuutta, jotta lisävelkaantuminen pysyy hallinnassa myös pidemmällä aikajänteellä.

Talousarviokirjassa mainitut viittaukset vuoden 2023 ennusteeseen tarkoittavat syyskuun tilanteesta laadittua ennustetta.

Talousarvion taloudelliset riskit

Talousarvioon sisältyy riskejä. Näistä keskeisin liittyy talouden kokonaiskuvan heikkenemiseen vuoden 2023 aikana.

Tulokehitystilaston ennakkotietojen mukaan Hämeenlinnan kaupunkilaisten ansaitsema veronalainen tulo kasvoi vuonna 2020 2,0 %, vuonna 2021 4,4 % ja vuonna 2022 4,5 %. Koko maan keskimääräiseen tulokasvuun verrattuna kaupunkilaisten tulot kasvoivat tänä aikana hieman keskimääräistä paremmin. Veronalaisten tulojen määrään vaikuttaa erityisesti palkansaajien määrän muutos, joka korreloi mm. työttömyyden kasvun ja muuttovoiton/-tappion kanssa eli asukasmäärän kanssa. Seuraavassa taulukossa on kuvattu kaupunkilaisten tulokehitystä suhteessa muuhun Suomeen ja Kanta-Hämeeseen sekä talouteen liittyviä erinäisiä tunnuslukuja.

TULOKEHITYSTILASTO Kasvu ed. vuodesta	OSIUS KOKO MAA	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Koko maa		2,50 %	2,10 %	1,70 %	1,80 %	1,80 %	3,10 %	3,10 %	1,80 %	3,90 %	4,70 %
Kanta-Häme		2,50 %	2,00 %	0,50 %	1,10 %	0,90 %	1,90 %	2,20 %	1,50 %	3,80 %	4,20 %
Hämeenlinna		3,00 %	2,20 %	0,70 %	1,00 %	1,30 %	1,90 %	2,80 %	2,00 %	4,40 %	4,50 %
-palkat	66 %	1,50 %	0,90 %	-0,80 %	0,80 %	1,20 %	2,50 %	3,20 %	0,00 %	5,10 %	5,80 %
-eläkkeet	24 %	5,10 %	3,50 %	3,10 %	2,30 %	3,00 %	2,10 %	3,40 %	3,40 %	1,70 %	3,80 %
-työttömyysmaksut	10 %	19,60 %	14,60 %	9,70 %	-2,60 %	-8,10 %	-9,70 %	-10,10 %	33,40 %	-5,80 %	-16,50 %
-etuudet		2,70 %	6,70 %	1,00 %	-2,60 %	-3,10 %	-3,40 %	0,10 %	4,70 %	12,10 %	3,10 %
-työttömyys%		10,40 %	11,60 %	12,00 %	11,90 %	10,60 %	9,60 %	9,10 %	12,60 %	12,00 %	10,10 %
-asukasluku	66 647	67 806	67 976	68 011	67 850	67 662	67 532	67 633	67 848	67 971	68 043
-asukasluvun lisäys		309	170	35	-161	-188	-130	101	215	123	72
-vero%		19,50 %	20,25 %	20,50 %	20,50 %	20,75 %	20,75 %	20,75 %	21,00 %	21,00 %	21,00 %
koko maa		19,38 %	19,74 %	19,83 %	19,86 %	19,90 %	19,86 %	19,88 %	19,97 %	20,02 %	20,00 %
-efektiivinen vero%		14,70 %	15,28 %	15,38 %	15,22 %	14,95 %	14,91 %	14,91 %	15,19 %	15,21 %	15,19 %
koko maa		14,71 %	14,93 %	14,94 %	14,80 %	14,35 %	14,30 %	14,33 %	14,46 %	14,52 %	14,52 %
-verotulot M€		254,3	268,7	278,1	274,9	281,1	281,2	283,4	299,0	317,2	329,1
-valtionosuus M€		92,5	91,6	87,3	91,4	90,8	91,2	91,0	122,9	110,0	119,3

Mikäli kaupunkilaisten tulokehitys myös vuonna 2023 on valtakunnan keskitasolla, on riski tilikaudelle 2024 ennustettujen verotulojen osalta melko hyvin hallinnassa, jos talouden kokonaiskuva muutoin vastaa vuonna 2024 talousarviohetken ennakoitua linjaa.

Talousarvion verotuloarviot pohjautuvat Kuntaliiton lokakuussa julkaisemaan tulevien vuosien verotuloennusteeseen. Ennusteiden taustalla ovat valtiovarainministeriön arviot kansantalouden ja verotulojen kasvusta sekä talouskehityksen vaikutuksesta mm. työllisyyteen, ansiotasoon ja yritys-toiminnan tuottoihin. Verotulojen toteutumisen kannalta keskeisin riski liittyy talouden mahdolliseen taantumaa, joka nykyisessä inflaatioympäristössä on hyvinkin mahdollista kuluttajien luottamuksen ja ostovoiman laskusta johtuen. Verotulojen toteutumiseen liittyvä riski kasvaa suunnitelmakauden myöhemmillä vuosilla selvästi ensi vuotta suuremmaksi. Tämä on pyritty huomioimaan talousarvion verotuloennusteissa.

Toimintakatteen kasvun hallinta on oleellinen osa kaupungin talousohjausta. Viimeisen kahden vuoden toimintakatteen kasvu on ollut aivan liian suurta kestävän taloudenpidon näkökulmasta. Toimintakatteen kasvu haastaa kaupungin taloutta myös vuonna 2024 johtuen kuntien palkkatkaisuista ja inflaation pitkittymisestä. Toimintakatteen kasvua pyritään hillitsemään kilpailutusin ja välttämällä omaehtoista uusien kustannusten generoimista muutamia elinvoimaan liittyviä investointeja lukuun ottamatta.

Tilinpäätöksen toteutunut toimintakate ylittää käytännössä joka vuosi vuosittain budjetoidun toimintakatteen määrän. On erittäin suuri riski, että näin tulee käymään myös vuonna 2024. Näin ollen toimintakatteen kasvutarvassa piilee riskiä talouden toteutumiselle suunnitelmien mukaisena.

Rahoitustuottojen ja kulujen osalta merkittävimmät erät ovat lainojen korkokulut ja sijoitustoiminnan myyntivoitot. Korkokustannukset on laskettu talousarvioon tämänhetkisen hinnoittelun mukaisesti. Suunnitelmavuosille on varattu muutama sata tuhatta euroa korkojen nousuvaraa. Kaupungin korkea suojausaste hillitsee tehokkaasti lähivuosien korkokustannusten nousua. Toisaalta korkokustannukset perustuvat oletukselle, jonka mukaan kaupunki ei velkaannu lisää suunnitelmakaudella. Mikäli tästä tavoitteesta livetään, nostaa se toteutuneet korkokustannukset varmuudella nyt budjetoitua suuremmiksi. Kaupungin talouslukujen näkökulmasta korkea suojausaste saa talouden näyttämään vallitsevia talousolosuhteita paremmalta. Suojausaste kuitenkin aikanaan laskee ja korkokustannukset nousevat huomattavasti, koska velkamäärää ei kyetä alentamaan. Sijoitustoiminnan myyntivoittoa on budjetoitu vuosille 2024–2027 3,2 milj. euroa. Sijoitustoiminnan myyntivoittoa toteuma riippuu täysin sijoitusmarkkinoiden kehityksestä.

Talouden tasapainottaminen ja pitkän aikavälin talouskehitys

Hämeenlinnan talouden pidemmän aikavälin tarkastelu

	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	EN 2023	TA 2024	TA 2025	TA 2026	TA 2027
Asukasluku	67 662	67 532	67 633	67 848	67 971	68 043	68 179	68 315	68 452	68 589	68 726
Veroprosentti	20,75	20,75	20,75	21,00	21,00	21,00	8,36	8,40	8,40	8,40	8,40
TOIMINTAKATE	-349 569	-356 499	-370 118	-386 755	-397 559	-416 984	-157 264	-159 573	-173 099	-179 183	-185 604
Muutos €	5 635	-6 930	-13 619	-16 637	-10 804	-19 425	259 720	-2 309	-13 526	-6 084	-6 421
Muutos %	-1,6	2,0	3,8	4,5	2,8	4,9	-62,3	1,5	8,5	3,5	3,6
SOPEUTUSTARVE (sisältyy toimintakatteeseen)								0	1 200	1 200	1 200
Verotulot	281 071	281 232	283 425	298 979	317 221	329 067	185 700	174 600	180 000	185 800	188 900
Valtionosuudet	90 782	91 264	90 981	122 902	109 991	119 345	14 355	14 000	22 600	23 100	23 400
Rahoitustuotot ja -kulut	1 147	-2 286	2 464	-2 000	3 685	-2 407	500	800	730	510	410
Korkotuotot	2 972	2 212	2 213	1 979	2 103	2 304					
Muut rahoitustuotot	10 794	5 667	6 202	3 095	7 708	9 828					
Korkokulut	6 338	6 151	5 822	5 993	5 608	4 179					
Muut rahoituskulut	6 281	4 014	129	1 081	519	10 359					
VUOSIKATE	23 431	13 711	6 752	33 126	33 338	29 021	43 291	29 827	30 231	30 227	27 106
Poistot	18 108	25 570	18 370	21 931	22 023	28 828	23 424	21 251	21 047	21 619	22 253
Satunnaiset tuotot ja kulut						9 703	-2 000				
Varausten muutokset netto	188	7 688	142	2 709	-7 916	-8 309	-12 804	196	196	196	196
Ylijäämä/alijäämä	5 511	-4 171	-11 476	13 904	3 399	1 587	5 063	8 772	9 380	8 804	5 049
Kumulatiivinen ylijääm.	1 938	-2 233	-13 709	195	3 594	5 181	10 244	19 016	28 396	37 200	42 249
Kumulat. ylijääm./as	29	-33	-203	3	53	76	150	278	415	542	615
Nettoinvestoinnit	18 456	20 810	34 638	29 533	27 733	27 646	36 969	41 136	31 706	25 607	24 099
Taseesta											
Lainakanta 1000 euroa	222 264	237 866	271 609	301 796	317 022	245 290	241 000	252 300	253 800	249 200	246 200
Lainakanta euroa/as	3 285	3 522	4 016	4 448	4 664	3 605	3 535	3 693	3 708	3 633	3 582

Taulukosta:

- Vuoden 2023 ennuste perustuu syyskuun lopun tilanteesta laadittuun kaupungin talousennusteeseen.
- Hämeenlinnan kaupungin toimintakate kasvoi vuonna 2020 vertailukelpoisesti 2,1 %, vuonna 2021 5,9 % ja vuonna 2022 4,3 % (17 milj. euroa). Vuosi 2023 on hyvinvointialueiden perustamisvuosi, jonka kohdalla toimintakatteen vertailukelpoisuutta on käytännössä vaikea arvioida. Toimintakatteen arvioidaan kasvavana vuodesta 2023 vuoteen 2024 vertailukelpoisesti 2,2 % (3,4 milj. euroa). Kasvutavoite on erittäin haastava. Vuosien 2023–2027 toimintakatteen kasvua kiihdyttää merkittävä inflaatio ja kuntien palkkaratkaisu. Taulukon toimintakatteen kasvu on kuitenkin maltillista ja se johtuu lukuihin viedystä sopeutuksesta ko. vuosina. Vuoden 2025 toimintakatteen kasvuun vaikuttaa TE25 -uudistus. Talouden tavoitteisiin pääseminen vaatii pidemmällä aikajänteellä erittäin tiukkoja kulujen hallintatoimenpiteitä sekä käytännössä palveluiden tason ja määrän leikkaamista.
- Toimintakatteen 2024 kasvuun vaikuttavia eriä (vuoteen 2023 verrattuna) ovat palkankorotukset ja inflaatio.
 - Työehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset nostavat henkilöstökustannuksia noin 2,5 %, mikä tarkoittaa noin 2,1 milj. euron nousua henkilöstökustannuksissa.
 - Inflaatio vaikuttaa erityisesti kiinteistöjen ylläpitoon, mutta sillä on vaikutusta myös muualla toiminnassa. Kaikkea inflaatiovaikutusta ei ole pystytty huomioimaan talousarvioluvuissa, joten menoyliykset vuonna 2024 ovat joiltain osin todennäköisiä.
- Verotuloarviot perustuvat Kuntaliiton lokakuun 2023 ennusteisiin varovaisuuden periaattein.
- Valtionosuusarviot perustuvat kehysvaiheessa tehtyihin laskelmiin Hämeenlinnan valtionosuuksista. Laskelmia on tarkennettu hallitusohjelman mukaisilla arvioilla opetuspuolen tuntikehysten

nostosta, sillä oletuksella, että valtio rahoittaa kunnille aiheuttamansa kustannukset. Lisäksi vuoden 2024 osalta on huomioitu lokakuun kuntatalousohjelma. Hyvinvointialueiden siirtolaskelmien vaikutus on huomioitu viimeisimpien, jotka eivät vielä ole lopullisia, laskelmien mukaan.

- Rahoitustuotot ja -kulut netto sisältää arvion kaupungin lainakannan kehityksestä ja sen vaikutuksesta rahoituksen nettokertymään. Tämän ohella laskelma perustuu vuosien 2024–2027 osalta 3,2 milj. euron budjetoitujen sijoitustoiminnan myyntivoittojen kertymään, joiden osalta todellinen toteuma voi vaihdella suurestikin markkinoiden kehityksestä riippuen.
 - Lainojen korkokulut on laskettu simuloimalla vuoden 2024 ja suunnitelmavuosien lainakannan muutosten aiheuttama vaikutus korkokustannuksiin. Toinen korkokulujen laskentaperuste on markkinoiden tällä hetkellä noteeraama termiinikäyrä, joka kuvastaa markkinoiden korkohinnoittelua. Vuosille 2025–2027 on varauduttu termiinikäyrää hieman korkeampaan korkokehitykseen. Korkokulujen kasvu on kohtuullisen hyvin hallinnassa johtuen kaupungin korkeasta suojausasteesta ja siitä, että lainakanta ei ole kasvamassa.
- Poistot vuodesta 2024 eteenpäin on laskettu lisäämällä vuoden 2023 poistoihin investointiohjelman vaikutus ja vähentämällä poistokannan vuosittainen alenema.
 - Kaupungin investointitaso on korkea ja palveluverkkoon liittyviä muutoksia on päätetty ja suunniteltu lukuisia. Tilapalveluiden näkökulmasta tämä on näyttäytynyt tyhjiksi jäävinä tiloina, joista on jouduttu tekemään alaskirjauksia. Suunnitelmakaudella lienee tarpeellista tehdä palveluverkosta johtuvia rakennusten tasearvojen alaskirjauksia. Erityinen riski kohdistuu sote/pela rakennuksiin. Alaskirjauksista on huomioitu talousarviossa vain Lammin koulukokonaisuuteen liittyvät alaskirjaukset vuodelle 2024, arviolta 2 milj. euroa.
- Varausten muutos sisältää tiedossa olevat muutokset varauksissa. Vuosina 2024–2027 ei ole suunniteltu tuloutettavan Hämeenlinna-rahastoa palveluverkon alaskirjauksia ja rakennusten purkukustannuksia vastaavasti.
- Nettoinvestoinnit on huomioitu taulukossa suunnitellussa laajuudessa. Investointitaso on korkea ja se yhdessä inflaation kanssa aiheuttaa riskin talouden tasapainottamistavoitteen saavuttamiseen liittyen. Suunnitelmakauden lopulle ei ole suunniteltu kaikkia todennäköisesti eteen tulevia investointeja, mikä osaltaan lisää tarvetta tasapainoisen talouden periaatteiden edistämiseen. Erillisrahoitettava Moreenin uusi eritasoliittymä ei sisälly taulukon lukuihin.

Julkisen talouden suunnitelmaa koskeva kansallinen säännöstö edellyttää, että hallitus päättää kuntatalouden ns. menorajoitteesta. Menorajoite on euromääräinen raja valtion toimista kuntatalouteen aiheutuvalle menojen muutokselle. Tarkoituksena on, että menorajoite on yhdenmukainen hallituksen kuntatalouden rahoitusasematavoitteen kanssa. Edellisen hallitus lisäsi kuntien kustannuksia merkittävästi korvaamatta kustannusten nousua täysimääräisesti lupauksistaan huolimatta. On olemassa vaara, että valtiontalouden tasapainotuksesta johtuen valtion ohjaama joidenkin palveluiden todennäköinen parantaminen jää osin kuntien kustannettavaksi.

Kaupunginhallitus päätti 27.6.2022 talouden tasapainottamisen viitekehyksestä. Talouden tasapainottamisen tavoitteeksi päätettiin lisävelkaantumisen estäminen suunnitelmakaudella 2023–2026. Samassa yhteydessä päätettiin lukuisista selvitettävistä talouden tehostamiseen liittyvistä asioista, joiden työstäminen on aloitettu ja joiden etenemisestä raportoidaan kaupunginhallitukselle kahdesti vuodessa. Toistaiseksi pysyviä tasapainotustoimia ei ole saatu juurikaan toteutettua ja merkittävimmät esitykset ovat kaatuneet poliittisessa päätöksenteossa.

Investointipaineiden ollessa suuria ja inflaation niitä entisestään kasvattaessa velkaantumien estäminen edellyttää selvästi ylijäämäistä vuosittaista kirjanpidollista tulosta. Vastaavasti tämä edellyttää nykyisen palvelutason kriittistä arviointia ja todennäköisesti joiltain osin palveluiden määrän ja laadun vähentämistä. Tasapainoinen talous edellyttääkin suunnitelmakaudella yhteensä noin 3,6 milj. euron sopeutustoimia (1,2 milj. euroa vuositasolla vuosina 2025–2027).

Suunnitelmakauden talousluvut antavat liian positiivisen kuvan kaupungin taloudesta seuraavista syistä johtuen:

- Lasten ja nuorten määrän alenemisesta johtuva rahoituksen vuosittainen alenema hukkuu muutoin hyvän taloustilanteen taakse – rahoituksen vähentyminen kuitenkin jatkuu pitkälle tulevaisuuteen noin miljoonan euron vuosivauhtia
- Hyvinvointialueen palveluverkkopäätökset tulevat alentamaan kaupungin ulkoisia toimintatuloja jättäen ylläpitokustannukset kaupungin riesaksi – Hämeenlinnalaiset hyvinvointialuevaltuutetut ovat tässä paljon vartijoina
- TE25 -uudistus on budjetoitu plus miinus nolla -menetelmällä – uudistus tulee todennäköisesti tosiasiallisesti heikentämään kuntataloutta
- Kaupungin lainojen suojausaste on korkea – suojaukset loppuvat aikanaan ja korkokustannukset tulevat nousemaan tulevaisuudessa, koska lainamäärää ei kyetä lyhentämään (ilman korkosuojauksia maksaisimme jo nyt yli 6 milj. euroa enemmän vuodessa korkoja kuin mitä nyt maksamme)
- Elinvoimaan liittyviä investointeja on esillä useiden kymmenien miljoonien eurojen edestä – näiden toteutuminen tulee nostamaan merkittävästi korkokustannuksia tai alentamaan sijoitusomaisuuden tuottoja
- Päätöksenteossa on ollut jossain määrin esillä omaehtoista kustannusten kasvattamista.

Kaupunki jatkaa vuonna 2024 tuloksellisuuden parantamista. Tuloksellisuustoimenpiteet koostuvat tarvittavista rakennemuutoksista ja henkilöstön tuloksellisuuden kasvattamisesta. Talouden lopullinen tasapaino (lisävelkaantumisen estäminen) edellyttää näiden lisäksi palveluiden määrää ja laatua kasvattavista lisäinvestoinneista pidättäytymistä sekä palveluiden määrän ja laadun leikkaamista.

Hämeenlinnan kaupungin taseessa on tilikauden 2023 lopussa ennusteen mukaan noin 10,2 milj. euroa ylijäämää. Taloussuunnitelman mukaan kaupungin velkamäärä pienenee hieman vuoden 2022 lopun tasosta vuoden 2026 loppuun mennessä. Näin ollen taloussuunnitelma on kaupunginhallituksen edellyttämällä tavalla laadittu.

Talouden tasapainottamisen ensivaiheen toimenpide olisi pidättäytyä sellaisista uusista ei-välttämättömistä investoinneista, jotka eivät suurella todennäköisyydellä lisää kaupungin asukasmäärää ja verotuloja (syntyneitä kuluja enemmän). Toinen toimenpide olisi olla lisäämättä kaupungin menoja omin päätöksin palveluiden määrää tai laatua korottamalla. Kolmas toimenpide olisi kaikilla tasoilla vähentää ei-välttämätöntä tekemistä. Kaupungin taloudenpidon kannalta oleellista on varmistaa käyttötalouden tasapainon saavuttaminen tuloja lisäämällä ja menoja karsimalla.

Kaupungin pidemmän aikavälin taloussuunnitteluun liittyy kaupunkiemon lisäksi koko muu konserni. Kaupungin konsernirakenteen uudistamisesta ja tehostamisesta päätettiin keväällä 2017. Optimointi on edennyt mallikkaasti vuosina 2018–2023. Merkittävimmät toimenpiteet on tehty, mutta

työ jatkuu edelleen osana normaalia omistajaohjausyksikön toimintaa. Konsernirakenteen optimoinnilla on saatu aikaan säästöjä ja tuloutettu merkittäviä eriä kaupungin käyttötalouden tueksi. Jatkossa vastaavia eriä ei enää odoteta konsernirakenteesta saatavan. Konsernirakenteen optimointi edellyttää toimijoilta rationaalista suhtautumista valmistelussa ja päätöksenteossa.



Vuoden 2011 nettoinvestointeja nostivat tavanomaisesta poikkeavat osakepääoman lisäykset noin 30 milj. euroa (Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy 27,6 milj. euroa ja Teknologiakeskus Innopark Oy 2,2 milj. euroa). Vastaavia rahallisia ulosmaksuja ei kuitenkaan tapahtunut. Ilman niitä investointisumma oli 21,9 milj. euroa. Vuoden 2014 investointipiikki johtuu HAMK:n kirjanpidollisista 18,8 milj. euron suuruisista omistusjärjestelyistä, joita vastaava tulo kirjattiin tilinpäätökseen. Rahaa järjestelyissä ei liikkunut. Ilman HAMK:n kirjanpidollista erää 2014 investointisumma oli 28,3 milj. euroa.

Hämeenlinnan väki - Hämeenlinnan kaupungin henkilöstö

Henkilöstömenot ja palkalliset henkilötyövuodet

Kaupungin henkilöstömäärä on vuoden 2023 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana ollut keskimäärin yhteensä 1 777 henkilöä, joka vastaa noin 1 216 henkilötyövuotta.

Suunnitelmavuosien tavoite on hallita henkilöstöressurssien määrää luonnollista poistumaa hyödyntäen ja työtehtävien uudelleen järjestelyn avulla. Suunnitelmakauden alussa jatketaan määrätietoisesti työtä henkilöstöressurssien organisoinniksi vastaamaan palvelurakennetta. Uusia vakansseja perustetaan lähtökohtaisesti vain, jos lainsäädäntö sitä edellyttää tai siihen löytyy toiminnalliset syyt. Talousarvio sisältää kaupunkirakenteen palveluihin liittyviä uusia vakansseja ja tiedossa on myös, että TE25-uudistus tulee vaatimaan lisäresursointia jo vuoden 2024 aikana.

Henkilöstökustannuksiin on vuonna 2024 varattu 88,684 milj. euroa, josta palkkoja ja palkkioita on 70,899 milj. euroa. Henkilöstökustannuksiin sisältyvien henkilösivukulujen ja eläkekulujen määrä on 18,271 milj. euroa.

Palkkaperusteisten henkilöstösivukulujen arvioidaan vuonna 2024 olevan seuraavat:

KuEL-maksu 16,92 %

VaEL-eläkevakuutusmaksu 16,69 %

SV-maksu 1,53 %

Työttömyysvakuutusmaksu 1,09 %

Tapaturmavakuutusmaksu 0,5 %

Muut sosiaalivakuutusmaksut 0,03 %

Henkilöstömenot muodostavat valtaosan kuntatalouden menoista, joten erityisesti palkkamenojen kasvun hillitseminen tiukan rekrytointilupakeskustelun avulla on välttämätöntä. Myös palkantarkistusten osalta noudatetaan tiukkaa linjaa ja palkantarkistuksia tehdään vain työn vaativuuden olennaisesti lisääntyessä. Talousarviokäsittelyssä hyväksytyt uudet vakanssit tarvitsevat aina erillisen täyttöluvan ennen rekrytoinnin aloittamista.

Painopistealueet vuonna 2024

Työhyvinvoinnin, johtamisen, henkilöstön saatavuuden ja Hämeenlinnan väkeä -toimintakulttuurin kehittäminen ovat jatkuvia tavoitteita. Henkilöstöpalveluiden johdolla pyritään löytämään ja kokeilemaan uusia ja innovatiivisia toimintatapoja tukemaan henkilöstöjohtamista ja henkilöstön työhyvinvointia.

Hämeenlinnan väkeä -toimintakulttuuri

Vuoden 2022 aikana Työn ilon toimintapa uudistui. Aktiiviseen käyttöön otettiin jo edellisistä kaupunkistrategioista tuttu Hämeenlinnan väkeä, koska Työn ilo syntyy, kun olet osa Hämeenlinnan väkeä!

Toimintakulttuurimme kehittämisessä keskeistä on myönteisyys. Tavoitteena on toimintakulttuuri, jossa jokainen saa olla oma itsensä, on lupa kehittää, kehittyä ja kokeilla, työ on merkityksellistä ja

siihen voi vaikuttaa. Panostamme onnistumisiin, positiivisuuteen ja potentiaaliin luomalla mahdollisuuksia kehittyä ja kehittää perustehtävää, sen sijaan että mieltisimme missä emme ole hyviä, missä pitää kehittyä ja missä on ongelmia. Tutkimustulosten mukaan innostunut työntekijä on 16 % tehokkaampi työssä ja hän on myös luovempi ja voi itse paremmin.

Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteena on saada Hämeenlinnan strategian kivijalka toteutumaan kaikkien työssä. Toimintakulttuurin teemat ovat edelleen lupa innostua, teen yhdessä, arvostan jokaista kohtaamista, toimin yhdessä sovittujen tavoitteiden eteen ja olen Hämeenlinnan väkeä. Näiden toteutuminen on onnistuneen johtamistyön tulos.

Henkilöstön saatavuus ja työntekijäkokemus

Henkilöstön saatavuus on hyvin kriittinen painopistealue myös henkilöstön hyvinvoinnin näkökulmasta. Rekrytointiprosessia on muokattu entistä hakijaystävällisemmäksi ja vuorossa on nyt työnantajamielikuvan kirkastaminen. Rekrytointiprosessin kehittäminen jatkuu edelleen ja lisäksi kaupungille luodaan yhteiset työnantajamielikuvan päämäärät.

Hyvä työntekijäkokemus syntyy onnistuneesta perehdytyksestä, hyvästä johtamisesta ja toimivasta työyhteisöstä, osaamisen ja työtehtävien tasapainosta sekä mahdollisuudesta vaikuttaa omiin työtehtäviin. Työntekijäkokemus vaikuttaa myös oleellisesti työnantajamielikuvaan. Työntekijäkokemusta kehitetään Johtamisen kivijalkojen (menestyminen, mahdollistaminen, huippuosaaminen) mukaisella johtamisella sekä Hämeenlinnan väen toimintakulttuurin avulla. Johtajuutta ja Hämeenlinnan väkeen kuuluvuutta vahvistetaan sparraamalla, valmentamalla ja tukemalla työyhteisöjä ja lähijohtajia.

Hyvinvoinnin lisäämiseen

Vuoden 2023 aikana sairauspoissaolot ovat laskeneet vuoteen 2022 verrattuna noin 30 prosentilla. Suurimmat syyt sairauspoissaoloille ovat mielenterveyteen sekä liikunta- ja tukielimistöön liittyvät poissaolot. Mielenterveyssyistä johtuvien poissaolojen vähentämiseen on viime vuosina panostettu ja ne ovatkin laskeneet 1,8 päivästä/hlö 1,2 päivään/hlö. Mielenterveyteen liittyvien työterveyshuoltotoimenpiteiden panostusta tullaan jatkamaan ja lisäksi valmisteilla olevaa työterveyden vuoden 2024 toimintasuunnitelmaa tullaan laajentamaan siten, että myös sairaudenhoito sisältyy työterveyshuoltoon.

Suomen aktiivisin työpaikka -sertifikaatille haetaan jatkoa ja arviointikeskusteluissa esiin nousseisiin kehittämiskohteisiin tullaan panostamaan vuoden 2024 aikana.

Kuntakonsernin toiminta ja talous

Konsernirakenteen kehittyminen

Konsernirakenteen kehittyminen tulee näillä näkymin olemaan maltillista vuonna 2024. Muutokset kohdistuvat lähinnä yhtiöihin, joissa kaupungilla on vähemmistö- tai pienomistus. Kaupunki on tehnyt päätöksen Provincia Oy:n osakkeiden merkinnästä, jolloin kaupungille tulee yhtiöstä 3,8 % omistusosuus. Osakkeiden merkintä toteutuu loppuvuoden 2023 aikana. Maaliskuun 2024 loppuun mennessä tehdään 4.9.2023 § 80 annetun valtuustoaloitteen mukaisesti tarkastelu Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymä Tavastian purkamisesta ja sen toiminnan sulauttamisesta Koulutus kuntayhtymä Tavastiaan. Myös pienomistuksiin, kuten Suomi-rata Oy ja Aina Group Oy, on odotettavissa vuoden aikana muutoksia.

Strategisten tytäryhtiöiden valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Kaupungin tytäryhteisöjen toimintaa ohjaavat Hämeenlinnan kaupungin konserniohjeet (KV 13.12.2021), Hämeenlinnan kaupungin hallintosääntö (KV 4.9.2023) sekä Hämeenlinnan kaupungin omistajapoliittiset linjaukset (KV 3.10.2022).

Kaupungin omistajapolitiikan tavoitteena on tytäryhteisöjen toiminnan kehittäminen kaupungin strategisten linjausten mukaisesti sekä omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen. Strategisiksi nimetyille tytäryhtiöille asetetaan valtuustoon nähden sitovat tavoitteet vuodelle 2024. Tavoitteet perustuvat kaupunkistrategiassa esitettyihin arvoihin, visioon ja kaupunkitason tavoitteisiin sekä omistajapoliittisissa linjauksissa yhtiöille asetettuihin pitkän tähtäimen tavoitteisiin. Valtuuston hyväksymät tavoitteet otetaan yhtiöiden kanssa tehtävien palvelusopimusten lähtökohdiksi.

Vuodelle 2024 asetettavissa tavoitteissa on kiinnitetty erityistä huomiota siihen, että tavoitteet kohdistuvat tulevan talousarviovuoden toimintaan. Kaupungin keskeisimmille tytäryhteisöille on asetettu pitkän tähtäimen odotukset kaupungin omistajapoliittisissa linjauksissa. Näiden toteutumista seurataan vuosittain keväällä julkaistavassa Hämeenlinnan kaupungin yhteisöjen vuosikatsauksessa.

Yhtiökohtaisten tavoitteiden lisäksi kaikille strategisille tytäryhtiöille asetetaan vuodelle 2024 erityiseksi tavoitteeksi työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen. Työllisyystoimenpiteillä tarkoitetaan ensisijaisesti työkokeilua, kuntouttavaa työtoimintaa ja palkkatukityöllistämistä. Työllisyystoimenpiteiden ohella yhtiöt voivat raportoida myös osallistumisestaan korkeakoulu- ym. harjoittelun mahdollistamiseen. Lisäksi muille paitsi Linnan Kehitykselle asetetaan erityiseksi tavoitteeksi 10 vuoden PTS-suunnitelmat rakennusten ja rakennetun infran kunnossapidosta (ml. investoinnit). Linnan Kehityksellä ei rakennuksia tai rakennettua infraa ole.

Tytäryhteisöt ovat velvollisia raportoimaan tavoitteiden toteutumisesta muun raportoinnin yhteydessä.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

Hämeenlinnan Asunnot Oy (konserni)

Hämeenlinnan Asunnot Oy omistaa ja vuokraa hallinnoimiaan vuokra-asuntoja. Yhtiö tarjoaa asuntoja kuntalaisille kaikissa elämän vaiheissa. Konserniin kuuluu yhtiön 100 % tytäryhtiö Linnan Isännöinti Oy.

TAVOITE 2024	MITTARI
Hämeenlinnan Asunnot toimii kannattavasti, oman tulorahoituksenensa puitteissa siten, että korjaustoimenpiteet ja investoinnit toteutuvat suunnitellusti; a. nettotulos > 0 b. korjaustoimenpiteitä tehdään vähintään samalla tasolla kuin edellisenä vuonna (3,2 M €)	a. nettotulos (€) b. korjaustoimenpiteisiin käytetty rahamäärä (€)
Hämeenlinnan Asunnot Oy toteutti vuoden 2023 aikana skenaariotyön, jonka perusteella tehdään päätökset asuntokannan tervehdyttämisestä; a. skenaariotyön perusteella valittujen välttämättömien kohteiden uudistamista koskevat toimenpidesuunnitelmat on tehty b. niiden toteuttaminen on käynnistynyt	a. toimenpidesuunnitelmat tehty (kyllä/ei) b. toimenpiteiden toteuttaminen käynnistynyt (kyllä/ei)
Yhtiö jatkaa osaltaan Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -tavoitteen toteutumisen edistämistä; yhtiön veden- ja energiankulutus laskee edellisvuodesta	energiankulutus v/m ² 2023 ja 2024 kohteiden vedenkulutus yhteensä 2023 ja 2024
Yhtiöllä on 10 vuoden PTS-suunnitelmat rakennusten ja rakennetun infran kunnossapidosta (ml. investoinnit)	PTS-suunnitelmat on tehty (kyllä/ei)
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy (konserni)

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy on osakeyhtiö, joka tuottaa liikuntapalveluita. Yhtiö hoitaa ja hallinnoi areenoita, liikuntahalleja, suurkenttiä, uimahalleja ja sisäliikuntatiloja sekä tuottaa liikunnanohjauspalveluita ja liikuntaan liittyviä tukipalveluita. Konserniin kuuluvat yhtiön tytäryhtiöt Hämeenlinnan Jäähalli Oy ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy.

TAVOITE 2024	MITTARI
Liikuntahallit -konserni toimii tehokkaasti ja taloudellisesti; a. yhtiöiden nettotulokset > 0 b. nettotulokset paranevat edellisvuodesta	a. yhtiöiden nettotulokset (€) b. yhtiöiden nettotulosten muutokset vuoteen 2023 verrattuna
Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy huolehtii osaltaan erityisryhmien liikunnasta kaupungin HYTE-tavoitteiden mukaisesti; yhtiön soveltavan liikunnan toiminta laajenee edellisvuodesta	osallistujien määrä 2024–2023
Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n tarjoamat palvelut vastaavat käyttäjien tarpeisiin; asiakastytyväisyyskysely tulos vähintään 3,7 (asteikolla 1-5)	asiakastytyväisyyskyselyn tulos
Yhtiö jatkaa osaltaan Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -tavoitteen toteutumisen edistämistä	selostus tehdyistä toimenpiteistä
Yhtiöllä on 10 vuoden PTS-suunnitelmat rakennusten ja rakennetun infran kunnossapidosta (ml. investoinnit)	PTS-suunnitelmat on tehty (kyllä/ei)
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n tehtävänä on julkisten pysäköintipalvelujen järjestäminen, pysäköinninvalvonnan koordinointi sen hallinnassa olevilla alueilla ja pysäköintilaitosten omistaminen, rakennuttaminen ja ylläpito.

TAVOITE 2024	MITTARI
Hämeenlinnan Pysäköinti Oy toimii kannattavasti oman tulorahoituksensa puitteissa ja siten että sen maksuvalmius pitkällä tähtäimellä säilyy; a. liikevoitto > 600 000 € b. nettotulos > 0 c. pysäköintitalojen liikevaihdon kasvu > + 3 %	a. liikevoitto (€) b. nettotulos (€) c. pysäköintitalojen liikevaihdon muutos edellisvuodesta (%)
Yhtiö kehittää yhteistyössä kaupungin kanssa sähköautojen latausmahdollisuuksien lisääntymistä ja monipuolistumista Hämeenlinnassa.	selostus tehdyistä toimenpiteistä
Yhtiöllä on 10 vuoden PTS-suunnitelmat rakennusten ja rakennetun infran kunnossapidosta (ml. investoinnit)	PTS-suunnitelmat on tehty (kyllä/ei)
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista
On luotu uusia hinnoittelumalleja, jotka houkuttelevat uusia asiakkaita ja nostavat käyttöastetta	selostus uusista hinnoittelumalleista

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy (konserni)

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:n tehtävänä on huolehtia toiminta-alueellaan talousveden hankinnasta ja jakelusta sekä jätevesien ja hulevesien poisjohtamisesta ja jätevesien puhdistamisesta. Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy tuottaa vesihuoltopalveluita Hämeenlinnan, Hattulan ja Akaan asukkaille, yhteisöille ja elinkeinoelämälle. Konserniin kuuluu yhtiön 100 % tytäryhtiö HS-Hulevesipalvelut Oy.

TAVOITE 2024	MITTARI
Yhtiö toimii kannattavasti, oman tulorahoituksensa puitteissa; Nettotulos > 0	nettotulos (€)
Yhtiö jatkaa vedenhankinnan turvaamiseen ja omaisuudenhallinnan parantamiseen tähtääviä kehittämistoimia; a. Alajärven säännöstelyn muutoksen lupahakemus on jätetty b. omaisuudenhallinnan politiikan sekä verkosto-omaisuudenhallinnan tunnuslukujen ja mittareiden luominen	a. kyllä/ei b. kyllä/ei
Laitoskohteiden pitkän aikavälin saneerausohjelman toteutus jatkuu suunnitellusti; a. Marttaristiltä otettavan pohjaveden käsittelylaitos on suunniteltu b. Sairion pääpumppaamon saneeraushanke on aloitettu (toteutus talvella 2025)	a. kyllä/ei b. kyllä/ei
Jätevedenpuhdistamoilla saavutetaan ympäristöluvan mukaiset lupaehdot valvovan viranomaisen hyväksymällä tavalla	kyllä/ei
Yhtiö jatkaa osaltaan Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -tavoitteen toteutumisen edistämistä; a. vesijohtovuotojen haun nopeuttaminen jatkuvatoimisten mitausten ja järjestelmäanalytiikan avulla b. jäteveden hukkalämmön hyödyntämisen toteutusmalli Paroisten puhdistamolla päätetty	a. kyllä/ei b. kyllä/ei

Yhtiöllä on 10 vuoden PTS-suunnitelmat rakennusten ja rakennetun infran kunnossapidosta (ml. investoinnit)	PTS-suunnitelmat on tehty (kyllä/ei)
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Linnan Kehitys Oy

Linnan Kehitys Oy on elinkeinoyhtiö, jonka tärkeimpänä tehtävänä on lisätä Hämeenlinnan tunnettuutta ja taloudellista kasvua. Yhtiö haluaa kasvaa halutuksi ja luotettavaksi kumppaniksi elinkeinosektorilla.

TAVOITE 2024	MITTARI
Linnan Kehitys toimii kannattavasti, oman tulorahoituksensa puitteissa; viimeisen + edellisten tilikausien voitto > 0	viimeisen + edellisten tilikausien voitto (€)
Linnan Kehitys vahvistaa entisestään tiedolla johtamistaan; uusi toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta kuvaava mittaristo on integroitu aktiiviseksi osaksi Linnan Kehityksen strategista ja operatiivista johtamista	selostus tehdyistä toimenpiteistä, toteutui/ei toteutunut
Linnan Kehityksen palveluita käyttäneet asiakkaat kokevat yhtiön tuottamat palvelut laadukkaiksi ja hyödyllisiksi; a. asiakastyytyväisyys NPS > 70 b. yritystyytyväisyystutkimuksissa positiivinen kehitys edellisiin mittauksiin verrattuna	a. NPS b. yritystyytyväisyystutkimusten tulokset
Kaupunkistrategiassa on Linnan Kehitykselle asetettu seuraavat vuositavoitteet: a. 21 uutta yhtiön kautta sijoittunutta yritystä b. 200 sijoittuvien yritysten kautta siirtyvää työpaikkaa	a. sijoittuneiden yritysten lkm b. sijoittuvien yritysten kautta syntyneiden työpaikkojen lkm
Linnan Kehityksellä on keskeinen rooli Hämeenlinnan uuden matkailun toimeenpano-ohjelman valmistelussa ja toteuttamisessa; ohjelman toteuttaminen sovittujen askelmerkkien mukaisesti	selostus tehdyistä toimenpiteistä, toteutui/ei toteutunut
Linnan Kehitys jatkaa osaltaan Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -tavoitteen toteutumisen edistämistä; yhtiö järjestää yrityksille vastuullisuuskoulutuksia PARKKI Business Parkissa, joissa yhtenä teemana on Hiilineutraali Hämeenlinna	järjestettyjen koulutusten lukumäärä ja osallistujamäärä
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Linnan Kiinteistökehitys Oy (konserni)

Linnan Kiinteistökehitys Oy ostaa, omistaa, kehittää ja myy kiinteistöjä sekä toimii investorina merkittävien elinkeinohankkeiden toteuttamiseksi Hämeenlinnaan. Konserniin kuuluu yhtiön tytäryhtiöt Kiinteistö Oy Hämeenlinnan Kasarmikatu 23, Kiinteistö Oy Hämeenlinnan Turuntien Liiketalo, Kiinteistö Oy Innopark, Kiinteistö Oy Lammin Biokylä I ja Kiinteistö Oy Parolantie 104 sekä osakkuusyhtiö Kiinteistö Oy Iittalan Lasimäki.

TAVOITE 2024	MITTARI
Linnan Kiinteistökehitys toimii markkinalähtöisesti, taloudellisesti ja tuloksellisesti; nettotulos > 50 000 €	nettotulos (€)
Yhtiön tärkein tehtävä on alueellinen kiinteistöjen kehittäminen, minkä lisäksi yhtiö edistää aktiivisesti yritysten sijoittumista Hämeenlinnaan; a. käynnistettyjä kiinteistökehityshankkeita > 2 kpl	a. käynnistettyjen kiinteistökehityshankkeiden lkm b. sijoittuneiden yritysten lkm

b. yhtiön tiloihin Linnan Kehityksen sijoittumispalveluiden kanssa yhteistyössä vuoden aikana sijoittuneita yrityksiä > 5 kpl	
Yhtiö jatkaa kiinteistöliiketoimintansa sopeuttamista muuttuneisiin tarpeisiin siten, että kiinteistöjen käyttöasteet säilyvät jatkossakin korkealla tasolla; kiinteistöjen käyttöaste > 89 %	kiinteistöjen käyttöaste (%)
Yhtiö jatkaa edelleen kokonaistaloudellisesti kannattavien investointien tekemistä päästöjen vähentämiseksi, esim. lämmitystapa muutokset kiinteistöissä	selostus tehdyistä toimenpiteistä
Yhtiöllä on 10 vuoden PTS-suunnitelmat rakennusten ja rakennetun infran kunnossapidosta (ml. investoinnit)	PTS-suunnitelmat on tehty (kyllä/ei)
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Verkatehdas Oy (konserni)

Yhtiö ylläpitää ja kehittää Verkatehtaan kiinteistöä kulttuuri- ja kongressitoiminnan ja luovan alan keskuksena. Yhtiö tuottaa kulttuuri- ja kokoustoiminnan palveluita. Konserniin kuuluu yhtiön 100 % tytäryhtiö Hämeenlinnan Teatteri Oy. Hämeenlinnan Teatteri Oy:n tarkoituksena on yleishyödyllisellä tavalla ylläpitää ja harjoittaa teatteritoimintaa ja muuta esittävän taiteen esitystoimintaa Hämeenlinnan seudulla.

TAVOITE 2024	MITTARI
Verkatehdas-konserni toimii kannattavasti ja varautuu julkisen avustuksen pienenemiseen tulevaisuudessa; a. yhtiöiden nettotulokset > 0 b. quick ratio vähintään 0,5 c. Teatterin liikevaihto kasvaa vähintään avustusten alenemisen verran	a. nettotulos (€) b. quick ratio c. teatterin liikevaihto ja avustusten määrä 2023 ja 2024
Konsernirakennemuutoksen hyödyt Verkatehdas -konsernin toiminnassa ja taloudessa realisoituvat odotetusti	selostus saavutetuista hyödyistä ja niiden vaikutukset konsernin talouteen (€)
Verkatehtaan hallinnoiman kokous- ja kongressiyksikön myynti vahvistaa kaupungin matkailuelinvoimaa; a. hankittujen yritystapahtumien lkm kasvaa b. kokous- ja kongressiyksikön kokonaismyynti edellisvuodesta kasvaa	a. yritystapahtumien lkm 2023 ja 2024 b. myynnin määrä (€) 2023 ja 2024
Verkatehdas-konserni jatkaa osaltaan Hiilineutraali Hämeenlinna 2023-tavoitteen toteutumisen edistämistä; a. Ekokompassi-sertifikaatti on suoritettu b. aurinkosähkön osuus konsernin energiankulutuksesta kasvaa	a. on suoritettu (kyllä/ei) b. aurinkosähkön osuus konsernin energiankulutuksesta 2023 ja 2024
Yhtiöllä on 10 vuoden PTS-suunnitelmat rakennusten ja rakennetun infran kunnossapidosta (ml. investoinnit)	PTS-suunnitelmat on tehty (kyllä/ei)
Työllistämistoimiin osallistuminen	selostus tehdyistä työllistämistoimista

Strategisille tytäryhtiöille asetettaviin tavoitteisiin liittyvät riskit ovat pääsääntöisesti yhtiöiden talouteen, toiminnan tuloksiin ja omaisuuden hallintaan liittyviä riskejä. Riskejä pyritään hallitsemaan aktiivisella seurannalla ja omistajaohjauksella. Kullakin yhtiöllä on lisäksi omat riskienhallintakeinonsa, joista raportoidaan vuosittain tehtävässä sisäisen valvonnan selonteossa.

Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta

Talousarvion rakenne

Talousarvion rakenteessa on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Organisaatorakenteen muodostavat konsernipalvelut, sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala ja kaupunkirakennetoimiala. Sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastuslautakunnan toiminnot siirtyivät hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta lukien.

Konsernipalveluihin on muodostettu elinvoima- ja työllisyyspalvelujen sekä strategia- ja tietojohdatuspalvelujen vastualueet.

Talousarvion sitovuus ja täytäntöönpano-ohjeet

Kaupunginvaltuusto määrittää, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kaupunginhallitusta ja muita kaupungin viranomaisia.

Jäljempänä on kuvattu sitovuuden periaatteet ja taulukkona määrärahojen sitovat erät.

Käyttötalousosa:

Konsernipalvelujen, sivistys- ja hyvinvointilautakunnan ja kaupunkirakennelautakunnan tavoitteet ovat valtuustoon nähden sitovia.

Strategisten konserniyhtiöiden tavoitteet ovat valtuustoon nähden sitovia.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan ja kaupunkirakennelautakunnan menomäärärahat yhteensä ja tulomäärärahat yhteensä ovat sitovia (bruttositovuus). Valmistus omaan käyttöön -erä on menojen oikaisuerä, joka sitovuutta tarkasteltaessa vähennetään menoista.

Konsernipalvelujen menomäärärahat yhteensä ja tulomäärärahat yhteensä ovat sitovia (bruttositovuus). Kaupunginhallitus vastaa konsernipalvelujen kokonaismäärärahan riittävydestä.

Yhteisen jätelautakunnan toimintakate on sitova (nettositovuus).

Elinkeinorahaston (taseyksikkö) sitova erä on toimintakate. Elinkeinorahaston tuotto lisätään rahaston pääomaan, ellei valtuusto vuoden aikana toisin päättä.

Poistot ja vyörytyserät eivät ole sitovia määrärahoja.

Rahoitus- ja tuloslaskelmaosa:

Talousjohtajalla on oikeus ottaa ja järjestellä pitkäaikaisia lainoja sekä ottaa olemassa oleviin ja uusiin lainasopimuksiin tarvittavat johdannaisopimukset korkoriskien suojaamiseksi. Johdannaisopimuksia voi tehdä siten, että lainamäärän suojausaste ei nouse yli 90 prosentin. Ottolainauksen si-

tova erä on pitkäaikaisten lainojen muutos yhteensä (nettositovuus). Talousjohtajalla on oikeus ottaa tilapäis- tai kassalainoja (kuntatodistusohjelma) kaupungin maksuvalmiuden edellyttämällä tavalla. Tilapäis- ja kassalainojen samanaikainen enimmäismäärä voi olla 100 milj. euroa.

Antolainasaamisten sitovia eriä ovat antolainasaamisten (pysyvät vastaavat, sijoitukset) vähennykset ja lisäykset.

Kaupungin tuloslaskelmaosan yhteisten erien rahoitustuotot ja -kulut yhteen laskettuina ovat valtuustoon nähden nettositovat.

Muilta osin laskelmaosa on informaatiota koko kaupungin yhteenlasketusta taloudesta ja se ei ole sitova talousarvion osa. Olennaisista poikkeamista on raportoitava valtuustolle.

Investointiosa:

Kiinteän omaisuuden hankinnan ja myynnin investointien menomääräraha ja tulomääräraha ovat valtuustoon nähden sitovat (bruttositovuus). Määrärahoista vastaa kaupunginhallitus.

Osakkeiden ja osuuksien investointien määräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus). Määrarahasta vastaa kaupunginhallitus.

Talonrakennuksen (rakennukset, pihat) yhteenlasketut investointimäärärahat ovat valtuustoon nähden sitovat (bruttositovuus). Kaupunkirakennelautakunta päättää rahan kohdistamisesta eri investointikohteisiin.

Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden kokonaismääräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus). Kaupunkirakennelautakunta päättää rahan kohdistamisesta eri investointikohteisiin.

Irtaimen omaisuuden investointien määräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus) seuraavien investointitasojen osalta: taideteokset, kaupunkirakenteen konekalustohankinnat, tilapalvelun suurkeittölaitteet ja tilapalvelun ensikertainen kalustaminen. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta vastaa taideteosten määrarahasta. Kaupunkirakennelautakunta vastaa kaupunkirakenteen konekalustohankinnoista sekä tilapalvelun laitteiden ja ensikertaisen kaluston hankinnoista.

Sitovat määrärahat:

1 000 €	Sitovuus	Menot	Tulot	Toimintakate	Valm. omaan käyttöön
KÄYTTÖTALOUS					
Konsernipalvelut	B	39 171	5 208		
Elinkeinorahaston taseyksikkö	N	1	0	-1	
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	B	132 968	4 243		
Kaupunkirakennelautakunta	B	63 593	65 872		837
(valmistus omaan käyttöön on menoja vähentävä oikaisuera)					
Yhteinen jätelautakunta	N	524	524	0	
RAHOITUS					
Verotulot			174 600		
Valtionosuudet			14 000		
Yhteenlasketut rahoitustuotot ja rahoituskulut	N	4 880	5 680	800	
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäys, ulkoiset	B	200			
Antolainasaamisten vähennys	B		88		
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten ottolainojen lisäys			37 700		
Pitkäaikaisten ottolainojen vähennys		26 400			
Pitkäaikaisten ottolainojen muutos (lisäystä)	N			11 300	
Lyhytaikaisten lainojen enimmäismäärä kerralla			100 000		
INVESTOINNIT					
	Sitovuus	Investointimenot	Investointitulot	Netto	
Kiinteä omaisuus, kh	B	2 000	100		
Osakkeet, kh	B	320			
Talonrakennus, kaura	B	26 073	152		
Kunnallistekniikka, kaura	B	11 700			
Irtain omaisuus, kaupunkirakenteen konekalusto	B	500			
Ensikertainen kalustaminen ja suurkeittölaitteet, kaura	B	1 775			
Muut aineelliset hyödykkeet, taideteokset, sihy	B	20			
YHTEENSÄ					
B = Bruttositovuus					
N = Nettositovuus					
Valmistus omaan käyttöön käsitellään menoja vähentävänä eränä.					

Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta

Talousarvion ja toiminnan toteutumasta ja ennusteesta annetaan kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle puolivuotisarvot kaudelta 1–6/2024. Koko vuoden toteutumasta laaditaan toimintakertomus, joka käsitellään tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä. Puolivuotisarvot lisäksi kaupunginhallitukselle laaditaan talouden toteumaennuste maaliskuu-, huhti-, touko-, syys- ja marraskuun tilanteesta. Kaupunginhallitukselle toimitettava talouden toteumaennuste toimitetaan kaupunginvaltuustolle tiedoksi kausilta 1–4 ja 1–9.

Kaupunginhallitus ja kaupungin johtoryhmä seuraavat ja tarvittaessa ohjeistavat talouden hoitoa ja johtamista sekä niihin liittyviä käytännön toimenpiteitä. Kaupunginhallitus seuraa strategisia pro-

sesseja ja ohjelmatyötä. Tiedolla johtamisessa on käytössä erillinen järjestelmä. Järjestelmässä yhdistetään ja analysoidaan dataa useista kaupungin tietojärjestelmistä. Tiedolla johtamisen järjestelmä päivittyvine talous-, henkilöstö- ja suoritettuihin palveluihin johtamista.

Lisäksi kaupunginhallitukselle annetaan tietoja koko maan talouden kehityksestä, korkojen muutoksesta, kaupungin sijoitusten tuotosta, kaupungin lainamäärän muutoksesta ja muista talouden ja toiminnan tekijöistä tarpeen mukaan.

Lautakuntien on seurattava taloustilannetta normaalin kokousaikataulunsa puitteissa säännöllisesti.

Kunkin esimiehen on seurattava säännöllisesti johtamansa toiminnan talouden kehittymistä talousraportoinnin järjestelmiä hyödyntäen sekä laadittava omia ennusteita määrärahan riittävydestä johtamisensa tueksi. Tarvittaessa controllerit avustavat talousraporttien tulkinnessa ja ennusteiden laadinnassa.

Tilivelvolliset

Tilivelvollisia kunnissa ovat toimielimien (muu kuin kaupunginvaltuusto) jäsenet ja ao. toimielimen tehtävälueen johtavat viranhaltijat ja itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavat viranhaltijat. Laki ei vaadi tilivelvollisten määrittämistä ennakolta. Tilivelvollisten määrittelyoikeus on valtuustolla. Viime kädessä tilintarkastuskertomuksen antavalla tilintarkastajalla on harkintavalta siitä, ketkä ovat tilivelvollisia. Vaikka henkilö ei olisikaan tilivelvollinen, hänen on hoidettava tehtävänsä asianmukaisen huolellisesti.

Tilivelvollisia toimielinten esittelijöinä ovat kaupunginjohtaja, konsernipalvelujohtajat, kaupunginlakimies (keskusvaalilautakunta), tarkastuspäällikkö, toimialajohtajat, tulosaluejohtajat, jätehuoltopäällikkö sekä muut toimielinten esittelijät.

Hankintoja koskeva ohje

Hämeenlinnan kaupungin hankinnat toteutetaan ja hankintasopimukset laaditaan voimassa olevan, kaupunginhallituksen hyväksymän Hankinta- ja sopimusohjeen mukaisesti. Ohjeessa on kerrottu muun muassa päätösraja hankintoja ja tilauksia koskien sekä suora hankintarajat. Tarvittaessa on konsultoitava kaupungin hankintapalvelut-yksikköä.

Investointikohteiden suunnittelussa on erityisesti huomioitava kustannustehokkuus. Investointien osalta noudatetaan periaatetta, jonka mukaan kaupunkikonsernin palveluihin liittyvät tilat, infra ja kunnallistekniikka rakennetaan perustasoisiksi ja ratkaisut ovat yksinkertaisia. Rakennusten tai infran ratkaisujen ei tarvitse olla yksilöllisiä, vaan niiden tulee olla turvallisia vakioratkaisuja. Investointeja suunniteltaessa panostetaan kustannusarvioiden laadintaan ja selvitetään edullisimmat toteutusvaihtoehdot sekä lasketaan ennakolta tulevat vuosittaiset käyttötalouden lisäkustannukset (poistot, rahoituskulut ja ylläpitokustannukset, sekä mahdollisesti tyhjilleen jäävien tilojen kustannukset). Investoinneissa hyödynnetään esimerkiksi talousohjattua rakentamista.

Kohteiden kalustaminen toteutetaan perustasoisena ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaisesti kierrätyskalusteita.

Investointien pienhankintaraja

Investointeihin kohdistettavan omaisuuden hankinnassa on yksittäisen hyödykkeen ostohinnan raja 10 000 euroa, kun se tulee olemaan käytössä useampana kuin kahtena tilikautena. Halvemmat hankinnat kirjataan käyttötalousmenoksi.

Ensikertainen kalustus muodostaa poikkeuksen em. rajaa koskevaan määräykseen silloin kun ensikertaisen kalustuksen kokonaisuudesta muodostuu yhteensä yli 10 000 euron hankinta. Ensikertaiseen kalustukseen ei kuitenkaan kirjata lyhytaikaisessa käytössä kuluvia hyödykkeitä, kuten esim. pientarvikkeita ja -laitteita, kirjallisuutta ja tarveaineita.

Sisäisen vuokran määräytymisperiaatteet

Sisäinen vuokra koostuu sisäisestä pääomavuokrasta ja sisäisestä hoitovuokrasta.

Sisäiseen vuokraan sisällytettävät pääomakustannusten erät muodostuvat neljästä tekijästä: korjausvastikkeesta, korkokustannuksesta ja maanvuokrasta sekä peruskorjaus- ja perusparannusinvestointien vuokrasta. Korjausvastiketta peritään siitä, että rakennus voidaan teknisesti pitää käytettävässä kunnossa, pitkällä aikavälillä. Vastikkeen on aina katettava vähintään tilakokonaisuudesta kaupungille aiheutuvat poistot. Korkokustannus on omistajan määrittelemä korkotuottovaatimus rakennusomaisuudelle. Perityn koron tulee kattaa esimerkiksi talonrakennusinvestoinneista kaupungille aiheutuvan vieraan pääoman kustannukset (korkokulut) ja pitkällä tähtäimellä tyhjilleen jääneiden tilojen alaskirjaukset. Maanvuokra on korvaus maahan sitoutuneen pääoman käytöstä ja se lasketaan tontin pinta-alan mukaisesta maa-alasta erikseen päätettävän neliöhinnan mukaisesti. Niiden rakennusten osalta, joissa tontit ovat erittäin suuria, sovelletaan tontin pinta-alan pihapiirin luonnollista pinta-alaa. Peruskorjaus- ja perusparannusinvestointien osalta vuokraan lisätään tehdyn investoinnin kaupungille aiheuttama vuotuinen poisto. Sisäinen pääomavuokra määritellään vuodeksi kerrallaan ja se on kiinteä.

Sisäinen hoitovuokra kattaa tilojen ylläpidosta aiheutuvat kustannukset. Näitä ovat esimerkiksi kunnossapito, lämpö, sähkö, vesi, jätehuolto, ulkoalueiden hoito, ICT-kustannukset sekä muut erikseen sovitut asiat. Kustannukset lasketaan kiinteistökohtaisesti.

Sekä sisäinen hoitovuokra että sisäinen pääomavuokra sisältyvät toimialojen määrärahoihin.

Käyttötalousosa

Konsernipalvelut

Talous

	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
KONSERNIPALVELUT					
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	4 791 053	3 352 000	2 925 000	2 681 000	2 746 000
Tuet ja avustukset	2 172 399	1 814 000	2 239 000	1 838 000	1 815 000
Muut toimintatulot	2 203 942	58 000	44 000	44 000	44 000
Toimintatulot	9 167 394	5 224 000	5 208 000	4 563 000	4 605 000
Henkilöstömenot	-9 658 509	-12 238 000	-13 365 000	-13 321 000	-13 491 000
Palvelujen ostot	-21 283 237	-13 976 000	-15 045 000	-13 850 000	-14 015 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-233 144	-239 000	-190 000	-191 000	-239 000
Avustukset	-8 881 822	-9 662 000	-9 060 000	-11 754 000	-11 949 000
Muut toimintamenot	-1 314 846	-1 802 000	-1 511 000	-9 304 000	-9 545 000
Toimintamenot	-41 371 557	-37 917 000	-39 171 000	-48 420 000	-49 239 000
Toimintakate	-32 204 163	-32 693 000	-33 963 000	-43 857 000	-44 634 000
Sopeutus (sisältyy toimintakatteeseen)				150 000	150 000

Vuonna 2024 konsernipalvelujen toimintamenot ovat 39,171 milj. euroa ja toimintatulot ovat 5,208 milj. euroa. Toimintakate on -33,963 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2025 toimintakate on -43,857 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2026 toimintakate on -44,634 milj. euroa. Jotta edellä olevan taulukon toimintakate tavoitteeseen päästään, tulee tehdä sopeuttamistoimenpiteitä. Sopeutustarve vuonna 2025 on 0,150 milj. euroa ja vuonna 2026 0,150 milj. euroa.

Konsernipalvelujen toimintamenot ja toimintatulot ovat bruttositovat. Kaupunginhallitus vastaa konsernipalvelujen kokonaismäärärahan riittävydestä.

Toiminnan kuvaus

Konsernipalvelut ohjaa, valvoo ja tukee koko kaupunkikonsernin toimintaa. Konsernipalvelujen tehtävänä on varmistaa, että kaupunkikonsernin yksiköt toteuttavat kaupunkistrategiaa ja toimivat koko konsernin kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Konsernipalvelujen tehtävä ulottuu kaupungin perusorganisaation lisäksi yhteisöihin ja säätiöihin, joissa kaupunki on omistajana tai joissa kaupungilla on määräysvalta. Konsernipalvelujen talousarvio sisältää kahdeksan vastuualuetta: kaupunginvaltuusto ja hallitus, kaupunginjohto, talous, hankinnat ja omistajaohjaus, henkilöstö- ja hallintopalvelut, strategia ja tietojohdampalvelut, elinvoima ja työllisyyspalvelut, keskusvaalilautakunta ja tarkastuslautakunta.

Strategisten toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen

Strategisia toimeenpano-ohjelmia ovat Lapsiystävällinen Hämeenlinna, Hiilineutraali Hämeenlinna ja Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna. Konsernipalvelut edistää näitä kaikkia

- tuottamalla tietoa ohjelman toteuttamisen tueksi ja työn vaikuttavuuden kuvaamiseen
- antamalla tukea viestintään
- antamalla tukea mahdollisissa hankehakuvaiheissa
- tekemällä tapahtumia ja matkailua edistäviä hankintoja ja yhteistyötä

Toimet talouden tasapainottamiseksi

TE-palveluiden siirto kunnille laajentaa ja aikaistaa kuntien rahoitusvastuuta. Tämä kompensoidaan kaupungille kiinteänä valtionosuuden lisäyksenä. Muutoksen myötä kaupungin rahoitusvastuu työtömyyden kustannuksista poistuu vain työllistymisen myötä. Tätä kustannusten lisääntymistä ennakoidaan mm. yhteistyön tiivistämisellä konserniyhtiöiden kanssa sekä hankintojen työllistymistulos-tavoitetta painottamalla. Tavoitteena on lisätä digitaalisuutta. TE-palveluiden siirron yhteydessä on mahdollista tehostaa konsernipalveluiden tuotantoa siltä osin kuin sote-siirron myötä vapautunutta työaika voidaan kohdentaa TE-töihin liittyviin tehtäviin, joihin saataneen täysimääräinen rahoitus valtiolta.

Konsernipalvelujen lukuihin sisältyy sopeutustarvetta 0,150 milj. euroa sekä vuodelle 2025 että vuodelle 2026.

Koko kaupungin tasolla (myös toimialoilla) hallinnon henkilöstömäärää arvioidaan jatkossa kuten tähänkin asti, eli jokaisen eläköitymisen kohdalla erikseen. Tämän perusteella päätetään tarpeesta rekrytoida eläköityneen tilalle uusi tekijä. Vähentäminen on mahdollista, mikäli samalla suurin osa henkilön tehtävistä lakkautetaan eli jätetään jatkossa tekemättä.

Konsernipalvelut jatkaa omalta osaltaan talouden tasapainotusohjelman mukaisten selvitysten työstämistä, vaikka kaupunkitasolla tasapainotusohjelma onkin ajautunut haastavaan tilanteeseen vuoden 2023 aikana.

Konsernipalveluiden henkilöstö

Konsernipalveluiden henkilöstö koostui 31.8.2023 yhteensä 125 henkilöstä, joista noin 64 % on vakituisessa palvelussuhteessa.

Vakituisesti konsernipalveluiden hallinnollisissa tukipalvelutehtävissä työskentelee tällä hetkellä 57 henkilöä. Määrä tulee vuonna 2024 vähentymään tehtävien uudelleen järjestelyiden ja luonnollisen poistuman hyödyntämisen myötä ainakin kolmella henkilöllä. Talouden tasapainottamisohjelman mukaisesti konsernipalveluiden vakituisen hallinnollisen henkilöstön osuus on vuodesta 2022 vuoteen 2024 on vähentynyt 68 henkilöstä 54 henkilöön, eli n. 21 %.

Konsernipalvelujen resursseja arvioidaan, kun hyvinvointialueen organisointiin liittyvät toiminnot ovat siirtyneet hyvinvointialueen vastuulle. Koko kaupungin tasolla hallinnon henkilöstömäärää arvioidaan jatkossakin jokaisen tehtävän vapautumisen yhteydessä. Henkilöstön vähentäminen on mahdollista vain, mikäli työtehtävien määrä vähentyy.

Konsernipalveluiden henkilöstö vastuualueittain:

Työyksikkö	Vakinainen	Määräaikainen	Työllistetty	Oppilas/ harjoittelija	Oppi-sopimus	Yhteensä
Kaupunginhallitus ja valtuusto		1				1
Kaupunginjohto	1					1
Talous, hankinnat, omistaja-ohjaus ja tarkastustoimi	14	1				15
Henkilöstö- ja hallintopalvelut, valmius ja varautuminen	21	2				23
Strategia, tietojohtaminen, tietohallinto, viestintä ja asiakaspalvelu	22	7	1	1	1	32
Elinvoima, työllisyys ja kotoutumisen edistäminen	22	27	4			53
Yhteensä	80	38	5	1	1	125

Konsernipalveluissa on yllä mainitun hallinnollisen henkilöstön vähentämisen lisäksi tehty seuraavat talouden tasapainottamiseen vaikuttavat uudelleenjärjestämistoimenpiteet:

Henkilöstö- ja hallintopalvelut

- Ipostin käyttöönotto ja postituksen muutokset -72 000 euroa
- Tietoturvapäällikön tehtävän muuttaminen tietoturva-asiantuntijaksi -11 800 euroa
- Henkilöstöpäälliköstä luopuminen (1.1.2024 alkaen) -10 200 euroa
- Prosessitarkastelun pohjalta henkilöstön lahjagalleria on ulkoistettu ja henkilöstön käytössä olevat mökit on liitetty varaus- ja verkkokauppaan.

Strategia ja tietojohtaminen

- Puhelinvaihteen lakkauttaminen -35 600 euroa

Kaupunginvaltuusto ja -hallitus

	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Kaupunginvaltuusto ja hallitus			
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintamenot	-8 844 342	-3 730 500	-2 991 600
Toimintakate	-8 844 342	-3 730 500	-2 991 600

Vuonna 2024 kaupunginvaltuuston ja -hallituksen toimintamenot ovat 2,992 milj. euroa.

Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen budjettikohtaan kuuluvat näiden toimielimien kustannukset sekä Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n ja Verkatehdas Oy:n avustusten määrärahat sekä maksuosuudet Suomen Kuntaliiton, Hämeen liiton ja Kanta-Hämeen kesäyliopiston toimintaan.

Toiminnan kuvaus

Valtuustoryhmien käyttöön on 10 000 euron määräraha. Kaupunginvaltuuston puheenjohtajan edustusmääräraha on 3 000 euroa.

Kaupunginhallituksen puheenjohtajan edustusmääräraha on 3 000 euroa. Kaupunginhallituksen alaisiin määrärahoihin kuuluu Kulttuuri- ja kongressikeskus Verkatehdas Oy:n avustus (750 000 euroa), Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n avustus pysäköintiliiketoimintaan (150 000 euroa yleisavustuksena pysäköintiliiketoimintaan ja 90 000 euroa Rataparkkiin). Rataparkki muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi ja pysäköinnin omavastuu on 100 euroa vuonna 2024. Pysäköintiliiketoiminnan yleisavustus nousee 250 000 euroon vuodesta 2026 alkaen.

Kaupunginhallituksen elinvoimajaosto vastaa elinkeino- ja työllisyyspolitiikasta, elinkeinopoliittisesta edunvalvonnasta, kotoutumisen edistämisestä, elinvoimayhteistyöstä, asuntopoliitiikasta, korkeakoulupoliitiikasta, matkailun kehittämisestä sekä elinvoimaan liittyvästä osallisuudesta.

Kaupunginjohto

	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Kaupunginjohto			
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	56 344		
Toimintamenot	-623 781	-634 200	-719 000
Toimintakate	-567 437	-634 200	-719 000

Vuonna 2024 kaupunginjohtoon palvelualueen toimintamenot ovat 0,719 milj. euroa.

Vastuualue sisältää johdon määrärahojen lisäksi kaupungin johtoryhmätoiminnan ja markkinointiyhteistyön ja tapahtumien määrärahat.

Toiminnan kuvaus

Kaupunginjohtaja johtaa kaupunginhallituksen alaisuudessa kaupungin hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

Kaupunginjohtajan edustusmääräraha on 10 000 euroa.

Talous, hankinnat ja omistajaohjaus

	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Talous, hankinnat ja omistajaohjaus			
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	1 970 556	11 600	11 800
Toimintamenot	-4 098 520	-3 666 000	-3 798 200
Toimintakate	-2 127 964	-3 654 400	-3 786 400

Vuonna 2024 talouden, hankintojen ja omistajaohjauksen palvelualueen toimintamenot ovat 3,798 milj. euroa ja toimintatulot ovat 11 800 euroa. Toimintakate on -3,786 milj. euroa.

Talousspalvelujen kohtaan sisältyy 0,640 milj. euron määräraha talousjärjestelmien käyttöönottoa varten.

Vuonna 2024 toteutettava talousspalvelujen tuottajan vaihto ja talousjärjestelmien uudistus tulevat vaatimaan vastuualueen asiantuntijoilta merkittävää työpanosta. Lisäksi tulevien vuosien taloudelliset haasteet ja talouden tasapainottamisohjelma sekä TE-palvelut 2025 -uudistus tulevat olemaan talousarviovuonna ja suunnitelmakaudella vastuualueen erityistä työpanosta vaativia kokonaisuuksia.

Vastuualue koostuu kolmesta palvelualueesta: talousspalvelut, hankintapalvelut ja omistajaohjaus.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Prosessien digitaalisuuden kasvattaminen	Myyntilaskujen sähköisyyssasteen nosto	Kuntalaisten negatiivinen palaute	Tiedottaminen

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Talousjärjestelmien uudistaminen ja palvelukeskuksen vaihto	Uusien järjestelmien käyttöönotto onnistuneesti 1.10.2024. Käyttäjäkoulutukset järjestetty ja koulutus suunnitelma laadittu syksyille 2024.	Välitilinpäätöksen epäonnistuminen ja negatiiviset käyttäjäkokemukset uusista järjestelmistä.	Tiivis yhteistyö ja vahva projektijohtajuus uuden sekä vanhan kumppanin kanssa. Uusien järjestelmien käyttöohjeiden ja opastevideoiden laadinta sekä järjestelmien käytön riittävä kouluttaminen.

Toiminnan kuvausTalousspalvelut

Talousspalveluiden keskeisimpiä työtehtäviä ovat vuosiennusteiden ja talousarvion ohjaus ja laatiminen, puolivuotisraporttien ja tilinpäätöksen laatiminen sekä rahoituksesta ja sijoitustoiminnasta huolehtiminen. Työhön kuuluvat kaupungin talouden ohjauksen koordinointi ja seuranta, toimintayksiköille annettava talouden ohjauksen tuki sekä tuottavuuden, kustannuslaskennan ja tuotteistamisen kehittäminen ja ohjaus. Määrärahoihin kuuluvat myös kunnallisverotuksen kustannukset.

Talousohjelmien henkilöstö avustaa organisaation eri yksiköitä kaikissa talouteen ja laskentatoimeen liittyvissä asioissa.

Budjetin toteutumisen seuranta, johdolle annettava talousasioiden tuki sekä säännölliset talouskatsaukset ovat työkaluja kaupunkitason talouden ohjaamisessa. Talous voi parantua kuitenkin vain päätöksin, jotka tehdään poliittisella tasolla.

Vuonna 2024 tehdään puolivuotisraportti talouden ja toiminnan toteumasta ja ennusteesta kaudelta 1–6. Lisäksi valtuustolle raportoidaan talouden toteumasta kausilta 1–4 ja 1–9. Kaupunginhallituksen raportoidaan talouden toteumasta edellisten lisäksi kausilta 1–3, 1–5 ja 1–11.

Mahdolliset konsernipalveluihin kirjattavat pysyvien vastaavien myyntivoitot ja -tappiot kirjataan talousohjelmien kohdalle. Vuodelle 2024 ja talousohjelmavuosille ei ole budjetoitu myyntivoitotuloja.

Talousohjelmien kokonaishenkilöresursseissa ei ole muutoksia vuodesta 2023. TE25-uudistus saattaa lisätä talousohjelmien henkilöstömäärää vuodesta 2025 eteenpäin. Rahoitus lisäykselle tulee tässä tapauksessa TE25-valtionosuuksista.

Kriittinen menestystekijä: Ajantasaisen tiedon tuottaminen johtamisen tueksi.

Hankintapalvelut

Hankintapalveluiden keskeisimmät työtehtävät liittyvät kaupungin hankintatoimen kokonaisjohtamisen tukemiseen, koordinointiin ja seurantaan. Hankintapalveluiden tehtävä on antaa toimialoille asiantuntijatukea hankintojen toteuttamisessa ja hankintalainsäädännössä sekä sen soveltamisessa. Palvelualue vastaa kaupungin yleisten linjausten ja periaatteiden laadinnasta, kuten esimerkiksi hankintoihin liittyvän viestinnän määrittelystä. Lisäksi tavoitteena on yhteishankintojen tehokkaampi ohjaus, hankintasopimukseen liittyvä sopimustenhallinnan tehostaminen sekä kaupungin hankintoihin liittyvän tietopohjan laajentaminen.

Vuonna 2024 keskeisiä painopistealueita ovat valmistautuminen TE25-uudistukseen hankintatoimen näkökulmasta, hankintojen vaikuttavuuden (mukaan lukien työllistämisehdon) entistä systemaattisempi huomiointi hankinnoissa, sopimustenhallinnan ja sopimusvalvonnan kehittäminen edelleen mm. jalkauttamalla vuonna 2023 tehtyjä linjauksia sekä ateria-, siivous- ja käyttäjäpalveluiden kolmannen alueen kilpailutuksen läpivienti.

Hankintapalveluiden henkilöstömäärä on kolme ja siinä ei ole kasvua vuoteen 2023. Hankinta-asiantuntija tekee myös vuonna 2024 tiivistä yhteistyötä työllisyyspalveluiden kanssa ja osallistuu tiiviisti TE25-uudistuksen valmisteluun. TE25-uudistus todennäköisesti lisää hankintapalveluiden henkilöstömäärää vuodesta 2025 eteenpäin. Rahoitus lisäykselle tulee tässä tapauksessa TE25-valtionosuuksista.

Kriittinen menestystekijä: Hankintapalvelut mahdollistavat tehokkaan hankintatoimen johtamisen ja toteuttamisen.

Omistajaohjaus

Omistajaohjauksen keskeisimmät työtehtävät liittyvät kaupungin konserniyhteisöjen ohjaukseen, seurantaan ja tukeen, sekä konsernirakennetta koskeviin järjestelyihin. Vastuualue vastaa omistajaohjaukseen liittyvästä valmistelutyöstä, mukaan lukien kaupungin tytär- ja osakkuusyhteisöjen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden valmistelu.

Vuonna 2024 jatketaan konsernirakenteen uudistamiseen liittyviä toimenpiteitä sekä kaupungin talouden tasapainottamisohjelmaan liittyviä selvityksiä ja niihin liittyviä toimenpiteitä. Yleinen hintojen ja korkotason nousu haastavat konserniyhteisöjä, mikä tulee todennäköisesti näkymään myös niiden omistajaohjauksessa.

Omistajaohjauksen kokonaishenkilöresursseissa (2) ei ole muutoksia vuodesta 2023.

Kriittinen menestystekijä: Tehokas omistajapolitiikka ja kustannustehokas konsernirakenne.

Henkilöstö- ja hallintopalvelut

	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Henkilöstö- ja hallintopalvelut			
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	1 357 227	468 300	609 400
Toimintamenot	-6 802 541	-8 176 200	-9 325 100
Toimintakate	-5 445 314	-7 707 900	-8 715 700

Vuonna 2024 henkilöstö- ja hallintopalvelut -palvelualueen toimintamenot ovat 9,325 milj. euroa ja toimintatulot ovat 0,609 milj. euroa. Toimintakate on -8,716 milj. euroa.

Konsernipalveluissa henkilöstöpalvelujen 2024 eläkemenojen määrärahoihin sisältyy tasausmaksu. Tasausmaksuun on talousarviossa määrärahaa 4,018 milj. Euroa.

Talousarvio sisältää 600 000 euron (nettona 300 000 euroa) määrärahan kaupungin henkilöstön työhyvinvoinnin parantamiseksi työterveyshuollon laajentamisen akuuttisairaanhoidon. Laajennusta perustellaan työvoiman pitovoiman kehittämällä sekä oikeudenmukaisuudella suhteessa muuhun julkishallintoon.

Vuodesta 2025 eteenpäin taloussuunnitelma sisältää turvallisuussuunnittelijaa varten varatun 50 000 euron määrärahan.

Henkilöstö- ja hallintopalvelut toimii kaupunkiorganisaation sisäisenä kumppanina, jonka tavoitteena on tukea palvelua tuottavien yksiköiden lähijohtajia ja henkilöstöä menestymään omassa työssään.

Tulevien vuosien taloudelliset haasteet ja talouden tasapainottamisohjelma, kaupunkistrategian toteuttaminen ja TE-palvelut 2025 -uudistus tulevat vaatimaan vastuualueen asiantuntijoiden vahvaa työpanosta.

Henkilöstöpalvelut panostaa vuoden 2024 aikana uuden palkka- ja HR- järjestelmän käyttöönottoon ja yhteistyöhön uuden palkanlaskentapalveluiden tuottajan kanssa, HR- tiedolla johtamisen kehittämiseen sekä TE25-uudistuksen yhteistoimintamenettelyn onnistumiseen. Jatkuvana tavoitteena henkilöstöpalveluilla on edelleen kehittää henkilöstösaatavuutta ja työntekijäkokemusta.

Hallinnossa ja johdon tukipalveluissa tullaan vuoden 2024 aikana panostamaan kaupungin johdon markkinointiyhteistyön kehittämiseen. Tarkoituksena on luoda sisäiset periaatteet, jotka huomioidaan vuoden 2025 markkinointiyhteistyösopimuksissa. Sähköisen arkiston osalta hallinnon tavoitteena on, että sähköisen arkiston muodostaminen on osa kaikkia kaupungin toimintaprosesseja. Tätä varten on tarkoitus luoda yleiset periaatteet sähköiseen säilyttämiseen ja arkistointiin sekä siirtää sähköiseen arkistoon aineistoa siten, että sähköinen arkisto on aidosti käytettävissä itsenäiseen tiedonhakuun. Vuoden 2024 aikana järjestetään presidentinvaalit ja europarlamenttivaalit.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Kaupungin johdon markkinointiyhteistyön kehittäminen	On luotu sisäiset periaatteet, jotka huomioidaan vuoden 2025 markkinointiyhteistyösopimuksissa.	Aikataulu- ja resurssihaasteet	Varataan riittävästi aikaa ja resurssit kehittämistyöhön.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Sähköisen arkiston muodostaminen on osa kaikkia kaupungin toimintaprosesseja.	On luotu periaatteet sähköiseen säilyttämiseen ja arkistointiin. Sähköisessä arkistossa on aineistoa itsenäistä tiedonhakua varten.	Työntekijät eivät ymmärrä omaa rooliaan osana kaupungin kokonaisasianhallintaa. Aikataulu- ja resurssihaasteet.	Riittävä koulutus ja tuki Varataan riittävästi aikaa ja resurssit kehittämistyöhön.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Uuden palkka- ja HR- järjestelmän käyttöönotto	Palkka ja HR- järjestelmä käytössä	Konversioiden epäonnistuminen. Henkilöresurssien riittämättömyys ja projektin henkilöityminen	Tiivis yhteistyö ja vahva projektijohtajuus uuden kumppanin kanssa sekä yhteistyö vanhan kumppanin kanssa. Organisaatiosta riittävä osallisuus projektiryhmään sekä työtilanteen jatkuva seuranta ja siihen reagointi tarvittaessa.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Työnhakijakokemuksen kehittäminen ja henkilöstösaatavuuden parantaminen	Keskimääräinen hakijamäärä avoimiin tehtäviin yli 10 hakijaa/tehtävä. Hakijakokemus asteikolla 1–5 vähintään 3,8	Rekrytointiviestinnän houkuttelevuuden epäonnistuminen Lähijohtajien sitoutuminen hakijakokemuksen kehittämiseen.	Rekrytointikumppanin asiantuntijuuden ja henkilöstöpalveluiden keskitetyn tuen hyödyntäminen. Lähijohtajien sparraaminen ja valmentaminen.

Toiminnan kuvaus

Henkilöstö- ja hallintopalvelut vastaa seuraavista osa-alueista: henkilöstöpalvelut, hallinnon ja johdon tuki sekä varautuminen ja valmiustoiminta. Henkilöstö- ja hallintopalveluita johtaa henkilöstö- ja valmiusjohtaja, jonka työpanos jakautuu henkilöstöpalveluiden sekä varautumisen ja valmiuden välillä.

Henkilöstöpalveluiden seitsemän henkilön tiimi tarjoaa koko organisaation käyttöön keskitetysti palvelussuhteen koko elinkaaren palvelut, henkilöstön saatavuuteen ja rekrytointiin liittyvän tuen, henkilöstösuunnittelun ja raportoinnin. Henkilöstöpalveluissa hoidetaan keskitetysti myös henkilöstön osaamisen, toimintakulttuurin ja johtamisen kehittäminen, työhyvinvoinnin- ja työsuojelun palvelut sekä yhteistoiminta.

Hallinto ja johdon tuki, 15 henkilöä, tuottaa johdon ja luottamushenkilöiden tukipalvelut sekä valtuuston ja kaupunginhallituksen kokousvalmisteluun ja täytäntöönpanoon liittyvät palvelut. Hallinto ja johdon tukipalvelut vastaavat myös hallinnon asiantuntija- ja lakimiestehtävistä, asianhallinnasta ja arkistoinnista, tietoturvasta ja tietosuojasta, vaalien järjestämisestä, Raatihuoneen toiminnasta sekä kaupungintalon ja Raatihuoneen virastomestaritehtävistä.

Henkilöstö- ja valmiusjohtajan vastuulla on varautumiseen ja valmiuteen liittyvä kokonaiskoordinaatio yli toimialarajojen.

Strategia ja tietojohdampalvelut

	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Strategia ja tietojohdampalvelut			
Tuloarvot ja määrärahat			
Toimintatulot	4 659 249	2 938 800	2 395 800
Toimintamenot	-7 289 677	-5 553 900	-5 125 100
Toimintakate	-2 630 428	-2 615 100	-2 729 300

Vuonna 2024 Strategia ja tietojohdampalvelut -palvelualueen toimintamenot ovat 5,125 milj. euroa ja toimintatulot ovat 2,396 milj. euroa. Toimintakate on -2,729 milj. euroa.

Strategian ja tietojohdampalvelujen talousarvio vuodelle 2024 sisältää määrärahoja seuraavasti:

- Kehittämispalvelut: 698 900 € (menot) ja 6 800 € (tulot),

- Asiakaspalvelut ja viestintä: 835 300 € (menot),
- Toiminnan kehittäminen ja hankkeet: 610 800 (menot) ja 294 000 € (tulot)
- Tietohallinto: 2 980 100 € (menot) ja 2 095 000 € (tulot)

Strategia ja tietojohdampalvelut vastaa kaupungin strategian ja tietojohdampamisen tuottamisesta ja seurannasta sekä digitalisaation, tietohallinnon, yleisen hankekoordinaation, viestinnän, osallisuus-työn ja asiakaspalvelu Kastellin toiminnasta. Kyseessä ovat tieto- ja teknologia-avusteisen päätök-senteon tukipalvelut täydennettynä viestinnällä ja yhteystoiminnalla.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Tietoon perustuva joh-taminen ja päätöksen-tekö	Exreportin kuukausittai-nen kävijämäärä pl. hei-näkuu vähintään 100 Exreportin käyttäjäky-selyn suositteluindeksi NPS vähintään 50 Ennakkovaikutusten ar-viointit strategisesti merkittävistä päätök-sistä	Exreportin kävijämäärä jää matalaksi, jolloin tie-tojohtaminen ei to-teudu aiotulla tavalla Järjestelmän sisältö ei vastaa tarpeita tai jär-jestelmän käytettävyys on heikko Ennakkovaikutusten ar-viointeja ei tehdä ja päätösten monipuoliset vaikutukset jäävät huo-mioimatta	Riittävä valmennus ja opastus yhteisen tieto-johtamisjärjestelmän käyttöön Järjestelmän kehittämi-nessä huomioidaan käyttäjien tarpeet ja käytettävyys Päätösten valmistelussa sovitaan ennakkovaiku-tusten arvioinnista

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Digitalisaation tukemi-nen	Toimialat arvioivat saa-mansa tuen >= 3,8 as-teikolla 1–5	Tuki koetaan riittämät-tömäksi	Aktiivinen vuoropu-helu toimialojen kanssa

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Vaikuttava viestintä ja markkinointi	Kanavien (Hämeenlin-nan kaupungin In-stagram, Facebook ja LinkedIn) seuraajamää-rät kasvavat ja osallistu-misten määrää seura-taan säännöllisesti. Viestinnän saavutetta- vuus säilyy tasolla AA. Visit Hämeenlinnan some-kanavien ja verk-kosivujen seuraaja-/kä-vijämäärä ja vaikutta- vuus kasvaa, osallistu-misten määrää seura-taan säännöllisesti.	Sitoutuminen sosiaali- sessa mediassa ja vies-teissä jää matalaksi Viestintä ei ole saavu-tettavaa Kanavien vaikuttavuus ja sitoutuminen on heik-koa	Kiinnitetään huomiota viestien kiinnostavaan sisältöön ja julkaistaan monipuolisesti Noudatetaan saavutet-tavuuden ohjeita Huolehditaan sisältöjen kiinnostavuudesta

Toiminnan kuvaus

Strategia ja tietojohdampalvelut tukee toimialoja ja kaupungin johtoa perustehtävässään tuottamalla tietoa, arvioiteja ja selvityksiä kaupunkistrategian toteuttamiseksi. Strategia ja tietojohdampinen koordinoi kaupungin strategiatyötä. Erityisesti vuonna 2024 panostetaan kaupunkistrategian vaikuttavuuden arviointiin, tietojohdampamisen vakiinnuttamiseen sekä monikanavaiseen viestintään. Strategia ja tietojohdampinen vastaa strategisen kehittämisen koordinoinnista niin, että hankkeista muodostuu kokonaiskuva. Lisäksi tarjotaan ProjectTOP-alusta hankehallintaan sekä tukea hankkeiden toteuttamiseen.

Osallisuuden edistämässä strategia- ja tietojohdampipalveluilla on toimialueiden ja konserniyhtiöiden toimintaa koordinoiva, tukeva, yhteisiä resursseja hyödyntävä ja innovatiivisuutta yllä pitävä rooli. Järjestöyhteistyössä osallistutaan Silta-yhteistyöverkoston sekä Kanta-Hämeen järjestöasiain neuvottelukuntaan sekä tehdään yhteistyötä eri järjestöjen kanssa sekä vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston toiminnan koordinoinnissa.

Viestinnän tulevaisuuden tavoitetilan linjaukset ohjaavat viestinnän ja markkinoinnin johtamista, toteuttamista ja kehittämistä. Viestinnän ja markkinoinnin suunnitelmallisuutta lisätään ja kokonaisuutta kehitetään tiekartan mukaisesti. Keskeisiä teemoja ovat viestinnän verkostojen aktivoiminen, tekoälyn hyödyntäminen, brändin uudistaminen, positiivisen puheen vahvistaminen, kansainvälisen viestinnän kehittäminen ja kanavastrategian kirkastaminen.

Palvelupiste Kastellissa keskitytään laadukkaisiin ja asiakasystävällisiin asiakaskohtaamisiin ja kaupunkineuvontaan puhelimitse, sähköpostitse sekä kasvokkain palvelupisteessä. Asiakaspalvelun prosesseja kehitetään yhä vahvemmin digitaalisuutta hyödyntäviksi.

Tietohallinto tukee toimialojen digitalisaatiota ja palvelujen asiakaslähtöistä kehittämistä resurssiansa puitteissa. Toimialoilla toteutetaan lukuisia kehityshankkeita, joissa tietohallinnon syväosaamista tarvitaan. Erityistä huomioita kiinnitetään tällä hetkellä työllisyyspalveluihin, jossa pohditaan, kuinka asiakkaita voidaan palvella reaaliaikaisesti ja asiakaslähtöisesti.

Yksi esimerkki koko kaupungin kehittämishankkeista on kaupungin verkkokauppa- ja varausjärjestelmä. Tämä järjestelmä on osoittautunut toimivaksi, ja sen laajentamista jatketaan. Laajentamisen myötä voidaan luopua nykyisistä varausjärjestelmistä ja saavuttaa siten kustannushyötyjä. Lisäksi verkkokauppa- ja varausjärjestelmään tuodaan uusia palveluja.

Yhteisestä digirahasta kohdennetaan vuoden 2024 aikana noin 70 000 euroa sähköisen arkistoinnin kehittämiseen. Raha osoitetaan keskitetysti hallinto ja johdon tuki -yksikölle, joka koordinoi sähköisen arkistoinnin kehittämistä. Tarkoituksena on palkata määräaikainen työntekijä, jonka tehtävänä on päivittää koko kaupungin tiedonohjaussuunnitelmaa sähköisen arkistoinnin vaatimalle tasolle sekä järjestää paperiarkistoa siten, että se on digitointikelpoista. Lisäksi rahalla on mahdollista ostaa aineiston digitointipalvelua. Digitointityö kohdennetaan ensisijaisesti pitkään tai pysyvästi säilytettävään ja paljon käytettyyn kaupunginarkiston aineistoon, kuten koulujen päättötodistukset tai rakennuslupa-asiakirjat. Tämä palvelee sekä kuntalaisia että kaupungin omia ja ulkopuolisia viranomaisia. Digirahan käyttöä seuraavina vuosina arvioidaan vuoden 2024 pohjalta.

Tietohallinto toimii kaupungin edunvalvojana ICT-asioissa. Tästä yhtenä esimerkkinä on tietoliikennepalveluiden kilpailutus, jonka voitti nykyinen operaattori (Telia). Kaupungin verkon yli tuhat laitetta vaihdetaan lähes kokonaan pilvihallittuihin laitteisiin vuoden 2024 aikana. Tämä parantaa kaupungin verkon tilan näkyvyyttä merkittävästi. Arvioitu säästö on noin 180 000 euroa vuosittain alkaen 1.1.2025. Säästöt eivät kohdistu tietohallintoon.

Lasten ja nuorten tietosuoja-asiat ovat nousseet keskeiseen asemaan. Tietohallinto tukee toimialaa sovellusten tietosuoja-asioiden kehittämisessä. Tästä konkreettinen esimerkki prosessi, joka on luotu lasten ja nuorten käyttämien sovellusten tietosuoja-asioiden läpikäyntiin, jossa tietohallinto on vahvasti mukana.

Kehittämistä tehdään monella rintamalla ja yksi niistä on ICT-infran tehokkaampi hallinta. Koulu- puolella on käynnissä laitteiden pilvihallinnan pilotti ja mikäli tulokset ovat myönteisiä, pilvihallinnan käyttöönottoa edistetään. Tämä voi tuoda kustannussäästöjä ICT-infran hallintaan.

Yhteiskunnan digitalisoituessa tulee yhä suurempi tarve tietojärjestelmien väliselle tietojen siirrolle. Kaupunki vastaa tähän tarpeeseen kilpailuttamalla integraatioalustan, jonka avulla voidaan rakentaa suurin osa tulevista integraatiotarpeista. Pitkällä aikavälillä tämä tuo kustannussäästöjä, sillä tulevien järjestelmämuutosten yhteydessä integraatioita tarvitsee rakentaa vain kerran integraatioalustalle.

Hämeenlinnan kaupunki on toiminut Suomen kasvukäytävä-verkoston isäntäorganisaationa myös nykyisellä sopimuskaudella. Verkoston toiminnalla on ollut neljä keskeistä painopistettä: yrittäminen, osaaminen, liikkuminen sekä ainutkertaiset alueet. Verkoston kautta on suoritettu aktiivista edunvalvontaa ja tuotu esimerkiksi ministeritapaamisissa sekä EU-vierailuissa esille kasvuvyöhykkeen keskeisiä vahvuuksia ja tarpeita. Verkosto laati yhteiset hallitusohjelmatarvitteet, jotka näkyvät varsin hyvin pääministeri Orpon muodostamassa hallitusohjelmassa. Lisäksi on tuettu eri kuntien ja kaupunkien omaa elinvoimatyötä tarjoamalla esimerkiksi koulutuksia sekä sparrausta mm. Elinvoimaohjelmien ja kuntastrategiaprosessien läpivientiin. Verkoston toimintaan on myös saatu mukaan lisää toimijoita.

Elinvoima- ja työllisyyspalvelut

	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Elinvoima ja työllisyyspalvelut			
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	960 614	1 703 300	1 879 600
Toimintamenot	-13 334 229	-15 716 400	-16 415 500
Toimintakate	-12 373 614	-14 013 100	-14 535 900

Vuonna 2024 Elinvoima- ja työllisyyspalvelut -palvelualueen toimintamenot ovat 16,416 milj. euroa ja toimintatulot ovat 1,880 milj. euroa. Toimintakate on -14,536 milj. euroa.

Elinvoima- ja työllisyyspalvelut talousarvio vuodelle 2024 sisältää määrärahoja seuraavasti:

- Työllisyyden edistäminen: 11 259 600 € (menot) ja 713 500 € (tulot),
- Elinvoimapaalvelut: 3 555 200 € (menot) ja 64 000 € (tulot)

- Kotoutumispalvelut: 1 600 700 (menot) ja 1 102 100 € (tulot)

Elinvoima- ja työllisyyspalvelut vastaa kaupungin elinvoiman edistämistyöstä, työllisyydenhoidosta, elinkeinopolitiikan ohjauksesta, matkailu- ja tapahtumapolitiikan valmistelusta sekä asunto- ja korkeakoulupolitiikan ohjauksesta ja kotoutumisen edistämisestä. Palvelualueen tehtävänä on vahvistaa kaupungin elinvoimajohtamista ja edunvalvontaa.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Vaikuttava elinvoimapolitiikka	<p>Kaupungin elinvoimalle on asetettu yhdessä sovitut kärjet ja niiden mukaiset kaupungin toimenpiteet. (sis. Elinkeinopoliittisen strategian)</p> <p>Linnan Kehitys Oy:lle asetetut tavoitteet on saavutettu.</p> <p>Toisen asteen ja ammattikorkeakoulun houkuttavuus kasvaa</p> <p>Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden sijoittuminen Kanta-Hämeeseen kasvaa</p> <p>Hämeen Uusyrityskeskuksen tavoitteet on saavutettu</p>	<p>Ei pystytä vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Ei löydetä yhteistä tavoitetilaa. Toimijat eivät sitoudu.</p> <p>Taantuma tms. yritysten toimeliaisuutta vähentävä, oleellinen muutos toimintaympäristössä.</p> <p>Oppilaitosten vetovoima heikkenee. Opiskelijamäärät putoavat.</p> <p>Alueen työpaikka-, asumis- ja vapaa-ajan tarjonta ei vastaa valmistuneiden odotuksiin.</p> <p>Yrittäjyyden vetovoima heikkenee. Uusyrityskeskuksen palveluita ei tunneta.</p>	<p>Valmistelu aiemmin tehdyn pohjalta Kuunteleva kaupunki. Fokus tavoitteista tekoihin. Opitaan menneestä. Sitoutumisen varmistaminen.</p> <p>Yrityspalveluiden oikea-aikainen ja kuhunkin tarpeeseen räätälöity markkinoiminen / tarjonta.</p> <p>Aktiivinen markkinointi ja koulutussisältöjen kehittäminen entistä työelämälähtöisemmin.</p> <p>Oppilaitos- ja yritysyhteistyön tiivistäminen. Selkeiden työllistymispolkujen rakentaminen. Työelämäpalveluiden kehittäminen. Asumis- ja vapaa-ajan tarjonnan aktiivinen markkinointi. Kaupunki kuuntelee nuoria.</p> <p>Yrittäjyys-vaihtoehdon markkinointi ja siihen liittyvien epäluulojen hälventäminen. Uusyrityskeskuksen palvelujen näkyvyyden lisääminen ja tiivistävä yhteistyö mm. työelämäpalveluiden ja oppilaitosten kanssa.</p>

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Taloudelliset ja tehokkaat TE-palvelut	<p>Työmarkkinatuen kuntasuus laskee vuosittain 2023: 6,7 milj. 2024: 6,65 milj.</p> <p>Yli kolmen kuukauden työttömyydet laskevat</p> <p>TE25-palveluiden siirto työllisyyspalvelualueelle onnistuu. Kuntakokouksissa olevan henkilöstön työtyytyväisyys kasvaa. Organisaatiouudistus toteutettu.</p> <p>Kaupunki työllistää ja tarjoaa heikommassa työmarkkina-asemassa oleville uramahdollisuuksia. Kaupunki tarjoaa tällaisia työmahdollisuuksia 150 työntekijälle vuodessa.</p>	<p>Taantuma, kansainväliset kriisit, uusien työpaikkojen syntyminen ja yritysten sijoittuminen merkittävästi vähenevät ja sitä kautta erilaisen työvoiman tarve heikkenee. Työkyvyn haasteet tulevat työllistymisen esteeksi eikä tarvittavia palveluita saada.</p> <p>Työnhakijoiden palvelutarvetta ei ole tunnistettu työllistymisen edistämiseen Oppilaitoksista valmistuneet ja palveluissa olevat eivät sijoitu nopeasti työelämään. Osatyökykyisten ja vieraskielisten työllistyminen on heikkoa.</p> <p>Valmistelun nopea aikataulu. Työkulttuurierot ja imagot. Henkilöstön muutosvastarinta. Yhteistyön epäonnistuminen.</p> <p>Yhteistyö toimialojen kanssa ei onnistu. Työllisyystoimet hankinnoissa ei tuota työtä kohderyhmälle. Konserniohjaus ei toimi.</p>	<p>Ennakoinnin ja varautumisen kehittäminen. Tiedolla johtamisen kehittäminen. Työkykyä ja työllistymisestä tukevat palvelut vastaavat asiakkaiden palvelutarpeisiin ja työnantajien työvoiman tarpeeseen. Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa tiivistä.</p> <p>Panostetaan työllistymiseen toiminnan päämääränä.</p> <p>Yhteistyötä oppilaitosten ja eri palveluntuottajien kanssa lisätään.</p> <p>Monimuotoisen työelämän kehittäminen. Yhteistyö kotoutumisen edistämisen ja kaupungin toimialojen kanssa.</p> <p>Yhdessä valmistelu ja sopimuksellisuus. Aktiivinen viestintä ja henkilöstön kanssa yhdessä tekeminen.</p> <p>Viestintä, työllisyyspalvelut tarjoaa riittävän tuen lähijohtajille</p>

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Hyvät väestösuhteet ja kestävä kotoutuminen	Toiminnan vaikuttavuudelle rakennetaan mittaristo	Resurssit sitoutuvat kierreellisiin tehtäviin.	Riittävät resurssit valmistelussa.

	Valtionkorvausten taso säilyy vuoden 2023 tasolla.	Hallitusohjelman linjauksissa kuntien korvauksia ehdotetaan vähennettäväksi. Palvelutarve kasvaa maahanmuuton lisääntyessä.	Yhteistyö muiden kuntien kanssa. Varautuminen hankkeiden kautta tuleviin muutoksiin.
--	--	---	--

Toiminnan kuvaus

Tulevina vuosina keskeisiä elinvoimapolitiikan toiminnallisia painopisteitä ovat muun muassa yritysten sijoittumisten ja työpaikkakehityksen vahvistaminen, edunvalvonnan tiivistäminen, korkeakoulutettujen opiskelijoiden sitouttaminen Hämeenlinnaan ja maakuntaan, matkailun ja tapahtumatoiminnan kehittäminen, yritysten kasvuvalmiuksien tukeminen sekä kaupungin asumisen houkuttavuuden kasvattaminen. Elinvoimapolitiikkaa vahvistetaan määrittelemällä elinvoimalle selkeät tunnistettavat kärjet sekä vahvistamalla kaupungin toimijoiden sekä sidosryhmien sitoutumista yhdessä tekemiseen.

Linnan Kehitys Oy:n palvelusopimus uudistettiin vuodelle 2023. Sopimusta muutetaan edelleen siten, että markkinointi kotiutetaan kaupungin omaksi toiminnaksi. Samalla korostuu yhtiön ydintehävä yrityskehittämisessä (ml. matkailuala) ja uusien yritysten houkuttelemisessa. Vuoden 2024 sopimusta on tarkasteltava edelleen myös TE25-uudistuksen ja sen edellyttämien toimenpiteiden näkökulmasta. Kaupunki uusi sopimuksensa myös aloittavien yrittäjien palveluita tarjoavan Hämeen uusyrityskeskuksen kanssa. Toiminta on ollut erittäin kustannustehokasta ja tuottanut vuosittain runsaasti uutta yrittäjyyttä.

Hämeenlinnan kaupunki jatkaa niin ikään Leader Linnaseudun rahoitusta nykyisellä ohjelmakaudella noin 63 000 eurolla vuodessa. Kaupungilla on edustus yhdistyksen hallituksessa, joka päättää hankerahoituksista. Kustannustehokas toiminta tukee erityisesti pitäjien elinvoimaisuutta. Maaseudun elinvoiman ja palvelujen vahvistamiseksi kaupunki edistää aktiivisesti tietoliikenteen laajakaistahankkeita yhteistyössä Hämeen liiton kanssa. Maaseudun ja pitäjien yritystoiminnan kehittämiseksi valmistellaan ProAgrian johdolla myös yhteistyöhanketta.

Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna -ohjelman jalkauttamista jatketaan matkailun toimenpideohjelmalla. Samassa yhteydessä määritellään matkailu- ja tapahtumatoimintojen organisoiminen kaupunkikonsernissa. Tärkeimmät painopisteet ovat B2B-myyntin vahvistaminen, tapahtumien ympärivuotisuus ja tapahtumien järjestämisen helpottaminen.

Asumispolitiikan perustaksi aloitetaan asumisohjelman laatiminen vuonna 2024. Valmistelua tehdään kiinteässä yhteistyössä kaupunkirakenteen kanssa sekä vuorovaikutuksessa muiden asumisen toimijoiden kanssa. Tavoitteena on Hämeenlinnan nostaminen esiin erityisen hyvänä asumiskaupunkina.

Korkeakouluyhteistyötä lisätään Helsingin yliopiston Lammin biologisen aseman uudistetun sopimuksen mukaisesti. Tavoitteena tässä on aseman vaikuttavuuden lisääminen alueella. Toisen asteen ja korkeakouluopiskelijoiden alueelle kiinnittymisen lisäämiseksi meneillään oleva opiskelijoiden pitovoimahanke jatkuu vuonna 2024. Hanketta tehdään yhteistyössä kaupungin, elinkeino-yhtiön sekä Hämeen ammattikorkeakoulun ja koulutuskuntayhtymä Tavastian kanssa.

Kaupungin edunvalvonnan ohjeeksi päätettiin vaikuttamisen kärjet keväällä 2023. Keskeisimmät vaikuttamisen kohteet olivat päärata, Hämeen ammattikorkeakoulu sekä MORE Yritysalueen eritasoliittymä. Edunvalvontaa ollaan kehittämässä erityisesti yhteistyössä muiden keskisuurten kaupunkien kanssa kesällä 2023 julkistetun kaupunkipolitiikan tiekartan (MDI) mukaisesti. Yhteistyölle laaditaan sopimukset kaupunkien välillä sekä keskisuurten kaupunkien ja valtion välille. Hämeenlinnan kaupunki tulee koordinoimaan yhteistyötä. Sopimuksissa tunnistetaan kolme keskeistä teemaa, joiden ympärille yhteistyö tulee ensisijaisesti keskittymään; a) teollisuuden paluu ja osaavan työvoiman saatavuus b) ilmastonmuutosta ja luontokatoa hillitsevä, kestävä yhdyskuntarakentaminen sekä c) veto- ja pitovoiman vahvistaminen.

Hämeenlinnan kaupungin elinvoima- ja työllisyyspalvelut toimii Hämeenlinnan seudun työllisyyden kuntakokeilun koordinoijana. Kanta-Hämeen työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) toiminnan koordinoinnin kustannuksista Hämeenlinnan kaupungin osuus on 70 % ja hyvinvointialueen osuus on 30 %. Hämeenlinnan kaupungin osuus jakautuu Kanta-Hämeen kuntien kesken suhteutettuna asukaslukuun ja yli 300 päivää työmarkkinatukea saaneiden määrään. Hämeenlinnan kaupunki vastaa Ketterimmät – Hämeenlinnan seudun työllisyysohjelman 2017–2025 toteutuksesta.

Työvoimapalvelut siirtyvät kunnille ja niiden muodostamille työllisyysalueille 1.1.2025. Eduskunta hyväksyi lakiesityksen TE-palvelujen uudistuksesta 1.3.2023. Vuoden 2024 aikana valmistellaan TE-palveluiden siirtoa kuntiin kokeilemalla uutta palvelumallia, kehittämällä palveluita sekä tiivistämällä yhteistyötä TE-toimiston ja Ely-keskuksen, koulutusorganisaatioiden, työnantajien ja 3. sektorin toimijoiden kanssa. Vuoden 2024 aikana valmistaudutaan myös TE-toimiston henkilöstö siirtoon vastuukunnan palvelukseen 1.1.2025 alkaen. Hämeenlinnan kaupunki valmistautuu vastuukuntana hoitamaan sovittua tehtävää tulevan työllisyyspalvelualueen kuntien puolesta.

TE-uudistuksen tavoitteena on luoda palvelurakenne, joka vahvistaa työllisyyttä ja lisää työ- ja elinkeinopalvelujen saatavuutta ja vaikuttavuutta tuomalla palvelut lähemmäksi asiakasta sekä kytke-mällä palvelut osaksi laajaa kuntaekosysteemiä. Näin voidaan tukea alueiden kilpailukykyä ja elinvoimaa. Keskeisimpiä koko kuntakenttää yhdistäviä tavoitteita ovat esimerkiksi TE-palveluiden vahvat yhteydet kunnan elinvoimaan ja elinvoimapalveluihin, lähipalveluiden ja erityisesti kasvokkaisen palveluiden turvaaminen sekä palveluiden vaikuttavuuden parantaminen.

Vuoden 2024 aikana monialaisten ja monikanavaisten palveluiden kehittäminen nousee keskiöön. Muutokseen valmistaudutaan yhteistyössä mm. hyvinvointialueen ja KELAn kanssa. Palveluiden saatavuudessa digitaalisuus ja etäpalveluiden kehittäminen, kustannustehokkuus sekä viestintä ovat keskiössä.

Kotoutumisen edistämisen palvelut valmistautuu tulevina vuosina lakisääteisten tehtävien kustannustehokkaaseen palvelumuotoiluun. Kotoutumisen edistämisen kokonaisvastuun siirtyminen kaupungin vastuulle edellyttää uusien toimintatapojen, työkalujen ja yhteistoimintamallien kehittämistä. Yhteistyötä työllisyyteen ja oppilaitoksiin tullaan tehostamaan. Työn painopistettä tullaan siirtämään pakolaisten vastaanottotyöstä laajemmin työperustaisten muuttajien ja kansainvälisten opiskelijoiden palvelutarpeita vastaavaksi. Säästöhyötyjä tavoitellaan laajentamalla palveluita ryhmämuotoisiksi ja lisäämällä verkossa saatavilla olevaa tietoa.

Kotoutumisen edistämisen palvelu vahvistaa 'kestävän kotoutumisen'- mallia, jossa huomioidaan ulkomailta Hämeenlinnaan muuttavien elämäntilanne kokonaisvaltaisesti. Palveluja kehitetään tukemaan kotoutujan omaa toimijuutta ja ohjataan aktiivisesti suomen kielen oppimista edistävään toimintaan. Kestävää kotoutumista tukevalla työnohteella edistetään vuorovaikusta eri väestöryhmien välillä ja sitä kautta kannustetaan muualta muuttaneita vakiinnuttamaan asumisensa ja työskentelynsä Hämeenlinnassa.

Kansainvälistä houkuttelevuutta pidetään yllä lisäämällä työkaluihin kotoutumisen digitaalinen palvelutarjotin, jota myös elinkeinoelämän edustajat ja työntajat voivat hyödyntää kansainvälisen rekrytoinnin tukena. Hämeenlinnan näkyvyyttä edistetään Myintegration -sivuston avulla sekä osallistamalla kansainväliseen kehittämistyöhön (EU-rahastot TEM-erityistuki).

Lakisääteistä humanitaarista vastaanottotyötä jatketaan kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kanssa, mikä on ehtona kotoutumisen valtionkorvausten saamiseksi. Erityisenä painopisteenä tulee tulevana vuosina olemaan ukrainalaisten vastaanotto ja asettuminen Hämeenlinnaan. Työn tueksi laajennetaan ukrainankielistä palveluneuvontaa ja tehdään alkukartoituksia erityisesti yksinhuoltajaäideille. Muut mahdolliset pakolaisten vastaanottoon liittyvät uudet hallitusohjelman mukaiset muutokset selviävät vasta loppuvuonna, minkä vuoksi niiden tuomia kustannusvaikutuksia on toistaiseksi mahdoton ennakoida.

TE25-uudistus on käsitelty kaupungin talousarvion suunnitelmavuosilla siten, että uudistuksesta arvioidaan aiheutuvan yhtä paljon menoja kuin mitä sitä varten saadaan valtionosuustuloja, jolloin nettokustannuksia ei ole. TE25-uudistuksen eurot näkyvät koko konsernipalveluiden luvuissa vuosilla 2025–2026. Luvuissa on huomioitu vain Hämeenlinnan kaupungin osuus toteutettavasta Työ-Hämeen kokonaisuudesta. Vuoden 2025 talousarvion laadinnan yhteydessä huomioidaan myös muiden kuntien osuudet. Vuoden 2024 talousarvioon uudistuksella ei ole käytännössä vaikutusta lukuun ottamatta valmisteluun kohdistuvia resursseja.

Keskusvaalilautakunta

	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Keskusvaalilautakunta			
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	151 567	100 000	310 000
Toimintamenot	-143 186	-185 000	-527 500
Toimintakate	8 381	-85 000	-217 500

Vuonna 2024 keskusvaalilautakunnan toimintamenot ovat 0,528 milj. euroa, ja toimintatulot ovat 0,310 milj. euroa. Toimintakate on -0,218 milj. euroa.

Toiminnan kuvaus

Vuonna 2024 järjestetään presidentinvaalit sekä europarlamenttivaalit. Vuonna 2025 järjestetään kuntavaalit ja aluevaalit.

Tarkastuslautakunta

	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Tarkastuslautakunta			
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	11 836	2 000	1 400
Toimintamenot	-235 281	-254 800	-269 000
Toimintakate	-223 445	-252 800	-267 600

Vuonna 2024 tarkastuslautakunnan toimintamenot ovat -0,269 milj. euroa ja toimintatulot 1 400 euroa. Toimintakate on -0,268 milj. euroa.

Tarkastuslautakunta on osa konsernipalvelujen kokonaisuutta.

Tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty kuntalain 121 §:ssä ja kaupungin hallintosäännön 61 §:ssä. Tarkastuslautakunta toimii kaupunginvaltuuston alaisena ja valmistelee valtuustolle hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat. Lautakunta antaa vuosittain valtuustolle arviointikertomuksen, jossa se esittää arvionsa edellisen tilikauden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta sekä siitä onko kaupungin toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi lautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Arviointikertomuksessa esitetyt havainnot johtavat toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä	75 % havainnoista johtaa toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä	Rajalliset resurssit Havaintojen jääminen toissijaiseksi	Hyvä keskusteluyhteys toimialoille ja valtuustoon

Toiminnan kuvaus

Tarkastuslautakunta tukee kaupunkistrategian toimeenpanoa sekä talousarviossa asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista omalla arviointitoiminnallaan ja antamallaan arviointikertomuksella.

Kaupunkistrategia ja talousarviossa asetetut tavoitteet ohjaavat tarkastuslautakunnan arviointitoiminnan kohdentumista ja painotuksia. Lautakunta laatii vuosittain työohjelman arviointityötään varten, joka pohjautuu valtuustokaudelle laadittuun arviointisuunnitelmaan. Työohjelma sisältää ti-
livuotta koskevat arviointikohteet.

Tarkastuslautakunnan valmistelutyöstä huolehtii tarkastustoimen yksikkö, joka tekee myös sisäistä tarkastusta kaupunginjohtajan hyväksymän vuosisuunnitelman mukaisesti.

Elinkeinorahaston taseyksikkö

	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Elinkeinorahaston taseyksikkö			
Tuloarviot ja määrärahat			
Palvelujen ostot		-1 000	-1 000
Toimintamenot		-1 000	-1 000
Toimintakate		-1 000	-1 000

Vuonna 2024 elinkeinorahaston taseyksikön toimintamenot ovat 1 000 euroa.

Elinkeinorahasto toimii nettositovana taseyksikkönä. Elinkeinorahaston tuotto lisätään rahaston pääomaan, ellei valtuusto vuoden aikana toisin päättä.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Talous

	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA					
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	2 427 940	1 377 000	1 877 000	1 912 000	1 917 000
Maksutulot	2 144 439	2 075 000	1 632 000	1 639 000	1 643 000
Tuet ja avustukset	2 969 257	589 000	589 000	599 000	609 000
Muut toimintatulot	214 535	142 000	145 000	147 000	147 000
Toimintatulot	7 756 171	4 183 000	4 243 000	4 297 000	4 316 000
Henkilöstömenot	-60 701 153	-59 717 000	-62 048 000	-64 039 000	-65 795 000
Palvelujen ostot	-27 811 547	-26 325 000	-25 955 000	-26 415 000	-26 943 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 666 185	-2 610 000	-2 668 000	-2 715 000	-2 769 000
Avustukset	-9 864 889	-10 481 000	-11 056 000	-11 526 000	-11 986 000
Muut toimintamenot	-27 578 698	-28 900 000	-31 241 000	-31 633 100	-31 867 900
Toimintamenot	-128 622 471	-128 033 000	-132 968 000	-136 328 100	-139 360 900
Toimintakate	-120 866 300	-123 850 000	-128 725 000	-132 031 100	-135 044 900
Sopeutustarve (sisältyy toimintakatteeseen)				750 000	750 000

Vuonna 2024 sivistys- ja hyvinvointilautakunnan toimintatuotot ovat 4,243 milj. euroa ja toimintamenot 132,968 milj. euroa. Toimintakate on -128,725 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2025 toimintakate on -132,031 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2026 toimintakate on -135,045 milj. euroa. Jotta edellä olevan taulukon toimintakatetavoitteeseen päästään, tulee tehdä sopeuttamistoimenpiteitä. Sopeutustarve vuonna 2025 on 0,750 milj. euroa ja 2026 0,750 milj. euroa.

Ydin-Hämeen ja läntisen kantakaupungin siivous- ja käyttäjäpalvelut siirtyvät 2024 alusta osaksi sisäistä hoitovuokraa. Tämä näkyy sivistys- ja hyvinvointilautakunnan talousarvioesityksessä palvelujen oston määrärahojen pienenemisenä ja vastaavasti tilavuokrien (muut toimintakulut) nousuna. Kaupunginhallitukselta siirtyy lautakunnalle yhteensä 778 000 euroa liikuntahalliyhtiöille maksettavia avustuksia.

Vammaisten lasten koulupäivän yhteydessä tapahtuvan aamu- ja iltapäivähoidon kustannukset lascutetaan 2023 alkaen hyvinvointialueelta. Talousarvioesityksessä tuloksi on arvioitu 500 000 €. Toisaalta tuloja vähentää varhaiskasvatuksen hoitopäivämaksujen tulorajojen muutos, jonka vuoksi jo vuoden 2023 talousarvion tulotavoite tulee alittumaan.

Tavoitteet

Hämeenlinnan kaupunkistrategian kolmeen päämäärään on asetettu seuraavat tavoitteet vuodelle 2024:

Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Liikkumisen ja toimintakyvyn edistäminen	Hämeenlinnalaisten 5.- ja 8.-luokkalaisten fyysinen kunto on Move-tes-	Erot paljon liikkuvien ja vähän liikkuvien lasten määrässä	Koululiikunta ja maksuton harrastustoiminta

	<p>tien perusteella kansallisen keskiarvon yläpuolella</p> <p>80 % alle 3 km koulumatkoista kuljetaan kävellen tai pyörällä</p> <p>Matalan kynnyksen liikuntaryhmiin osallistuneiden oppilaiden määrä ja oppilaista 30 % on osallistunut ryhmään (liikuntalukkari ja harrastus ihan lähellä-ryhmät)</p> <p>Varhaiskasvatuksessa olevien liikkumattomien lasten osuus on Kehittävän palautteen mukaan koko maan keskiarvon tasolla</p> <p>Liikuntavälitunnit on käytössä 80%:lla oppilaista</p> <p>Liikuntatilojen käyttöasteet ovat: Hämeenlinnan liikuntahallit oy sisäliikuntahallien käyttöaste 82 %, muut salit 52 % Hämeenlinnan palloiluhalli oy 90 % Hämeenlinnan Jäähalli Oy 85 %</p> <p>Uimahallien kävijämäärät 265 000 kävijää/vuosi</p> <p>Hyvinvointisuunnitelmassa olevista Stiglitzin osa-alueista terveys, henkilökohtainen toiminta ja työ ovat koko Suomen keskiarvoa korkeammalla tasolla</p>	<p>Liikuntatilojen käyttö</p> <p>Hyvinvoinnin taso</p>	<p>Koulujen ja päiväkotien liikuntaympäristöt</p> <p>Välituntiliikunnan ohjaus</p> <p>Liikkuva koulu</p> <p>Henkilöstön kouluttaminen</p> <p>Tilojen markkinointi</p> <p>Käyttömaksujen pitäminen kohtuullisina</p>
--	--	--	---

	Liikunnan TEA-viisarin arvo on yli koko maan keskiarvon (koko maan vertailuarvo 72 vuonna 2022)		
Lukutaidon ja kielellisten valmiuksien vahvistaminen	<p>1.-9. -luokkalaisten lukutaito on lukuseulan perusteella parempi kuin vuonna 2023</p> <p>6. ja 9. vuosiluokkien äidinkielen taidot ovat valtakunnallisten kokeiden mukaan paremmat kuin vuonna 2023</p> <p>Ero lukutaidon osalta tyttöjen ja poikien välillä on kaventunut</p> <p>Ero suomen kielen taidossa on kaventunut suomi toisena kielenä-oppilaiden ja suomea äidinkielenään puhuvien oppilaiden välillä</p> <p>Varhaiskasvatuksessa jokaisessa yksikössä käytetään pedagogisen toiminnan ja oppimisympäristön arvioinnissa KieliPeda –työvälinettä</p> <p>Kirjasto tavoittaa vuoden aikana kaikki luokat kirjaston lukutaitoa edistävissä ohjelmassa mainituilta luokka-asteilta.</p>	<p>Erot lukutaidossa</p> <p>Varhaiskasvatuksen merkitys kielellisten valmiuksien vahvistamisessa</p> <p>Kirjaston resurssit</p>	<p>Äidinkielen opetus ja yhteistyö kirjaston kanssa</p> <p>Hankerahoituksen kohdentaminen</p> <p>Opettajien kouluttaminen</p> <p>S2-opetus</p> <p>Henkilöstön koulutus</p> <p>Resurssien kohdentaminen lasten lukutaidon edistämiseen</p>

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Lasten ja nuorten kasvavien tuen tarpeiden ennaltaehkäisy ja tuen tarpeisiin vastaaminen	Erityistä tukea saavien lasten/oppilaiden prosenttiosuus kaikista lapsista/oppilaista (varhaiskasvatus ja perusopetus erikseen)	Oppilaan saaman tuen määrä ja laatu, poissaolojen pitkittyminen	Ammattilaisten yhteistyö ja yksilöllisten keinojen löytäminen, poissaoloihin puuttumisen mallin noudattaminen ja opiskeluhoultotyö

	<p>Tehostettua tukea saavien lasten/oppilaiden prosenttiosuus kaikista lapsista/oppilaista (varhaiskasvatus ja perusopetus erikseen)</p> <p>Oppilaiden kokemus kiusaamisesta on vähentynyt vuodesta 2023</p> <p>Perusopetuksen oppilaiden poissaolot vähentyneet vuodesta 2023</p> <p>Kaikki saavat peruskoulun päättötodistuksen</p> <p>Kaikki päättötodistuksen saaneet aloittavat toisen asteen koulutuksessa</p>		<p>Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa</p> <p>Yhteisöllinen opiskelu-huolto</p> <p>Koulu yhteisön toimintakulttuuri</p> <p>Opintojenohjaus</p> <p>Yhteistyö toisen asteen kanssa</p> <p>Ohjaamon palvelut</p>
--	--	--	--

Taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Talouden tasapainotus	<p>Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan investointiohjelman keventymisen edellisistä vuosista</p> <p>Lapsimäärän vähentymisestä johtuva käyttömenojen sopeutus</p>	Talouden epätasapaino	Valmistelu- ja päätöksentekokyky

Elinvoimainen kasvun kaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Kulttuuripalvelujen vetovoiman lisääminen	<p>Museoiden kävijämäärä erikseen kaupunginmuseo ja taidemuseo</p> <p>Kirjastojen kävijämäärä</p> <p>Lastenkulttuurin osallistuja-/käyntimäärät</p> <p>Teatterin lipunmyynti (kpl)</p>	Kulttuuri- ja liikuntapalvelujen saatavuus ja kiinnostavuus	Toiminnan suunnittelu on laadukasta ja pitkäjänteistä ja siinä huomioidaan asiakaspalautteet

Toiminnan kuvaus

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta vastaa sivistys- ja hyvinvointitoimialan viranomaistoiminnasta, palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta, sisällöistä ja kehittämisestä sekä tekee esitykset toimialan palveluverkosta ja investoinneista.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vastuulle kuuluvat varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus sekä oppilas- ja opiskeluhuolto pois lukien hyvinvointialueelle siirtyneet kuraattori- ja psykologipalvelut. Lautakunnan vastuulle kuuluvat myös nuorisopalvelut, lastenkulttuuripalvelut, taiteen perusopetus, kirjastopalvelut, museopalvelut, kulttuuripalvelut ja liikuntapalvelut, ehkäisevä päihdetyö, ikääntyneiden vapaaehtoistyön tuki, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio sekä Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelman koordinaatio. Sivistys- ja hyvinvointitoimialalla työskentelee n. 1 350 henkilöä.

Tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan toteuttamisessa ovat mm. Kanta-Hämeen hyvinvointialue, Koulutuskuntayhtymä Tavastia, ateriala- ja siivouspalvelujen tuottajat, koulukuljetuksia tuottavat liikennöitsijät, kaupungin tilapalvelut, varhaiskasvatuksen palvelusetelituottajat, aamu- ja ilta-päivätoiminnan tuottajat, Hämeenlinnan Teatteri Oy, Verkatehdas Oy, Sibelius-opisto, Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy ja lukuisa joukko kolmannen sektorin toimijoita.

Keskeiset muutokset

Kaupunginhallitus linjasi 27.6.2022 taloutta sopeuttavista toimenpiteistä ja selvityksistä. Keskeisin selvityksistä on sivistys- ja hyvinvointilautakunnan alaisuuteen liittyvä palveluverkkoselvitys. Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan toimintamenoit käsittävät noin 60 % Hämeenlinnan kaupungin toimintamenoista. Tästä suurin osa kohdistuu varhaiskasvatus- ja opetuspalveluihin.

Kaupungin taloustilanteen lisäksi merkittävä peruste palveluverkkoselvitykselle on lasten määrän väheneminen. Väestötilaston mukaan 7–12-vuotiaiden lasten määrä alenee merkittävästi seuraavien vuosien aikana, 1–6-vuotiaiden lasten määrä on jo alentunut huomattavasti. Syyinä tähän on pitkään jatkunut syntyvyyden aleneminen, jota muuttoliike ei pysty korvaamaan.

Vuosien 2022–2023 aikana valmistellun palveluverkkoselvityksen mukaan toteutetaan seuraavat muutokset. Alvettulan päiväkotit lakkautetaan 1.8.2024 ja Tuuloksen päiväkotit siirretään Tuuloksen koululle 1.8.2026. Hätilän kirjastoa ei palauteta Hämeenlinnan yhteiskoululle. Alvettulan koulu ja Ortelan koulu lakkautetaan, mikäli palveluverkkopäätöksissä päätetty oppilasmääräehto toteutuu. Luolajan koulun toiminta jatkuu. Kaupunginmuseon uudesta pääkohteesta käynnistyy erillinen selvitys.

Käynnissä olevia Sivistys- ja hyvinvointipalvelujen käyttöön tulevia investointikohteita ovat Hämeenlinnan yhteiskoulu, Myllymäen koulun peruskorjaus ja laajennus, Ruununmyllyn kivikoulun peruskorjaus ja piha sekä Lammin koulukeskus. Vuodelle 2024 esitetään Ahveniston maauimalan peruskorjausta ja vuodelle 2025 Kaivokadun päiväkodin Kotirinteen peruskorjausta. Solvikin päiväkodin uudisrakennus ajoittuu vuosille 2024–2025. Verkatehtaalta esitetystä peruskorjauksesta sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialaa koskee Opistotalolle valmistuvat Aimokoulun tilat. Peruskorjauksella on vaikutusta myös Lyseon koulun tiloihin. Seminaarin kampuksella peruskorjaus jatkuu E-osan osalta

ja arvioitu valmistusajankohta on 1.11.2024. Suomen Yliopistokiinteistöt vastaa investoinnista erillisen kustannusjaon mukaisesti.

Solvikin päiväkodin uudisrakennusinvestointi käynnistetään vuonna 2024. Tavoitteena on, että uusi päiväkotitoimitus voidaan ottaa käyttöön 1.1.2026. Uuden päiväkodin kustannusarvio on 3 milj. euroa. Päiväkodille osoitetaan Solvikin alueelta uusi paikka, koska nykyisen Solvikin päiväkodin tonttia olisi mahdollista jatkokehittää Hämeenlinnan Asunnot Oy:n rantakerrostalokohteeksi.

Tarvasmäen esi- ja alkuopetusyksiköstä luovutaan, kun tilan peruskorjaus on ajankohtainen. Lisätilaksi hankitaan tarvittaessa moduuli Kirkonkulman koulun yhteyteen.

Lisäksi Hämeenlinnan liikuntahallit Oy suunnittelee liikuntaan lisäinvestointeja, nämä on kuvattu kohdassa liikuntapalvelut.

Henkilöstön saatavuus haastaa varhaiskasvatusta ja kasvavassa määrin myös perusopetusta. Erityisen haastavaa on varhaiskasvatuksen sijaisten saatavuus.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelujen yhdyspintatyötä Kanta-Hämeen hyvinvointialueen kanssa tiivistetään vuoden 2024 aikana.

Strategisten toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen

Strategiset ohjelmat huomioidaan palveluissa ja toiminnassa. Lapsiystävällinen Hämeenlinna työtä ohjaavat strategisen ohjelman tavoitteet ja mittarit sekä Unicefin lapsiystävällinen kuntatyön tavoitteet ja mittarit. Lapsiystävällinen Hämeenlinna -työn koordinoinnista vastaa hyvinvointipäällikkö. Hiilineutraali Hämeenlinna ohjelmaa toteutetaan kestävän elämäntavan opinpolun kautta sekä investoinneissa yhteistyössä tilapalvelun kanssa. Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinnan tavoitteita toteutetaan kulttuuri- ja liikuntapalveluissa yhteistyössä elinvoimajaoston ja Linnan Kehitys Oy:n kanssa.

Toimet talouden tasapainottamiseksi

Talouden tasapainottamiseksi on menossa seuraavat selvitykset: palveluverkkoselvitys ja liikuntapalveluja koskeva selvitys. Lukiokoulutus selvitys on valmistunut ja siitä ei saatu tuloksia talouden tasapainotukseen. Varhaiskasvatuksen palvelusetelimallin arviointi tehdään vuoden 2024 aikana. Henkilöstömäärää arvioidaan erityisesti palveluissa, joihin ikäluokkien pieneneminen vaikuttaa. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on kasvattaa omaa henkilöstöpoolia ja vähentää vuokratyövoiman ostoa. Investointiohjelmaa edistetään kaupungin taloustilanne huomioiden. Digitalisaation edistämistä ja kehittämistyötä arvioidaan kustannusten näkökulmasta. Väestön hyvinvointia ja terveyttä edistetään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Itäisen kantakaupungin siivous-, käyttäjä- ja ateriapalvelujen kilpailutus antaa mahdollisuuksia laskea kustannuksia.

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteinen hallinto ja hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteinen hallinto ja palveluohjaus	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	15 940		
Toimintamenot	-923 609	-1 340 000	-924 000
Toimintakate	-907 669	-1 340 000	-924 000

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteisen hallinnon sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintakulut vuonna 2024 ovat 0,924 milj. euroa. Palveluohjausyksikön henkilöstöä on keväällä 2023 siirtynyt osaksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen vastuualueiden hallintoa. Asiakasprosessien kehittämistä ja digitalisointia jatketaan toimialan yhteistyönä. Yhtenä toimialan hallinnon tehtävänä on myös hallinnoida perintövarojen käyttöä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä Lapsiystävällinen Hämeenlinna

Kuntalain mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia. Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Kunnassa tehtävä hyvinvointityö on toimialarajat ylittävää, kaikille elämänalueille ulottuvaa ja kaikkiin ikäryhmiin kohdistuvaa. Työ pohjautuu tietoon ja on taloudellisesti ja toiminnallisesti vaikuttavaa. Hyvinvointityö edellyttää laaja-alaista yhteistyötä. Hyvinvointityön lähtökohta on yksilön oma vastuu hyvinvoinnista ja terveydestä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä painopisteenä on toiminnan ja sen rakenteiden kehittäminen hyvinvointisuunnitelman mukaisesti yhteistyössä koko kaupunkiorganisaation ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Hyvinvointisuunnitelma sisältää lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman (Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelma), opiskelijahuollon suunnitelman ja suunnitelman ikääntyneen väestön tukemiseksi. Esteettömyyssuunnitelma ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelma ovat myös osa hyvinvointisuunnitelmaa. Hyvinvointisuunnitelman toteutumisesta raportoidaan vuosittain ja laajemmin valtuustokausittain.

Ehkäisevä päihdetyö, ikääntyneiden vapaaehtoistyön tukeminen (Vapaaehtoiskeskus Pysäkki), ikäihmisten asumisen ohjaus ja neuvonta ja Lapsiystävällinen Hämeenlinna mallin koordinaatio ovat osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Vastuu ehkäisevästä päihdetyöstä siirtyi A-klinikka Oy:ltä kaupungille 1.7.2023. Tehtävän hoitamista varten on perustettu hyvinvointikoordinaattorin toimi.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	2 684 297	2 000 000	1 550 000
Toimintamenot	-37 777 223	-38 177 000	-39 798 000
Toimintakate	-35 092 926	-36 177 000	-38 248 000

Vuonna 2024 varhaiskasvatuksen toimintatulot ovat 1,550 milj. euroa ja toimintamenot 39,798 milj. euroa. Toimintakate on –38,248 milj. euroa.

Varhaiskasvatus vastaa varhaiskasvatuslain mukaisen varhaiskasvatuksen sekä perusopetuslain mukaisen esiopetuksen järjestämisestä. Kunnallinen varhaiskasvatus sisältää seuraavat palvelumuodot: päiväkotihoidon, perhepäivähoito, esiopetus ja varhaiserityiskasvatus.

Kunnallisen varhaiskasvatuksen vaihtoehtona voidaan lasten vanhemmille tai muille huoltajille myöntää palveluseteli, jolloin palvelun tuottaa sääntökirjan kriteerit täyttävä ja palveluseteliyrittäjäksi hyväksytty yksityinen varhaiskasvatuspalvelujen tuottaja. Ruotsinkielinen varhaiskasvatus hankitaan ostopalveluna yksityiseltä toimijalta. Myös esiopetusta ostetaan ostopalveluna palvelusetelituottajilta.

Tulosalueen prosesseihin kuuluvat myös päivähoitopaikan hakeminen ja jononhallinta, sijoituspäätökset ja uudelleensijoitus, maksupäätökset ja päivähoitolaskutus, esiopetukseen ilmoittautuminen ja esiopetus päätös sekä palveluseteliin liittyvät sijoitus- ja maksupäätökset.

Varhaiskasvatuksen palvelusetelin arvoa esitetään korotettavaksi 5 % 1.1.2024 alkaen, ja alle 3-vuotiaiden palvelusetelin kertoimen korotusta 1,5:sta 1,6:een. Talousarvioesityksessä on varauduttu noin 450 000 euron lisäkustannukseen. Lopullinen kustannusvaikutus riippuu palveluseteli-asiakkaiden ikärakenteesta ja perheiden hoitopäivämaksujen osuudesta.

Palvelusetelin lisäksi vanhemmilla on mahdollisuus valita yksityisen hoidon tuella toimiva kunnan hyväksymä ja valvoma yksityinen perhepäivähoitaja. Mikäli lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lapselle kunnan järjestämää varhaiskasvatuslain 12 §:n mukaista varhaiskasvatusta, lapsen hoito voidaan järjestää kotihoidon tuella tai yksityisen hoidon tuella esimerkiksi palkkaamalla hoitaja kotiin. Yksityisen perhepäivähoidon sisaruskorotuksen kokeilu jatkuu vuoden 2024 kesäkuun loppuun. Elokuussa 2023 sisaruskorotusta sai viisi perhettä.

Tavoitteena on, että vuonna 2024 varhaiskasvatukseen osallistuu 83 % koko ikäluokasta (1–6-vuotiaat). Kunnallisen varhaiskasvatuksen piirissä on vuonna 2024 arviolta 2 000 lasta, palvelusetelillä tuotetaan varhaiskasvatusta noin 780 lapselle ja yksityisen hoidon tuella 65 lapselle. Kotihoidon tukea saa arviolta 510 lasta. Yksityisen hoidon ja kotihoidon tukea saavien lasten määrän vähentyminen on seurausta varhaiskasvatuksen osallistumisasteen noususta ja syntyvyyden laskusta. Tavoitteena on vastata joustavasti kuntalaisten palveluntarpeeseen ja sopeuttaa tarvittaessa toiminta-

taa vastaamaan kysynnän muutoksia. Lasten määrän kehitystä ja varhaiskasvatuksen osallistumisastetta seurataan vuositasolla, jotta mahdollisiin muutoksiin pystytään reagoimaan joustavasti. Kanta-Voutilan ja Kaivohaaran lisätilojen käyttöä jatketaan tarvittaessa.

Varhaiskasvatuksen sijaispalvelujen käyttö on lisääntynyt vakituisen ja kelpoisen henkilöstön rekrytoinnin haasteiden vuoksi. Tavoitteena on oman sijaispoolin vahvistaminen siten, että kaikki vakanssit ovat käytössä. Elokuussa 2023 poolissa on 9 kokoaikaista työntekijää ja 3 osa-aikaista, vakansseja on yhteensä 14.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen tulorajat nousivat 1.3.2023 ja muutos tulee näkymään täysimääräisenä vuoden 2024 aikana maksutulojen vähenemisenä.

Keväällä 2024 toteutetaan asiakaskysely omissa ja palveluseteliyksiköissä varhaiskasvatuksen laadun ja vaikuttavuuden kehittämiseksi. Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa tehdään myös henkilökysely vuoden 2024 aikana. Pedagogisen laadun arviointia toteutetaan Kehittävän palautteen arviointimenetelmällä. Tavoitteena on yhdistää eri kohderyhmiltä ja eri tavoin saatu tieto kokonaisuudeksi, jota käytetään varhaiskasvatuksen kehittämisen pohjana toimenpidesuunnitelman ja lautakunnan asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Varhaiskasvatustuki edellyttää, että varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa ja hyvinvointinsa edellyttämää tukea. Lain mukaan lapsen tuen tarve tulee huomioida myös ryhmäkoossa tai henkilöstömäärässä. Uuden 1.8.2022 voimaan tulleen lain mukaisia tuen hallintopäätöksiä oli elokuussa 2023 noin 200, eli tukea saa noin 10 % kunnalliseen varhaiskasvatukseen osallistuvista lapsista. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa tukea saa noin 2,5 % lapsista. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksessa toimii hankerahoituksella 5 varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Hankerahoitus päättyy keväällä 2024.

Valtion määrärahoitusta päättyy kesällä 2024, mikä tarkoittaa jatkossa noin 470 000 euron lovea rahoitukseen vuositasolla (n. 200 000 euroa jo vuonna 2024). Tämän menetyksen paikkaamiseksi ja varhaiskasvatuksen tuen resurssien turvaamiseksi valmistellaan suunnitelma ja tarvittaessa lisäbudjetti keväällä 2024.

Varhaiskasvatuksessa on meneillään useita opetus- ja kulttuuriministeriön hankkeita. Varhaiskasvatuksen tuki -hankkeen lisäksi varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja korona-hankkeilla on palkattu lisäkasvattajia ryhmiin lapsen tuen vahvistamiseksi. Varhaiskasvatuksen johtamisen hankerahoituksen turvin kehitetään laadunhallintaan ja arviointiin perustuvaa toimintakulttuuria mm. päiväkodinjohtajien koulutuksen avulla.

Hämeenlinna on mukana opetus- ja kulttuuriministeriön kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa, joka päättyy 2024 keväällä. Kokeilusta aiheutuneet kustannukset on korvattu täysimääräisesti kaupungille.

Tunnusluvut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TA 2024
Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuus 1–6 -vuotiaiden ikäluokista	79,45%	81,4 %	83%	83%
Lasten määrä omassa palvelutuotannossa	1 896	1 940	2 000	2 000
Lasten määrä palvelusetelillä tuotetussa palvelussa	716	761	780	780
Lasten määrä ostopalveluna tuotetussa palvelussa	16	15	20	15
Yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten määrä	71	61	70	65
Kotihoidontuen piirissä olevien lasten määrä	569	505	580	500
Sijaispalvelun ostot Seuturekry Oy:ltä, tuntia	25 147	36 552	20 000	30 000
Oman varhaiskasvatuksen käyttöaste, %	78,35%	80,7%	90,	90%
Ympäri vuorokautisen varhaiskasvatuksen käyttöaste*, %		69 %	75%	75%

*Ympäri vuorokautiselle varhaiskasvatukselle on toiminnan luonteen vuoksi perusteltua asettaa oma käyttöaste tavoite. Raportointi aloitetaan vuodesta 2022. Eriyttämisellä ei ole vaikutusta oman varhaiskasvatuksen käyttöaste tavoitteeseen.

Opetus, nuoriso ja lastenkulttuuri

Opetus, nuoriso ja lastenkulttuuri	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	4 501 988	1 837 000	2 342 000
Toimintamenot	-74 010 317	-72 428 000	-74 728 000
Toimintakate	-69 508 329	-70 591 000	-72 386 000

Vuonna 2024 opetuksen, nuorison ja lastenkulttuurin toimintatuotot ovat 2,342 milj. euroa ja toimintamenot 74,728 milj. euroa. Toimintakate on -72,386 milj. euroa.

Opetus-, nuoriso- ja lastenkulttuuripalvelut huolehtivat perusopetuslain ja -asetuksen mukaisesta opetuksen järjestämisestä, nuorisolain mukaisesta nuorisotyön järjestämisestä sekä lastenkulttuurin tuottamisesta. Osana lastenkulttuuripalveluja toimii Aimokoulu, joka antaa visuaalisten taiteiden opetus suunnitelman mukaista taiteen perusopetusta. Lisäksi tanssin ja musiikin osalta taiteen perusopetusta tuottaa Sibelius-opisto.

Opetustoimen prosesseihin kuuluvat myös oppilaaksiotto prosessi, koulukuljetukset sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen.

Perusopetuksen oppilasmäärä syksyllä 2023 on 6 410. Aloittavien 1-luokkalaisten määrä on 651. Oppilasmäärät laskevat tulevina vuosina ikäluokkien pienentyessä. Valmistavan opetuksen määrä vaihtelee voimakkaasti maailman tilanteen takia.

Ammatillisen toisen asteen koulutukseen ja lukiokoulutuksen tuottamiseen Hämeenlinnan kaupunki osallistuu koulutuskuntayhtymä Tavastian jäsenkuntana. Vapaan sivistystyön palvelut tuottaa Vanajaveden Opisto osana Tavastian koulutuskuntayhtymää.

Opetuspalvelut vastaavat perusopetuslain mukaisesta aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä 1–2-luokkalaisille ja erityisryhmille. Oman toiminnan lisäksi palvelua tuottavat Sportti iltapäiväkerhot, Lasten Liikunnan Tuki ry, Pilke päiväkodit Oy ja Tavastsvenska föräldraföreningen rf. Aamu-iltapäivätoimintaan osallistuu syksyllä 2023 noin 750 oppilasta.

Erityistä tukeva tarvitsevien oppilaiden määrä on kasvanut ja on nyt 10,3 % ikäluokasta. Lisäksi tehostettua tukea saa 14,3 % oppilaista. Kasvu näkyy jo alkuluokista lähtien. Tämä tarkoittaa lisääntynyttä pien- ja joustoluokkien tarvetta. Resurssilisäyksenä talousarvioesitykseen sisältyy kahden erityisluokanopettajan ja kahden kouluohjaajan vakanssien määrärahat. Varhaisen tuen vahvistamisella ja resurssien oikealla kohdentamisella tavoitellaan myös lastensuojelun kustannuksiin vaikuttamista.

Tavoitteena on opetussuunnitelman pohjalta toimintakulttuurin jatkuva kehittäminen, jossa korostuvat oppilaslähtöisyys, osallisuus ja laaja-alaiset taidot sekä oppiainekohtainen ja monialainen osaaminen. Lautakunnan asettamana tavoitteena on lukutaidon ja kielellisten valmiuksien kehittäminen. Vuoden 2024 aikana tehdään selvitys painotusten käyttöönotosta perusopetuksessa. Asiasta päätetään osana vuoden 2025 talousarviovalmistelua.

Palveluverkkopäätöksen ja lisäselvitysten pohjalta toteutetaan investointiohjelmaa, jonka tavoitteena ovat turvalliset, terveelliset ja uutta opetussuunnitelmaa tukevat oppimistilat.

Kehittämistyötä tehdään laajasti hankerahoituksen avulla. Keskeisimpiä ovat tasa-arvorahoitus, Harrastus Ihan lähellä -hanke ja Kerhoilo-hanke. Tasa-arvorahoituksella kehitetään eri lähtökohdista olevien oppilaiden oppimisen edellytyksiä yhteiskunnallisesti muuttuvassa tilanteessa. Harrastus Ihan lähellä ja Kerhoilo -hankkeiden avulla saatetaan maksuttomat harrastukset lasten ja nuorten saataville heidän omaan ympäristöönsä. Näiden avulla myös edistetään lautakunnan asettamaa tavoitetta liikkumisen ja toimintakyvyn edistämistä. Koronarahoitusta on käytettävissä vielä kevätkaudella 2024.

Valtion määräaikaista rahoitusta oppimisen tukeen päättyy kesällä 2024, mikä tarkoittaa jatkossa noin 470 000 euron lovea oppimisen tuen rahoitukseen vuositasolla (200 000 euroa jo vuonna 2024). Tämän menetyksen paikkaamiseksi ja oppimisen tuen resurssien turvaamiseksi valmistellaan suunnitelma ja tarvittaessa lisäbudjetti keväällä 2024.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan hyväksymän TVT-strategian avulla tuetaan ja ohjataan opetussuunnitelman mukaisen digitaalisen toimintakulttuurin kehittymistä kouluissa. Oppiminen tapahtuu pedagogisesti tarkoituksenmukaisten materiaalien avulla.

Lastenkulttuurin osalta kehittämistavoitteena on lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen, yhteisöllisyyden tukeminen sekä perheiden varhainen tavoittaminen palveluiden pariin. Keskeistä on myös saavutettavuuden ja kestävä kehityksen periaatteiden noudattaminen lastenkulttuuritoimin-

nassa. Kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuuripolku toteutetaan laajassa yhteistyössä kulttuurilaitosten, koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa. ARX tuottaa seudullisen lastenkulttuurin palveluja yhteistyösopimuksen mukaan myös Hattulassa, Riihimäellä ja Janakkalassa. Nuorisokulttuurilla on oma HÄX-brändi, jonka mukaista toimintaa ARX-lastenkulttuurin rinnalla edelleen eriytetään ja vahvistetaan. Näkyvimmän nuorisokulttuurituotannon muodostaa kaupunkitaiteeseen keskittyvä Räikee-festivaali. Lasten oikeuksien viikolla 2024 on tavoitteena järjestää edelleen myös Valoilmiö-kaupunkifestivaali, joka keskittyy valotaiteeseen lasten ja nuorten kulttuurisen osallisuuden näkökulmasta. ARX järjestää lisäksi vuoden aikana 3-4 perheiden ARXantai-tapahtumaa sekä perhekerhoja ja kuvataide- ja mediaharrastuksia osana Harrastus ihan lähellä -hanketta. Lasten taidefestivaali Hippaloiden vuoden 2024 teema on tiede. Aimokoulun osalta painopisteenä on taiteen perusopetuksen pedagoginen kehittäminen ja oppilaiden resilienssin vahvistaminen taiteen keinoin. Tavoitteena on lisätä ARXin ja Aimokoulun välistä yhteistyötä ja osaamisen vaihtoa. Aimokoulu jatkaa edelleen toimintaansa väistötiloissa. Lastenkulttuuritilojen tilojen ja niiden yhteiskäytön kehittäminen jatkuu.

Hämeenlinnan kaupungin nuorisotyö toimii kaupungin kaikilla yläkouluilla (HYK:ssa hanketyöntekijä v. 2023–2024), kuudella alueellisella nuorisotilalla ja kauppa- ja palvelukeskusnuorisotilalla sekä sateenkaari-nuorisotila Säihkeellä. Pelitila Bunkkerin toiminta järjestetään yhteistyössä Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan kanssa kantakaupungin keskustassa. Skeittihallin toimintaa ylläpidetään yhteistyössä Skate ry:n kanssa. Etsivässä nuorisotyössä tehdään yksilötyötä ja järjestetään nuorten aikuisten ryhmätoimintaa kantakaupungissa ja pitäjissä. Ohjaamo Stage tarjoaa tietoa, neuvontaa ja ohjausta koulutukseen, työllisyyteen, hyvinvointiin ja moniin muihin arjen asioihin liittyen. Kesäkaudella järjestetään liikkuvaa nuorisotyötä. Digitaalista nuorisotyötä kehitetään edelleen. Harrastamisen Suomen mallin mukaista toimintaa järjestetään monipuolisesti. Nuorisopassi laajenee kaikkein yläkoululaisten käyttöön. ”Vaikuta-älä valita” eli V-päivät järjestetään syyslukukaudella. Nuorisovaltuusto kokoontuu säännöllisesti, osallistuu aktiivisesti eri työryhmien toimintaan ja antaa lausuntoja nuoria koskevista asioista. Mopopajan toiminnan kehittämisen lähtökohtana ovat nuorten toiveet.

Koulutuskuntayhtymä Tavastian kanssa laaditaan sopimus vuodelle 2024 tuotettavista palveluista liittyen ammatilliseen koulutukseen, lukiokoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön. Sopimukseen eivät kuulu enää opiskelijahuollon palvelut niiden siirryttyä hyvinvointialueelle.

Myös Sibelius-opiston ja Asikkalan musiikkiopiston kanssa tehdään sopimus vuodelle 2024 tuotettavista palveluista.

Tunnusluvut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TA 2024
PERUSOPETUS				
oppilasmäärä (20.9)	6 496	6 381	6 250	6 300
josta erityisoppilaita	543	594	590	660
erityisopetuksen oppilaat % ikäluokasta	8,3	9,3	9,4	10,5
keskimääräinen ryhmäkoko ilman jakotunteja, 1.-6. luokat	20,3	21,1	20	20,2
keskimääräinen ryhmäkoko ilman jakotunteja, 7.-9. luokat	20,6	20,8	20,3	20,3
NUORISOTYÖ				

kontaktien määrä nuorisotyössä	28 111	43 953	47 500	47 500
etsivä nuorisotyö yksilöasiakkaat	92	118	100	120
LASTENKULTTUURI				
oppilaat / kuvataidekoulu (20.9)	371	375	375	375
oppilaat / käsityökoulu	58	67	72	72
Hippalot, käyntikerrat	0	17 000	18 000	18 500
Kulttuuripolku, kontaktit	29 966	35 141	45 000	40 000
muu kulttuurikeskustoiminta, kontaktit	18 244	44 611	21 000	35 000

Kulttuuri ja vapaa-aika

Kulttuuri- ja vapaa-aika	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	553 946	346 000	351 000
Toimintamenot	-15 911 322	-16 088 000	-17 518 000
Toimintakate	-15 357 376	-15 742 000	-17 167 000

Vuonna 2024 kulttuurin ja vapaa-ajan toimintatuotot ovat 0,351 milj. euroa ja toimintamenot 17,518 milj. euroa. Toimintakate on -17,167 milj. euroa. Vuoden 2024 määrärahoihin sisältyy 778 000 euroa kaupunginhallitukselta siirtyviä liikuntahalliyhtiöiden avustuksia.

Järjestöavustukset pidetään TA 2023 tasolla.

Liikuntapalvelut

Liikunnalla on merkittävä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä ja rooli korostui entisestään sosiaali- ja terveystalouden siirtymäalueen järjestettäviksi. Liikunnalla on myös monia välinearvoja elinvoiman ja sosiaalisen kanssakäymisen edistämisessä. On kuitenkin huomioitava, että liikunnalla on myös itseisarvo.

Liikuntapalvelut huolehtii liikuntalain mukaan yleisten edellytysten luomisesta liikunnalle. Näitä tehtäviä ovat liikuntapaikkojen tarjoaminen, liikunnan järjestäminen, kansalaistoiminnan tukeminen, paikallisen ja alueellisen yhteistyön kehittäminen sekä terveyttä edistävä liikunta. Liikuntapalvelut huolehtii palvelujen järjestämisestä avustamalla kolmea eri halliyhtiötä (Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy, Hämeenlinnan Jäähalli Oy ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy), ostamalla palveluja (asiakaspalvelu ja liikunnanohjaus) sekä vuokraamalla tiloja Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:ltä, Hämeenlinnan Jäähalli Oy:ltä ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy:ltä (päiväkäyttö koulut ja päiväkodit). Ulkoliikuntapaikkojen ylläpito, rakentaminen ja suunnittelu ovat kaupunkirakennelautakunnan alaista toimintaa.

Kaupungin tavoite liikunnassa on saada mahdollisimman moni kaupunkilainen liikkumaan terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta riittävästi. Vähän liikkuvien väestöryhmien tavoittaminen tehdään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tätä työtä tukee 2023 hyväksytty Liikkuva Hämeenlinna -oh-

jelma. Omaishoitajien liikuntakortti on käytössä omaishoitajilla vuonna 2024. Kortilla pääsee maksutta Hämeenlinnan ja Lammin uimahalleihin ja kaupungin kuntosaleille. Korttiin varataan 5 000 euroa.

Hämeenlinnan liikuntahallit Oy:n aiemmasta investointisuunnitelmasta poiketen Kaurialan kentän peruskorjaus siirtyi vuodelta 2024 vuoteen 2025.

Hämeenlinnan urheilupuiston (Pullerin alue) kehittämistä jatketaan suunnitelmakaudella toteuttamalla maksimissaan 5 000 neliön tekojääratahanke, joka sisältää tekojään rakentamisen, nykyisten pukukoppien korvaamisen uudisrakennuksella ja tekojääalueen kesäkäytön mahdollistamisen. Lisäksi toteutetaan aiemmin säästöyistä siirretty nykyisen jalkapalloinfrastruktuurin peruskorjaaminen rakentamalla alueelle kolmas tekonurmi. Tämä toteutus perustuu aiempiin suunnitelmiin ja myös Palloliiton kanssa tehtyyn kumppanuussopimukseen, jossa kaupunki on sitoutunut jalkapalloolosuhteiden kehittämiseen. Molemmat hankkeet valmistuvat 2025. Vuodesta 2025 alkaen kaupunki varaa myös vuosittain tekonurmen lämmittämiseen vaadittavat määrärahat avustuksena talousarvioon.

Kokonaisuuden toteutuksen ehtona on, että tekojääratahankeeseen saadaan paikallista ja valtion tukea vähintään 600 000 euroa. Mainittu tuki huomioiden tekojääratahankeelle varataan 100 000 euron avustusmääräraha Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan talousarvioon vuodelle 2025 ja 420 000 euron määräraha vuosille 2026 ja 2027. Avustus alenee tulevina vuosina toteutuneiden korkokustannusten mukaisesti. Määräraha-arvio sisältää noin 150 000 euron ylläpitokustannukset ja noin 270 000 euron pääomakustannukset (laskettu 3 % lainakoron perusteella). Pääomakustannukset laskevat vuosien saatossa lainan lyhennysten mukaisesti. Kolmannelle tekonurmelle varataan 20 000 euron avustusmääräraha vuodelle 2025 ja 80 000 määräraha vuodesta 2026 eteenpäin. Nykyisen ns. päätekonurmen lämmittämiseksi varataan 20 000 euron määräraha vuodesta 2025 eteenpäin. Tekojääradan toteutus alentanee lämmitettävän tekonurmen lämmityskustannuksia. Mikäli näin tapahtuu, huomioidaan tämä tulevien vuosien taloussuunnitelmissa.

Kohonneista energia- ja korkokustannuksista johtuen Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n avustusta esitetään korotettavaksi 255 000 eurolla. Liikuntaneuvontapalveluja lisätään vuoteen 2023 nähden noin päivällä / viikko. Kustannukset katetaan vähentämällä ryhmätoimintoja. Aiemmin kaupungin hallituksen Liikuntahallit Oy:lle antama avustus (yhteensä 778 000 €) siirtyy lautakunnan myöntämäksi avustukseksi.

Tunnusluvut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TA 2024
Liikunnanohjaukset, lukumäärä/viikko*	20-50/72	55	45	45
Liikuntahalliyhtiöiden tilojen liikuntakerat**		706 327		706 500
Liikuntaneuvonta / neuvontakerrat				150

* Laskentapa muuttunut vuonna 2022

** tavoitetasoa ei asetettu TA 2023

Kulttuuripalvelut

Kulttuuri- ja kirjastopalveluihin kuuluvat kirjastopalvelut, museopalvelut, musiikki- ja teatteripalvelut sekä yleiset kulttuuripalvelut. Osto-, yhteistyö- ja palvelusopimuksin tuotetaan monipuolista kulttuuritarjontaa ja -tapahtumia. Kansalaislähtöistä toimintaa tuetaan avustuksilla.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kulttuuripalvelut toteuttavat lakia kuntien kulttuuritoiminnasta. Monipuolinen kulttuuritarjonta edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä. Avustuksilla ja palveluostoilla ylläpidetään edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Avustuksilla edistetään kulttuurin ja taiteen harrastamista ja niihin liittyvää kansalaistoimintaa sekä edistetään kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja paikallista elinvoimaa. Kansalaislähtöistä toimintaa edistetään järjestöavustuksilla ja Minipilotti-avustuksilla sekä linja-autoaseman kulttuuritilalla, joka on käytössä myös vuoden 2024 ja jonka kustannukset maksetaan perintövaroista.

Konserttitoiminnassa jatketaan mallia, jossa kaupunki toimii konserttien järjestäjänä. Sopimukset tehdään Sibelius-brändin alla erikseen ostettavasta ohjelmasta sekä tilavuokrauksesta Verkatehdas Oy:ltä. Sisältöjä ostetaan edelleen Hauhon musiikkijuhlilta ja Hämeenlinnan Sibelius-seuralta sekä uutena toimijana Suomen barokkiorkesterilta. Tavoitteena on monipuolinen ja laadukas klassisen musiikin tarjonta. Hämeenlinnan Teatteri oy:n toimintaa tuetaan edelleen avustuksella.

Kulttuuripalvelut pyrkivät edelleen tuottamaan vuotuisina tapahtumina Taiteiden yön sekä Vexi Salmi -yhteislaulukonsertin, vaikka näille ei ole talousarviossa erikseen osoitettu rahoitusta.

Hämeenlinnan kaupunginkirjaston kirjastojärjestelmän vaihto siirtyy vuodelta 2023 vuodelle 2024, koska hankittavaksi suunnitellun järjestelmän kaikki vaaditut toiminnallisuudet eivät olleet vielä tuotantovalmiita. Kirjaston on tarkoitus liittyä vuoden 2024 alusta valtakunnalliseen e-kirjastoon. Kirjaston tila- ja näyttelyvarausohjelma vaihtuu vuoden 2024 alussa.

Kaupunginmuseon kokoelmahallintatilojen käyttöönoton ja loppusyksystä 2023 tapahtuvan tilojen ilmanvaihtoremontin vuoksi 2024 tärkeimpiä tehtäviä ovat Kokevalla kokoelmien uudelleenjärjestäminen, digitointi sekä kuva- ja paikkatietojen vieminen uuteen MuseumPlus -tietojärjestelmään esineiden saavutettavuuden edistämiseksi. Säästöpankkien tutkimussäätiön avustuksella otetaan haltuun säästöpankkimuseokokoelma, josta museo on vastuussa. Näyttelysuunnittelussa valmistellaan uutta Unet-päänäyttelyä yhteistyössä eri aiheeseen sopivien tahojen, kuten Wetterhoffin säätiön kanssa. Lisäksi Museo Skogsteriin valmistuu kolme pienenpää näyttelyä. Suunnitelmissa on sudesta kertova moniaistillinen kokonaisuus, alueellisessa yhteistyössä tehtävä maatalouden kehitykseen liittyvä näyttely sekä museon omista kokoelmista löytyvän erittäin arvokkaan Furuhjelm -kokoelman esittely. Palanderin talon näyttely uudistetaan ja sinne toteutetaan vapaakiertoisen tutustumisen konsepti. Sibeliuksen syntymäkodin näyttely modernisoidaan. Svengaava 60-luku -näyttelyä tuotetaan muistelupaketteja kiertämään hoivakodeissa ja hyvinvointikeskuksissa. Kulttuuriympäristötietojärjestelmään digitoidaan Kanta-Hämeen rakennetun ympäristön, arkeologisen perinnön ja paikallismuseoiden tiedot digitoimalla, osin OKM:n rahoituksella ja järjestelmään toteutettujen rajapintojen avulla.

Hämeenlinnan taidemuseon Engel-rakennuksessa on huhtikuuhun asti avoinna kuvataiteilija Camilla Vuorenmaan Joustava sydän -näyttely. Museon kuratoima Ajan syyt: Suomen Puupiirtäjien Seura 10 vuotta -näyttely on esillä toukokuuhun asti. Kesäkuussa avautuu Taidevaltakunta 2024 -biennaalinäyttely, joka levittäytyy museon molempiin rakennuksiin ja jalkautuu myös museon seinien ulkopuolelle. Hämeenlinnan taidemuseo, Tampereen taidemuseo sekä Lahden visuaalisten taiteiden museo Malva toteuttavat Taidevaltakunnan yhteistyössä osana alueellista taidemuseotyötä. Kahden vuoden välein toteutettava kuvataiteen biennaali vuorottelee eri maakunnissa. Ensimmäinen Taidevaltakunnan järjestämä biennaali nähdään kesällä Hämeenlinnassa 2024. Lokakuussa Lohrmann-rakennuksessa avautuu kolmiosainen museon kokoelmia esittelevä näyttelykokonaisuus, joka jatkuu vuoteen 2026. Marraskuussa Engelissä avataan museon kokoelmasta kuratoitu Elämän värilanka -näyttely tekstiilitaiteilija Laila Karttusen teoksista.

Taidemuseon taideteosten hankintaan esitetään 20 000 euron vuosittainen määräraha talousarvion investointiosaan.

Hämeenlinnan Teatteri Oy:n avustukseen on varattu 1 700 000 euroa.

Tunnusluvut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TA 2024
Kirjaston lainaus	1 017 395	1 053 318	1 200 000	1 200 000
Hämeenlinnan kaupunginmuseon kävijämäärät	11 499	20 785	25 000	35 000
Taidemuseon kävijämäärät	19 759	28 430	25 000	26 000

Kaupunkirakennelautakunta

Talous

KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	7 039 151	7 211 000	6 815 000	6 795 000	6 795 000
Maksutulot	4 215 999	4 144 000	3 740 000	3 754 000	3 840 000
Tuet ja avustukset	2 202 801	1 082 000	1 101 000	1 101 000	1 101 000
Muut toimintatulot	52 914 060	51 581 000	54 216 000	55 786 000	54 857 000
Toimintatulot	66 372 012	64 018 000	65 872 000	67 436 000	66 593 000
Valmistus omaan käyttöön	859 705	756 000	837 000	677 000	724 000
Henkilöstömenot	-12 037 384	-11 827 000	-12 887 000	-13 165 000	-13 628 000
Palvelujen ostot	-27 425 374	-27 557 000	-29 700 000	-30 350 000	-31 025 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-9 057 589	-8 765 000	-8 298 000	-8 297 000	-8 408 000
Avustukset	-199 376	-200 000	-206 000	-210 000	-214 000
Muut toimintamenot	-16 210 133	-11 703 000	-12 502 000	-13 301 000	-13 545 000
Toimintamenot	-64 929 856	-60 052 000	-63 593 000	-65 323 000	-66 820 000
Toimintakate	2 301 861	4 722 000	3 116 000	2 790 000	497 000
Sopeutus (sisältyy toimintakatteeseen)				300 000	300 000

Vuonna 2024 kaupunkirakennetoimialan toimintatulot ovat 65,872 milj. euroa, valmistus omaan käyttöön 837 000 euroa ja toimintamenot 63,593 milj. euroa. Toimintakate on 3,116 milj. euroa. Suunnitelmavuoden 2025 toimintakate on 2,790 milj. euroa ja suunnitelmavuoden 2026 toimintakate on 497 000 euroa. Jotta edellä olevan taulukon toimintakatetavoitteeseen päästään, tulee tehdä sopeuttamistoimenpiteitä. Sopeutustarve vuonna 2025 on 0,3 milj. euroa ja vuonna 2026 sopeutustarve on 0,3 milj. euroa.

Vuoden 2023 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna toimintatuotot ovat 1,854 milj. euroa suuremmat, valmistus omaan käyttöön on 81 000 suurempi ja toimintakulut ovat 3,483 milj. euroa suuremmat. Kunnallistekniikan ja talonrakennuksen investointimenojen ulkoiset ostot kirjataan suoraan investointiosan kustannuspaikalle. Käyttötalouden valmistus omaan käyttöön -menettelyn kautta kirjataan enää investoinneille kohdistuvat palkkakulut ja sisäiset konevuokrat.

Kaupunkirakennelautakunnan keskeiset muutostekijät tuloissa ovat seuraavat:

- Rakentamisen hiljeneminen vaikuttaa sekä maankäyttö- että kehittämiskorvauksiin vähentäen niitä 200 000 euroa ja maanmyyntiin vähentäen maa- ja vesialueiden myynnistä saatavaa myyntituottoa 1,05 milj. euroa. Samoin rakennusvalvonta- ja tarkastusmaksut vähenevät noin 200 000 euroa sekä infran luvista saatavat maksut noin 50 000 euroa
- Joukkoliikenteen valtionosuuksien arvioidaan pysyvän vuoden 2023 tasolla ollen 950 000 euroa, kasvua vuoden 2023 talousarvioon nähden +150 000 euroa.
- Luonnonhoidossa metsähakkuiden myyntituotto on asetettu valmistellun metsäohjelman mukaiselle tasolle 750 000 euroa
- Tilapalveluiden hoitovuokrat on laskettu 5 vuoden toteutuneiden kustannusten keskiarvona indeksoituna laskentahetkeen niiden rakennusten osalta, jotka ovat kokonaan kaupungin sisäisessä käytössä. Muiden rakennusten osalta hoitovuokrien korotus on 4,6 %.
- Siivous ja käyttäjäpalveluiden osalta sopimustenvalvonta siirtyy uusien kilpailutusten myötä tilapalveluiden vastuulle. Tästä johtuen vuoden 2024 alusta alkaen siivous- ja käyttäjäpalvelut sisältyvät läntisen kantakaupungin sekä Lammi, Hauho, Tuulos alueiden osalta sisäisiin vuokriin. Tämä näkyy tilapalveluiden sisäisissä vuokratuloissa sekä menopuolella palvelujen ostoissa noin 1,1 milj. euron kasvuna.

Kaupunkirakennelautakunnan keskeiset muutostekijät menoissa ovat seuraavat:

- Maankäytön suunnittelussa asiantuntijapalvelujen määrärahavarausta on nostettu.
- Joukkoliikenteessä on otettu syksyllä 2023 yksi uusi auto käyttöön, tämä lisää kuljetuspalveluita 120 000 euroa vuonna 2024.
- Kunnossapidon urakka- ja konetyösopimukset on pääosin sidottu indekseihin. Indeksikorjausten myötä palveluostojen sekä aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden kustannukset nousevat voimakkaasti. Myös uusien kilpailutettavien sopimusten hintatason ennakoidaan nousevan aiemmasta.
- Ympäristönsuojelussa on käytössä valvontatietojärjestelmä Tarkastaja, joka on käytettävyydeltään vanhentunut eikä palvele enää valvonnan ja tiedonhallinnan tarpeita. Vuonna 2024 hankitaan uusi valvontatietojärjestelmä, joka tukee kaupungin paikkatietosovelluksia ja tehostaa työn hallintaa ja tiedon tallentamista.
- Vuoden 2024 aikana tehdään kriteerit ja suunnitelmat kävely- ja pyöräteiden talvikunnossapidon priorisointiin, jotka huomioidaan seuraavien vuosien kunnossapidon kilpailutuksissa.
- Uuden kiinteistötietojärjestelmän käyttöönotto alkaa syksyllä 2023 ja ensimmäisen vaiheen tuotantokäyttö alkaa vuoden 2024 alusta. Järjestelmän käyttöönoton loppuunsaattaminen jatkuu alkuvuonna 2024. Hankinnan tavoitteena on nykyaikainen, kustannustehokas, toimiva ja mahdollisimman hyvin eri toimijoiden tarpeita palveleva järjestelmä.
- Energia- ja olosuhdeseurantajärjestelmän hankintaa on käynnistetty vuonna 2023, mutta varsinainen käyttöönotto tapahtuu vuoden 2024 aikana.

Henkilöresursseihin esitetään muutoksia seuraavasti:

- Vahvistetaan toimialan hankintaosaamista perustamalla uusi hankinta-asiantuntijan vakanssi koko toimialan keskitetyksi resurssiksi.
- Maankäytön suunnittelun tulosalueelle perustetaan geodeetin, kaavasunnittelijan ja hulevesisuunnittelijan vakanssit.
- Ympäristönsuojeluun esitetään perustettavaksi uusi ympäristötarkastajan vakanssi. Uuden vakanssin avulla maa-ainesvalvonnan jälkivalvonta siirrettäisiin rakennusvalvonnasta ympäristönsuojelun tehtäväksi. Samalla resurssi on mahdollistamassa ympäristönsuojelun lupa-käsittelyn tavoiteajan toteutumisen.
- Tilapalveluiden rakennuttamisyksikön resursseja vahvistetaan rakennuttajainsinöörin vakanssilla, jotta voidaan tarjota rakennuttamisresursseja myös konserniyhtiöiden rakennuttamishankkeisiin.
- Talousarvioluuvuissa näkyy myös loppuvuodesta 2023 perustettava toisen joukkoliikennesuunnittelijan vakanssi.

Nämä henkilöstömuutokset lisäävät toimialan henkilöstökuluja yhteensä 437 000 eurolla vuodessa. Lisäksi toimialalla varataan rahaa määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen avustamaan erilaisissa selvitys- ja projektitehtävissä.

Tavoitteet

Hämeenlinnan kaupunkistrategiaan, Houkutteleva Hämeenlinna, pohjautuen kaupunkirakennelautakunta on laatinut kuhunkin kolmeen strategian päämäärään liittyvät valtuustokauden tavoitteet ja mittarit. Kerätty mittaritieto raportoidaan kokonaisuudessaan kaksi kertaa valtuustokaudessa. Valtuustokauden tavoitteista kaupunkirakennelautakunnan vuoden 2024 tavoitteiksi nousevat seuraavat:

Hyvinvoivien ihmisten yhteisöllinen kaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Aktiiviset ja liikkuvat asukkaat	<p>Leikkipaikkaohjelman toteuttaminen, uudistettujen leikkipaikkojen määrä (peruskorjataan tai rakennetaan 4 kpl/vuosi)</p> <p>Sotkanrannan sataman peruskorjaushanke on toteutettu. Venepaikkojen määrä (väh. 80 paikkaa) Selvitetään mahdollisuutta perustaa matkailuautojen matkapaikka osana Sotkanrannan kehittämisen kokonaisuutta</p> <p>Linnanpuiston rakennussuunnitelma on valmistunut</p> <p>Infran lupaprosessit ovat sujuvia (Sijoittamis- ja katulupia noin 400 kpl. Viranhaltijapäätöksiä noin 100 kpl)</p> <p>Asiakaspalautteiden määrä vähenee (määrä pienempi kuin 2023)</p>	<p>Leikkipaikkaohjelman toteuttamiseen ei ole resurssia ja suunnittelu ei tapahdu aikataulussa.</p> <p>Sotkanrannan rakenteiden suunnittelu vie suunniteltua enemmän aikaa. Toteutus on haasteellinen olosuhteiden vuoksi.</p> <p>Linnanpuiston suunnittelu ei ole vielä rakennussuunnitteluvaiheessa.</p> <p>Lupaprosessin tarkasteluun ei ole riittävästi aikaa. Prosesseja ei saada kehitettyä ja uusia taksoja vahvistettua.</p> <p>Poikkeukselliset sääolosuhteet lisäävät palautemääriä riippumatta kunnossapitotöiden onnistumisesta</p>	<p>Suunnittelu aikatauluteen oikein ja investointiohjelmaan varataan riittävä rahoitus.</p> <p>Suunnittelun käynnistäminen ajoissa. Ennakoi- vat keskustelut viranomaisten ja käyttäjien kanssa.</p> <p>Puiston suunnitelmia tarkastellaan säännöllisesti ohjausryhmässä- Vaihtoehtoja esitellään ajoissa ja valinta suoritetaan aikataulussa. Näin rakennussuunnittelun voidaan edetä.</p> <p>Yhdessä tekeminen, etenemisen suunnittelu ja toteuttaminen suunnitelman mukaisesti.</p> <p>Kunnossapito pidetään riittävän hyvällä tasolla myös poikkeuksellisissa olosuhteissa</p>

Taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Kaupunkirakenteen palveluja johdetaan tuloksellisesti tiedolla.	Viranomaislupien brutto- ja nettokäsittelyajat (keskim. käsittelyajat: rakennusluvut 3 viikkoa, ympäristö- ja maa-ainesluvut 5 kk)	Resurssit ovat puutteelliset ja käsittelyajat pitenevät. Hakijat eivät toimita tarvittavia asiakirjoja.	Ennakoiva viestintä ja yhteydenotto asiakkaisiin. Työviivityvyyden ylläpito.
Sujuvat ja nopeat kaupunkirakenteen palvelut	Kaavojen määrät (5 kpl)		
Hiilineutraali Hämeenlinna	Asiakastyytyväisyyskysely (tehty)	Asiakastyytyväisyyskyselyä ei saada riittävällä otannalla tehtyä	Kyselyn toteutuksen tarkka suunnittelu. Asiakaslähtöinen prosessien kehittäminen.
	Tiloihin kohdistuvien saapuneiden palvelupyyntöjen vasteaika (toteutuu sopimusten mukaisina)	Huoltopyyntöjä tulee niin paljon, ettei resurssit riitä huoltotöiden tekemiseen	Huoltopyyntöjen seuranta säännöllisesti ja ennakoivat kunnossapitotyöt.
	Rakennusten kunnossapidon laatu, laatuauditointien tulokset (tavoitetaso 3,57 asteikolla 1-5)	Palveluntuottajan resurssit eivät riitä laadukkaaseen kunnossapitoon.	Palveluntuottajan riittävät resurssit
	Energiansäästötoimenpiteiden eteneminen (KETS) (KETS:n etenemisen suunnitelman mukaisesti 1378 MWh/a)	Energiasäästötavoitteiden toteutumatta jääminen	Ajantasaiset PTS-suunnitelmat ja ajoissa tehty valmistelu ml. kilpailutukset
	Kaupunkirakenteen verkkosivulla vierailijoiden määrä (Rakentamisen luvat sivujen kävijämäärä nousee)	Verkkosivuilla virheellistä tai puutteellista tietoa	Yksiköt tarkastavat omat verkkosivunsa. Uudistavat tietoa ja muokkaavat sitä asiakasystävälliseen muotoon
	Hiilineutraali Hämeenlinna ohjelman toteutumisaste (toteutettujen ja aloitettujen toimenpiteiden määrä ja merkittävyys on suurempi kuin vuonna 2023)	Toimenpideohjelman toimenpiteet eivät toteudu toimintaympäristön muuttuessa, rahoituksen puuttuessa tai sitoutumisen vähenemisen vuoksi.	Rakennetaan toimenpiteiden vuosikello, jota seurataan. Pyritään lisäämään yhteistä vastuuta ohjelman toimeenpanosta.

Elinvoimainen kasvun kaupunki

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Houkutteleva asumiskaupunki	Asukastyytyväisyyskysely (tehty)	Otos ei muodostu riittävän suureksi	Tiedottaminen ja viestintä kyselystä. Kyselyn tulosten läpikäynti yhdessä asukkaiden ja toimijoiden kanssa.
	Asukasmäärän muutos Hämeenlinnassa (väestöennusteen mukaisesti kasvua 200)	Luonnollisen väestön kasvun vähenemä on suurempi kuin muuttovoitto. Asumistottumusten muutokset.	Riittävästi asumisen vaihtoehtoja tarjolla. Kiinnostavan kaupunkiympäristön ylläpito. Tilanteen aktiivinen seuranta kansallisella tasolla.
	Asuntojen hinnan kehitys eri alueilla (vuodesta 2023-> 2024 kasvava)	Korkotaso nousee hallitsemattomasti, uusia tontteja ei saada toteutettua tarpeeksi nopeasti. Alueiden sosioekonomiset erot kasvavat.	Kaupunkirakenteen prosessien kehittäminen, infran investointien määrätietoinen suunnittelu ja uusien alueiden kaavoituksen edistäminen nopeasti. Uusien alueiden avaamisen ennakointi. Tonttien luovutukset tehdään suunnitelmallisesti.

Toiminnan kuvaus

Kaupunkirakennelautakunta vastaa maankäytön suunnittelusta, infrasta, viranomaispalveluista ja tilapalveluista. Työntekijöitä kaupunkirakenteen palveluissa on vakituisissa tehtävissä 192, kaikkiaan työntekijöitä on 232. Kaupunkirakennelautakunnan keskeinen työn painopiste on elinvoiman edistäminen erilaisilla suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon prosesseilla sekä viranomaisprosesseilla. Organisaatio toimii korostaen yhdessä tekemistä sekä organisaation sisällä että toimialojen kesken. Yhteistyö asukkaiden, yritysten ja kolmannen sektorin kanssa on myös erittäin keskeistä. Linnan Kehitys Oy:n ja HS-Veden kanssa tehdään vahvaa yhteistyötä. Eri viranomaisten ja verkostoyhtiöiden kanssa tehtävä yhteistyö on myös erittäin tärkeää.

Tavoitteiden toteuttamiseksi on tärkeää edistää keskeisiä hankkeita ja ohjelmatyötä. Tällaisia ovat mm.

- 1) Keskustavision päivittämisen jatkaminen ja keskustahankkeiden (Poltinaho, Vanajantie, Rauhankatu) kaavoituksen ja suunnittelun jatkaminen. Hämeensaaren kaava valmistuu.
- 2) Moreenin elinkeinoelämän kehittäminen eritasoliittymän ja raskaan liikenteen levähdysalueen rakentamisen käynnistämällä. Liittymälle vievän katuverkon rakentaminen myös käynnistyy.

- 3) Hiilineutraalisuusohjelman toimeenpano-ohjelman uudelleen tarkastelu. Kestävän kehityksen ja vihreän siirtymän edistäminen Green City Accord -toimeenpano-ohjelman seurannalla ja kiertotaloutta huomioon ottamalla.
- 4) Matkailun edistäminen puistojen kehittämisellä. Linnanpuiston rakennussuunnittelutyön käynnistäminen. Leikkipaikkaohjelman toimeenpanon edistäminen
- 5) Monipuolisen ja kohtuuhintaisen asumisen mahdollistaminen tonttien myynnillä ja kaavoituksella. Maan hankinnasta huolehtiminen ja yleiskaavatyön jatkaminen. Uusien asuinalueiden kaavarunkotyöt käynnistetään kaupungin länsipuolella.
- 6) Maankäytön ja viranomaispalvelujen prosessien sujuvoittaminen.
- 7) Omakotitalotonttien myyntiä vauhditetaan edelleen markkinointia lisäämällä. Tonttien myyntikuntoon laittamista jatketaan.
- 8) Kiinteistöstrategian (toimeenpano-ohjelma) terävöittäminen. Keskustan arvorakennusten kehittämissuunnitelman tekemistä jatketaan.
- 9) Sivistys- ja hyvinvointitoimialan tukeminen rakennushankkeiden tarveselvitysten tekemisessä

Strategisten toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen

Lapsiystävällinen Hämeenlinna

Kaupunkirakenne tukee sosiaalista kestävyyttä lasten näkökulmasta. Lapset ja nuoret näkyvät kaupunkiympäristössä tasaveroisina kaupunkilaisina, joten kaupunkiympäristössä on tilaa kaikille. Tavoitteena on kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen mm. ottamalla lapset ja nuoret mukaan suunnitteluun. Liikenteen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja nuorten omaehtoisen liikkumisen tukeminen esimerkiksi pyöräteitä rakentamalla. Joukkoliikenteen lipputuotteet pyritään pitämään houkuttavina lapsiperheille ja nuorille. Lapsivaikutusten arviointia tehdään merkittävistä kaupunkirakennelautakunnan päätöksistä.

Hiilineutraali Hämeenlinna

Resurssiviisasta Hämeenlinnaa rakennetaan erityisesti Hiilineutraali Hämeenlinna -toimeenpano-ohjelman toteuttamisen kautta. Ohjelmaa koordinoidaan ja yhteisiä toimenpiteitä toteutetaan erityisesti kaupunkirakenteen toimialalla, mutta päästövähennystoimenpiteitä toteutetaan kaikilla toimialoilla. Yhteisistä toiminnoista ilmastonmuutokseen liittyvän viestinnän ja neuvonnan kehittäminen sekä tavoitteiden edistäminen ovat keskeisiä.

Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna

Linnanpuiston suunnittelua jatketaan. Edistetään tapahtumien lupataksan uudistamista.

Toimet talouden tasapainottamiseksi

Jatketaan virkistyspalveluohjelman laatimista. Siinä otetaan kantaa lähialueilla järjestettäviin palveluihin kuten matonpesupaikkoihin venepaikkoihin, ja liikuntapaikkoihin. Suunnitelmallisesti toteutetaan palveluja ohjelman mukaisesti ja poistetaan toisaalta. Leikkipaikkaohjelman toimeenpano käynnistetään.

Katuvalaistuksen nopeutettua saneerausta led-tekniikkaan jatketaan. Led-tekniikkaan siirtymisestä on laadittu 4-vuotinen hankesuunnitelma, josta toteutetaan vuoden 2024 aikana osa 2. Suunnitelman toteutuksella led-tekniikkaan siirtymistä saadaan nopeutettua 9 vuodella ja sillä aikaansaadaan noin 2600 MWh/390 000 euron vuosittainen pysyvä säästö (laskettu sähkön hinnalla 15 snt/kWh).

Vuonna 2024 jatketaan lämmitystapojen muutoksia fossiilisista polttoaineista uudistuviin energia-
muotoihin energian saatavuuden varmistamiseksi ja energiasäästöjen saavuttamiseksi.

Kaupunkirakennelautakunta ja hallinto

Kaupunkirakennelautakunta ja hallinto	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	193 085	191 000	20 000
Toimintamenot	-1 005 867	-1 204 000	-1 375 000
Toimintakate	-812 782	-1 013 000	-1 355 000

Vuonna 2024 kaupunkirakennelautakunnan ja hallinnon toimintatulot ovat 20 000 euroa ja toimintamenot ovat 1,375 milj. euroa. Toimintakate on -1,355 milj. euroa.

Kaupunkirakennelautakunta vastaa koko toimialan toiminnan kehittämisestä ja tavoitteiden toteutumisesta. Lautakunnan päätöstehtäviin kuuluvat myös yksityistieavustukset, joihin on 0,2 miljoonan euron rahoitus.

Maankäytön suunnittelu

Maankäytön suunnittelu	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	12 811 480	12 744 000	11 692 000
Toimintamenot	-11 118 835	-11 484 000	-12 124 000
Toimintakate	1 692 645	1 260 000	-432 000

Vuonna 2024 maankäytön suunnittelun toimintatulot ovat 11,692 milj. euroa ja toimintamenot ovat 12,124 milj. euroa. Toimintakate on -432 000 euroa.

Maankäytön suunnittelun tulosalue jakautuu kaavoitukseen, infran suunnitteluun, kiinteistö- ja mitauspalveluihin sekä maaomaisuuden hallintaan. Kaavoitus vastaa Hämeenlinnan kaupunkisuunnittelusta, johon kuuluu yleis- ja asemakaavoitus sekä eri hankkeisiin liittyvä yleissuunnittelu. Kaavoitus vastaa myös poikkeuslupa- ja suunnittelutarveharkintaan liittyvien päätösten valmistelusta. Keskeiset edistettävät kaavatyön kohteet ovat ruutukaavakeskustan kaavahankkeet, elinkeinoalueiden kaavamuuostyöt ja uusien pientaloalueiden asemakaavoitus erityisesti länsipuolelle kantakaupunkia sekä koko kaupunkia koskevan yleiskaavatyön edistäminen. Kaupungin uudis- ja täydennysrakentamisen alueet tukeutuvat mahdollisimman paljon olemassa olevaan palveluverkkoon. Asuntovarantoa luodaan yleiskaavan varauksilla eri puolille kaupunkia tasaisesti, jotta turvataan edellytykset palvelurakenteen säilymiselle. Pitäjien perinteiset kirkonkylät ovat asumisen paikkoja, joissa

kaupungilla tulee olla tarjolla asemakaavatontteja asumiseen ja elinkeinotoimintaan. Pitäjien keskustojen täydennysrakentamisen mahdollisuudet varmistetaan uusilla kaavoilla tai kaavamuutoksilla, jotta niiden elinvoima säilyy. Pitäjien ja kylien elinvoimaa vahvistetaan mahdollistamalla vakituinen asuminen vesistöjen äärellä rantarakentamisen periaatteiden mukaisesti. Periaatteet tarkistetaan yleiskaavatyön yhteydessä. Vuonna 2024 valmistaudutaan siihen, että vuodesta 2025 alkaen uusia omakoti- ja pientalotontteja kaavoitetaan vähintään 50 tonttia/vuosi. Kaavoitusta tehdään ensisijassa koulujen läheisyyteen.

Infran suunnittelun tehtävänä on varmistaa maarakentamisen investointien toteutusedellytykset. Tähän liittyy suunnittelun tarvitsemien tietojen tuottaminen sekä investointien tarvitsemien yleis- ja rakennussuunnitelmien tuottaminen. Suunnitteluun sisältyy väylien ja verkostojen suunnittelua sekä liikenne- ja viheraluesuunnittelua. Vuoden 2024 keskeisiä suunnittelukohteita ovat Linnanpuiston suunnittelu, Hämeensaaren, MORE-yritysalueen sekä uusien pientaloalueiden Alilaurilan ja Mettolan liikenne- ja katusuunnittelu. Suunnitellaan Kaurialan koulun ja Lammin uuden koulukeskuksen lähiympäristön liikenneturvallisuutta parantavia toimenpiteitä. Katusaneerauskohteista laaditaan saneeraus suunnitelmat mm. Lahdensivuntielle. Vuonna 2024 suunnitellaan myös leikkipaikkojen saneerauksia leikkipaikkaohjelman mukaisesti.

Infran suunnittelun yhteydessä toimii myös joukkoliikennepalvelut, joka vastaa kaupungin joukkoliikenteen järjestämisestä ja kehittämisestä. Joukkoliikennepalveluihin on osoitettu uusi joukkoliikennesuunnittelija vastaamaan Walttiin, maksamiseen, lipputuotteisiin ja matkustajainformaatioon liittyvistä asioista. Joukkoliikenneohjelman mukainen linjaston kehittäminen on edelleen meneillään. Talousarviossa ei ole osoitettu lisärahaa linjaston kehittämiseen, joten parannuksia tehdään nykyisen kustannustason puitteissa. Joukkoliikenteessä polttoaineen hinnan nousu vaikuttaa kuljetuspalveluiden hankintahintaan. Matkustajamäärän odotetaan nousevan 5 % edellisestä vuodesta.

Kiinteistö- ja mittauspalvelut ylläpitää kiinteistörekisteriä ja tekee tonttijaot sekä kiinteistötoimitukset omalla rekisterinpitoalueellaan. Yksikkö vastaa myös kaupungin paikkatietopalveluiden hallinnasta, kantakartan ylläpidosta sekä maastomittauspalveluista. Vuonna 2024 jatketaan edelleen paikkatietojen kehittämistä ja kehitetään yksikön prosesseja toimivimmiksi yhteistyössä muiden hallintokuntien ja asiakkaiden kanssa.

Maaomaisuuden hallinta vastaa maanhankinnasta, tonttimyynnistä sekä näihin liittyvien sopimusten hallinnasta. Vuonna 2024 kehitetään edelleen markkinointia, maaomaisuuden prosesseja, verkopohjaista asiakaspalvelua sekä tonttien ja tarpeettomien rakennusten myyntiä. Pitkään myymättömänä olleita tontteja myydään kampanjahinnoin.

Infra

Infra	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	5 024 345	4 586 000	4 321 000
Valmistus omaan käyttöön	548 614	361 000	530 000
Toimintamenot	-16 417 530	-15 290 000	-16 422 000
Toimintakate	-10 844 572	-10 343 000	-11 571 000

Vuonna 2024 infran toimintatulot ovat 4,321 milj. euroa, valmistus omaan käyttöön on 0,530 milj. euroa ja toimintamenot ovat 16,422 milj. euroa. Toimintakate on -11,571 milj. euroa.

Infra-tulosalue vastaa infran rakentamisesta ja peruskorjaamisesta, infran kunnossapidosta sekä luonto-, ulkoliikunta- ja virkistysalueiden ylläpidosta. Tulosalueen vastuulle kuuluvat kadut ja yleiset alueet, puistot ja leikkipaikat, hulevesien hallinta, ulkovalaistus, ulkoliikunta-alueet, metsät, uima- ja venerannat, ulkoilureitit rakenteineen, viljelypalstat, matonpesupaikat ja vuokrattavat virkistyskohteet.

Toimintatuottojen osalta merkittävänä muutoksena on metsänhakkuun tuottotavoite, joka on asetettu valtuuston 12.6.2023 hyväksymän metsäohjelman linjausten ja metsänhoitoperiaatteisen mukaiseksi.

Valmistus omaan käyttöön -summa koostuu investoinneille kohdistettavista palkoista ja sisäisestä laskutuksesta. Vuosittainen summa on riippuvainen rakennuskohteista ja niiden toteutustavoista. Valmistus omaan käyttöön -erä oikaistaan toimintamenoista investointeihin.

Toimintamenojen kasvu koostuu henkilöstökulujen kasvusta, palveluostosopimusten hinnankorotuksista sekä sähkön hinnan noususta.

Infrainvestointien nettomäärärahan tasoksi esitetään 9,8 milj. euroa. Investointiohjelman sisällöstä päättää kaupunkirakennelautakunta talousarvion mukaisesti. Merkittävimpinä investointihankkeina on valmisteltu mm. Moreenin katuyhteyksien rakentamista, Alilaurilan pientaloalueen katujen ja yleisten alueiden toteuttamista, Sotkanrannan sataman peruskorjausta, VT3 maantietunnelin teknisten järjestelmien korvausinvestointia ja ulkovalaistusverkon peruskorjausta ja nopeutettua led-tekniikkaan siirtymistä.

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut (vuoden 2023 tilanne):

- Kunnossapidettäviä ajoratoja 435 km
- Kunnossapidettäviä kevyen liikenteen väyliä 338 km
- Katuvalaisimia noin 20 300 kpl
- Rakennettuja viheralueita 258 ha
- Hoidettavaa metsää noin 5 900 ha, josta talousmetsää noin 3 600 ha
- Leikkipaikkoja 105 kpl
- Jääkiekkokaukaloita 14 kpl
- Jääkenttiä 39 kpl
- Puistokenttiä 70 kpl
- Latureitistöä noin 300 km
- Valaistuja latu- ja polkuverkostoja 41 km
- Opastettuja polkureitistöjä noin 115 km
- Uimarantoja: uimarantoja 7 kpl, pieniä uimarantoja 12 kpl, lisäksi useita uimapaikkoja
- Matonpesupaikkoja 10 kpl
- Venepaikat: vuokrattavat laituripaikat noin 360 kpl, numeroidut soutuvenepaikat noin 530 kpl ja myytyjä venepoletteja noin 625 kpl, lisäksi vierasvene/pistäytymislatureita

Viranomaispalvelut

Viranomaispalvelut	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	2 941 953	3 378 000	3 110 000
Toimintamenot	-2 860 225	-3 314 000	-3 597 000
Toimintakate	81 728	64 000	-487 000

Vuonna 2024 viranomaispalveluiden toimintatulot ovat 3,110 milj. euroa ja toimintamenot ovat 3,597 milj. euroa. Toimintakate on -487 000 euroa.

Viranomaispalveluihin kuuluvat ympäristöterveydenhuolto, ympäristönsuojelu, pysäköinti- ja aluevalvonta, rakennusvalvonta, infran lupa-asiat sekä maaseutupalvelut. Lisäksi hallinnollisesti yhteisen jätehuoltoviranomaisen henkilöstö sisältyy viranomaispalveluihin.

Ympäristöterveydenhuolto koostuu elintarvikevalvonnasta, terveydensuojelusta, tupakan ja nikotiinivalmisteiden valvonnasta sekä eläinlääkintähuollosta. Toimintaa ohjaa ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma. Elintarvikevalvonnan osalta varaudutaan käyttämään ostopalvelua valvonnan toteutumisen varmistamisessa. Peruseläinlääkäripalveluihin sisältyy kotieläinten perustason terveyden ja sairauksien hoito sekä eläinlääkäripäivystys. Päivystys hoidetaan kaupungin omana työnä. Eläintautivalvonnan tavoitteena on tiettyjen eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen tarttuvien tautien vastustaminen ja ennalta ehkäiseminen. Eläinsuojeluvalvonnan tavoitteena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta ja edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua.

Ympäristönsuojelun tehtävä on ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä edistää luonnon kestävästä käytöstä ja kuntalaisten ympäristötietoutta sekä seurata ympäristön tilaa ja raportoida siitä. Toimintaa ohjaa ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma. Ympäristönsuojeluun on tarpeen hankkia uusi valvontatieto-ohjelma. Ympäristönsuojelun yksikköön esitetään perustettavaksi uusi ympäristötarkastajan virka, joka resurssina mahdollistaisi sujuvaa asiakaspalvelua ja lyhentäisi lupa- ja ilmoituskäsittelyaikoja. Uusi ympäristötarkastajan virka mahdollistaisi maa-ainesvalvonnan siirtämisen yksinomaan ympäristönsuojeluun. Nykytilanteessa lupaviranomainen on ympäristönsuojeluviranomainen ja valvontaviranomainen on rakennusvalvontaviranomainen eli muutoksella tavoitellaan sekä parempaa asiakaspalvelua että tehokkaampaa maa-ainesvalvontaprosessia, kun samaan lupasiaan ei käytetä kahden yksikön resurssia.

Ilmanlaadun mittausasemalla mitataan tällä hetkellä typpioksideja ja hengitettäviä hiukkasia (PM10). Vuonna 2023 hiukkanalysointia uusittiin ja jatkossa voidaan mitata hengitettävien hiukkasten lisäksi myös pienhiukkasia (PM2,5). Pienhiukkasten mittausta edellytetään Green City Accord -ohjelmassa, jonka sitoumuksen kaupunki on tehnyt vuonna 2021. Mittalaitteiden hankintakustannukset jaetaan ilmanlaadun yhteistarkkailuun osallistuvien yritysten ja kaupungin kesken päästö-osuuksien mukaisesti.

Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun osalta jatketaan yhteistoimintaa Hattulan kunnan kanssa voimassa olevan yhteistoimintasopimuksen perusteella. Taksojen ajantasaisuus otetaan tarkasteluun.

Pysäköinti- ja aluevalvonnan tehtäviin pysäköinnin valvonnan lisäksi sisältyy myös kaupunki-infran havainnointiin ja raportointiin liittyvä seurantavelvoite sekä hylättyjen ja romutettavien ajoneuvojen viranomaistehtävät. Pysäköinti- ja aluevalvonnan toimintatuotot muodostuvat kadunvarsien pysäköintiautomaattien maksuista ja pysäköintivirhemaksuista. Automaattituloilla kaupunki kattaa yleisten alueiden ja pysäköintipaikkojen kunnossapidosta syntyviä kustannuksia. Kaupungin ja Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n välinen sopimus määrittelee pysäköintitoimintojen vastuut ja kustannusten jakautumisen kaupungin ja yhtiön välillä.

Rakennusvalvonta edistää ohjauksen, neuvonnan ja rakentamisen valvonnan sekä jatkuvan valvonnan avulla terveellisen, turvallisen ja ekologisesti kestävä ja viihtyisän rakennetun ympäristön sekä hyvän kaupunkikuvan muodostumista ja ylläpitoa. Rakennusvalvonnan tehtävänä on yleisen edun kannalta valvoa rakennustoimintaa, kaavojen, rakennusjärjestyksen sekä lainsäädännön noudattamista. Rakennusvalvonta huolehtii rakennus-, toimenpide- ja maisematyölupien valmistelemisestä, päätöksenteosta sekä rakennusaikaisesta valvonnasta. Lupakäsittelyn yhteydessä tarkastellaan maisema- sekä kaupunkikuvan säilymistä kaupungin ja lainsäädännön asettamien tavoitteiden kannalta. Rakentamisen sekä rakennetun ympäristön valvontaan liittyy rakennus- ja huoneistorekisterin ylläpitoon liittyvä tietojen välitys valtiolle. Rekisteritietojen oikeellisuuden parantamiseen kiinnitetään huomiota myös kiinteistöverotuksen näkökulmasta. Rakentamislain muutoksen vuoksi rakennusjärjestys ja taksa on tarkistettava sekä henkilöstön koulutukseen on panostettava.

Infran lupa-asioina käsitellään kaupungin maalle asennettavan uuden putken, johdon, kaapelin, muuntamon jne. sijoittamissopimuksia, lupia kaivu- tai nostotöiden tekemiseen tai työmaa-alueen perustamiseen katualueelle tai yleisille alueille sekä tapahtumalupia kaupungin maa-alueille. Lisäksi kaupungin katualueiden ja yleisten alueiden vuokraaminen esimerkiksi terassien ja kioskien sijoittamiseen tapahtuu ko. yksikössä. Infran lupa-asioiden hoidon keskeinen tavoite on, että kaupungin alueella kaikki rakentajat ja toimijat noudattavat kaupungin toimintaperiaatteita ja ohjeita ja siten turvataan kaupungin infraomaisuuden arvo. Tavoitteena on kehittää lupaprosesseja edelleen ja tarkistaa taksojen ajantasaisuus.

Hämeenlinnan kaupunki hankkii Maaseutupalveluyksikkö Hämeeltä alueensa maatalousyrittäjien viljelijätukiin liittyvät palvelut. Maaseutupalveluyksikkö Häme hoitaa viljelijätukiin liittyviä hallinnollisia palveluita Hämeenlinnan ja Riihimäen kaupunkien sekä Hattulan, Hausjärven, Janakkalan ja Lopen kuntien alueella.

Tilapalvelu

Tilapalvelu	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	45 401 149	43 119 000	46 729 000
Valmistus omaan käyttöön	311 092	395 000	307 000
Toimintamenot	-33 527 398	-28 760 000	-30 075 000
Toimintakate	12 184 842	14 754 000	16 961 000

Vuonna 2024 tilapalvelun toimintatulot ovat 46,729 milj. euroa, valmistus omaan käyttöön on 307 000 euroa ja toimintamenot ovat 30,075 milj. euroa. Toimintakate on 16,961 milj. euroa.

Tilapalvelut -tulosalue vastaa kaupungin toimitilahallinnosta. Tilapalvelun tehtävänä on tarjota hyvät puitteet kaupungin palvelutuotannolle. Tilapalvelu vastaa tilojen vuokraustoiminnasta, tilojen uudis- sekä korjausrakennuttamisesta sekä kiinteistöjen ylläpidosta.

Kiinteistöomaisuuden toimenpideohjelmaa tarkastellaan ja päivitetään tehostetusti vuonna 2024. Resursseja pyritään kohdentamaan entistä paremmin palvelutuotannon muutosten vuoksi tyhjäksi tai vajaakäytölle jääneiden tilojen jatkokäytön selvittämiseen. Selvityksen tulee sisältää toimintojen tai alueen kehittämisen, rakennusten myynnin tai purkamisen vaihtoehdot.

Vuonna 2024 panostetaan tiedolla johtamisen kehittämiseen järjestelmien entistä tehokkaammalla käytöllä sekä myös järjestelmien päivityksellä. Saatavan tiedon avulla arvioidaan, hoidetaanko rakennuksia järkevästi ja kustannustehokkaasti. Seurantaan ja reagointiin panostetaan. Kunnossapidon suunnitelmallisuuden parantamiseksi tilapalvelu jatkaa pitkän tähtäimen suunnittelua sähköisen PTS-järjestelmän sekä huoltokirjan avulla. Vuosina 2024–2026 rakennuksiin tehdään suunnitelman mukaisia korjaustöitä sekä ennakoimattomia korjauksia keskimäärin noin 3,6 milj. eurolla vuodessa. Tehtäviin korjaustöihin lukeutuu mm. sisäilmakorjauksia, sisäpuolisia korjauksia, julkisivukorjauksia ja rakennusten teknisten järjestelmien uusimisia.

Vuonna 2024 jatketaan kiinteistöjen energia- ja olosuhdehallintaa. Energiakustannusten hintojen vaihtelut ja hintatason nousu pakottavat entistä tarkempaan olosuhteiden ja säätöjen seurantaan, jotta energiakustannusten nousun muutoksia voidaan pienentää oikea-aikaisella käytöllä. Myös tekoälyn mahdollisuudet tulee ottaa huomioon osana energia- ja olosuhdehallintaa. Energiatehokkuuden osalta jatketaan Kuntien energiatehokkuussopimuksen tavoitteen (7,5 % energiansäästö vuoteen 2025 mennessä) saavuttamiseksi tehtävää työtä.

Uusiutuvan energian käyttöä lisätään investoimalla mm. aurinkoenergian hyödyntämiseen hankkimalla aurinkovoimaloita uudis- ja peruskorjattavien rakennusten lisäksi myös käytössä olevissa kohteisiin. Sähköautojen latauspisteiden asentamista tilapalveluiden hallinnoimiin rakennuksiin jatketaan.

Kiinteistöhoito-, kunnossapito- sekä ateria-, siivous- ja käyttäjäpalveluiden osalta panostetaan sopimuksenmukaiseen toimintaan sekä entistä enemmän laadun toteutumisen seurantaan ja kehittämiseen.

Vuokraustoiminnan johtaminen vaatii uuden järjestelmän käyttöönoton myötä alkuun resurssien optimointia hankkeelle. Uuden ohjelman myötä voidaan tulevaisuudessa määritellä vuokrat entistä paremmin kohdekohtaisesti. Järjestelmä tulee mahdollistamaan kohdetasoiset seurannat mm. ylläpituokran osalta. Hyvinvointialueen kanssa tehtävän vuokraustoimintaan liittyvän yhteistyön kehittäminen jatkuu myös vuonna 2024.

Taloussuunnitelmakausi pitää sisällään useita suuria tilahankkeita, mm. HYK:n ja Lammin kouluhankkeet, mutta myös pienempiä investointeja. Investointihankkeisiin varataan suunnitelmakaudella (2024-2026) noin 55,7 milj. euroa ja hankkeet sekä niiden ajoitus on esitetty talousarvion investointiosassa.

Yleisellä tasolla tilapalveluiden toiminnan painopiste on vuonna 2024 tiedolla johtamiseen panostaminen, johon liittyy oleellisena toimintaprosessien kehittäminen ja selkeyttäminen. Huomiota kiinnitetään erityisesti kaupungin taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen, vuokraustoiminnan oikeellisuuteen sekä tilainvestointien kustannushallintaan.

Jätelautakunta

Talous

YHTEINEN JÄTELAUTAKUNTA	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	425 476	501 000	524 000	541 000	556 000
Tuet ja avustukset	64				
Toimintatulot	425 540	501 000	524 000	541 000	556 000
Henkilöstömenot	-334 943	-359 000	-384 000	-398 000	-410 000
Palvelujen ostot	-68 124	-113 000	-111 000	-113 000	-115 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-5 317	-12 000	-11 000	-11 000	-12 000
Muut toimintamenot	-17 156	-17 000	-18 000	-19 000	-19 000
Toimintamenot	-425 540	-501 000	-524 000	-541 000	-556 000
Toimintakate	0	0	0	0	0

Jätelautakunnan toimintatulot ovat 524 000 euroa, toimintamenot ovat 524 000 euroa ja toimintakate on 0 euroa vuonna 2024. Toimintakate on 0 suunnitelmavuosilla 2025 ja 2026.

Tavoitteet

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Jätehuoltoon liittymätöimien asuinkiinteistöjen tavoittaminen ja liittäminen jätehuoltoon.	1 000 lähetettyä keho-tuskirjettä. Kehotuskirjeen saa-neista vähintään 50 % liittyy jätehuoltoon ilman muita toimenpi-teitä.	Kiinteistöt eivät järjestä jätehuoltoa kirjeestä huolimatta. Rakennus- ja huoneisto-rekisterin puutteelliset tiedot.	Mediaviestintä jätehuol-lon velvoitteista. Keskustelu rekisterien päivittämisestä kuntien kanssa.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Sekajätteen määrä vä-henee ja lajittelu lisääntyy. Biojäte kotikompos-toidaan tai kerätään asuinkiinteistöiltä.	Sekajätteen tyhjennys-välin yli 4 viikkoon pi-dentäneiden kiinteistö- jen määrä lisääntyy.	Lajitteluohjeet ja -vel-voitteet eivät ole tie-dossa. Jätehuoltomääräysten vastaiset kompostorit.	Neuvonta. Neuvonta ja viestintä.

Tavoite	Mittari	Keskeiset riskit	Riskienhallintakeinot
Jätehuoltoviranomaisen asiakaspalvelu on suju-va.	Hakemusten käsittely-aika enintään 1,5 kuu-kautta ja kompostointi-ilmoitusten 1 kk.	Päätöksenteon ruuhkau-tuminen.	Neuvonta, ennakointi ja käsittelyaikojen seu-ranta.

Toiminnan kuvaus

Yhteinen jätelautakunta on Kiertokapula Oy:n 13 osakaskunnan yhteinen jätehuoltoviranomainen. Jätelautakunnan toimialueen kunnat ovat Hattula, Hausjärvi, Hyvinkää, Hämeenlinna, Janakkala, Järvenpää, Kerava, Loppi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Riihimäki, Tuusula ja Valkeakoski. Lautakunnan vastuukunta on Hämeenlinna.

Jätehuoltoviranomainen

- hyväksyy jätehuoltomääräykset ja päättää määräyksistä poikkeamisesta,
- hyväksyy jätetaksan,
- määrää jätemaksut, käsittelee niitä koskevat muistutukset ja hakemukset sekä hyväksyy jätemaksujen siirtämisen ulosottoon,
- päättää jätteen kuljetuksen periaatteista ja aluekeräyksestä sekä
- ylläpitää jätelain 143 §:n mukaista rekisteriä jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä kiinteistöllä.

Jätehuoltoviranomainen ottaa vastaan jätteen kuljettajien raportit kiinteistöiltä noudetuista jätteistä ja seuraa raporteista muodostuvasta jätteenkuljetusrekisteristä, että asuinkiinteistöt ovat liittyneet jätehuoltoon. Jätehuoltoviranomainen lähettää kehotuskirjeen kiinteistöille, jotka eivät ole liittyneet jätehuoltoon. Vuoden 2024 aikana tavoitteena on lähettää 1 000 kehotuskirjettä. Rekisteriselvityksen mukaan sekajätteen jätehuollon ulkopuolella on noin 10 000 asuinkiinteistöä. Sekajätteen lisäksi jätehuoltoviranomainen seuraa myös muiden jättejakeiden sekä asumisessa syntyvien lietteiden kuljetusta. Seurantatyö tulee lisääntymään keräysvelvoitteiden laajentuessa, mikä on huomioitava myös taloussuunnitelmavuosina 2025 ja 2026.

Vuoden 2024 aikana biojätteen keräysvelvoite laajenee tiheästi asuttujen taajamien omakotitaloihin. Jätehuoltoviranomainen viestii asukkaille uusista velvoitteista yhteistyössä Kiertokapula Oy:n kanssa. Biojätteen voi myös kompostoida, jolloin keräystä ei tarvitse järjestää. Jätehuoltoviranomainen on vuodesta 2022 alkaen ottanut vastaan asuinkiinteistöjen kompostointi-ilmoitukset. Jos ilmoitettu kompostori on jätehuoltomääräysten vastainen, ei ilmoitusta merkitä rekisteriin, vaan ilmoittajaa neuvotaan kompostoimaan määräysten mukaisesti. Rekisteriin merkitään jätehuoltomääräysten mukaiset kompostorit. Biojätteen keräysvelvoite määräytyy tämän rekisteritiedon perusteella. Sekä kompostoinnin että biojätteen keräyksen lisääntyminen aiheuttavat todennäköisesti paljon neuvontatarvetta myös taloussuunnitelmavuosina.

Jätehuoltoviranomainen käsittelee vuosittain noin 500 kuntalaisten hakemusta. Hakemukset koskevat pääosin jätteenkuljetuksen keskeyttämistä, sekajätteen jäteastian tyhjennysvälin pidentämistä yli 8 viikkoon tai jätemaksua. Keräysvelvoitteiden lisääntyminen todennäköisesti lisää hakemuskäyttöä taloussuunnitelmavuosina.

Strategisten toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen

Lapsiystävällinen Hämeenlinna

Jätelautakunnan alaisella toiminnalla ei juuri ole suoria lapsivaikutuksia. Jätelautakunta kiinnittää huomiota siihen, onko lapsivaikutuksia syytä arvioida päätöksenteon yhteydessä.

Hiilineutraali Hämeenlinna

Sekajätteen joukossa biojäte päätyy jätteenpolttolaitokseen eikä sitä hyödynnetä tehokkaasti. Jätelautakunta neuvoo taajamien asukkaita liittymään biojätteen keräykseen. Biojätteestä tuotetaan biokaasua. Taajamien ulkopuolella asuvia neuvotaan kompostoimaan biojäte.

Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna

Jätelautakunnan hyväksymien jätehuoltomääräysten luku yhdeksän ohjaa yleisötilaisuuksien jätehuoltoa sekä roskaantumisen ehkäisemistä yleisillä alueilla. Yleisötilaisuuden järjestäjän on sijoitettava riittävästi ja kattavasti jäteastioita eri jätelajien keräämistä varten.

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelma

Ulkoiset ja sisäiset erät

	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
TOIMINTATULOT	148 301 379	73 926 000	75 847 000	76 837 000	76 070 000
Myyntitulot	49 784 153	12 441 000	12 141 000	11 929 000	12 014 000
Maksutulot	18 817 233	6 219 000	5 372 000	5 393 000	5 483 000
Tuet ja avustukset	19 345 936	3 485 000	3 929 000	3 538 000	3 525 000
Muut toimintatuotot	60 354 056	51 781 000	54 405 000	55 977 000	55 048 000
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	859 705	756 000	837 000	677 000	724 000
TOIMINTAMENOT	-566 144 713	-226 504 000	-236 257 000	-250 613 100	-255 976 900
Henkilöstömenot	-168 046 874	-84 141 000	-88 684 000	-90 923 000	-93 324 000
Palvelujen ostot	-287 397 883	-67 972 000	-70 812 000	-70 729 000	-72 099 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19 993 425	-11 626 000	-11 167 000	-11 214 000	-11 428 000
Avustukset	-26 039 390	-20 343 000	-20 322 000	-23 490 000	-24 149 000
Muut toimintamenot	-64 667 141	-42 422 000	-45 272 000	-54 257 100	-54 976 900
TOIMINTAKATE	-416 983 629	-151 822 000	-159 573 000	-173 099 100	-179 182 900
VEROTULOT	329 066 669	177 500 000	174 600 000	180 000 000	185 800 000
VALTIONOSUUDET	119 344 806	14 500 000	14 000 000	22 600 000	23 100 000
RAHOITUSTULOT JA -MENOT	-2 406 731	500 000	800 000	730 000	510 000
Korkotulot	2 303 818	1 910 000	1 910 000	1 910 000	1 910 000
Muut rahoitustulot	9 827 692	3 750 000	3 770 000	3 770 000	3 770 000
Korkomenot	-4 178 983	-4 540 000	-4 260 000	-4 330 000	-4 550 000
Muut rahoitusmenot	-10 359 258	-620 000	-620 000	-620 000	-620 000
VUOSIKATE	29 021 115	40 678 000	29 827 000	30 230 900	30 227 100
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-28 827 576	-19 024 000	-21 251 000	-21 047 000	-21 619 000
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 985 124	-18 974 000	-19 201 000	-21 047 000	-21 619 000
Arvonalentumiset	-8 842 452	-50 000	-2 050 000	0	0
SATUNNAISET ERÄT	9 702 513				
TILIKAUDEN TULOS	9 896 053	21 654 000	8 576 000	9 183 900	8 608 100
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	2 265 608	196 000	196 000	196 000	196 000
Vapaaeht. varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	-10 574 675				
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)		-13 000 000			
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	1 586 985	8 850 000	8 772 000	9 379 900	8 804 100

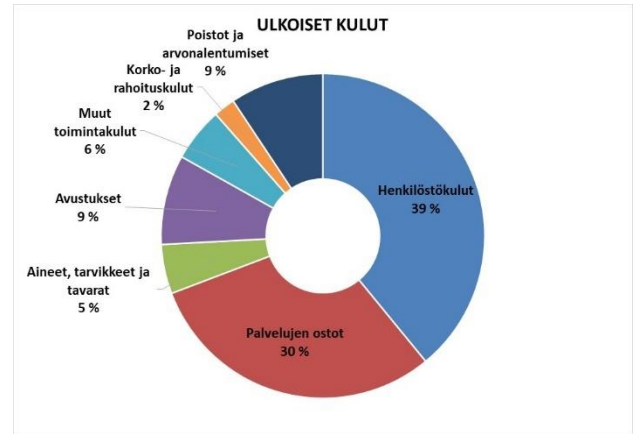
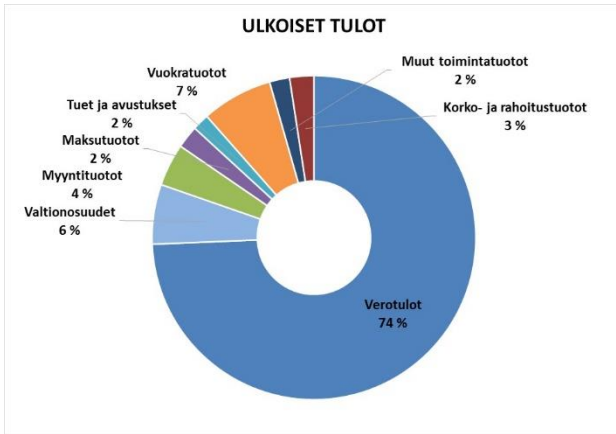
Tavoitteet ja tunnusluvut

Toimintatulot / Toimintamenot %	26,2 %	32,7 %	32,2 %	30,7 %	29,8 %
Vuosikate / Poistot %	100,7 %	213,8 %	140,4 %	143,6 %	139,8 %
Vuosikate, euro/asukas	426	596	437	442	441
Kertynyt yli-/alijäämä	8 917 017	17 767 017	26 539 017	35 918 917	44 723 017
Edell.kausien yli/alijäämä Yhteensä	7 330 032				
Asukasmäärä vuoden lopussa	68 049	68 243	68 315	68 452	68 589

Ulkoinen tuloslaskelma

Ulkoinen

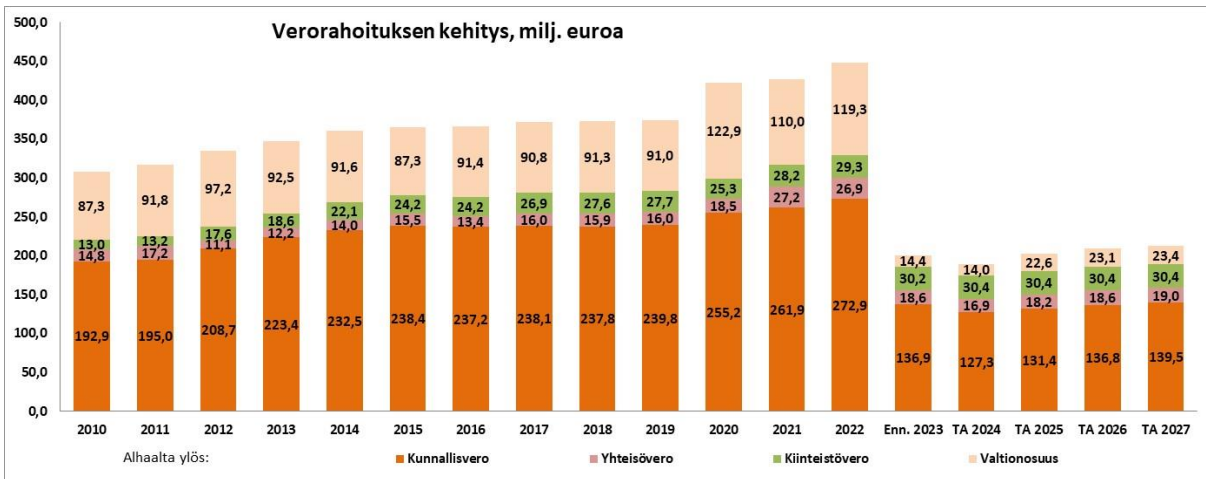
	TP 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
TOIMINTATULOT	96 645 296	73 926 000	40 540 500	40 282 900	39 272 700
Myyntitulot	40 014 751	12 441 000	9 954 200	9 681 700	9 704 300
Maksutulot	18 691 590	6 219 000	5 297 000	5 318 000	5 408 000
Tuet ja avustukset	19 006 082	3 485 000	3 929 000	3 538 000	3 525 000
Muut toimintatuotot	18 932 873	51 781 000	21 360 300	21 745 200	20 635 400
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	859 705	756 000	837 000	677 000	724 000
TOIMINTAMENOT	-514 488 631	-226 504 000	-200 950 500	-214 059 000	-219 179 600
Henkilöstömenot	-168 046 874	-84 141 000	-88 684 000	-90 923 000	-93 324 000
Palvelujen ostot	-277 022 878	-67 972 000	-68 550 200	-68 406 700	-69 714 300
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19 902 657	-11 626 000	-11 167 000	-11 214 000	-11 428 000
Avustukset	-26 039 390	-20 343 000	-20 322 000	-23 490 000	-24 149 000
Muut toimintamenot	-23 476 832	-42 422 000	-12 227 300	-20 025 300	-20 564 300
TOIMINTAKATE	-416 983 629	-151 822 000	-159 573 000	-173 099 100	-179 182 900
VEROTULOT	329 066 669	177 500 000	174 600 000	180 000 000	185 800 000
VALTIONOSUUDET	119 344 806	14 500 000	14 000 000	22 600 000	23 100 000
RAHOITUSTULOT JA -MENOT	-2 406 731	500 000	800 000	730 000	510 000
Korkotulot	2 303 818	1 910 000	1 910 000	1 910 000	1 910 000
Muut rahoitustulot	9 827 692	3 750 000	3 770 000	3 770 000	3 770 000
Korkomenot	-4 178 983	-4 540 000	-4 260 000	-4 330 000	-4 550 000
Muut rahoitusmenot	-10 359 258	-620 000	-620 000	-620 000	-620 000
VUOSIKATE	29 021 115	40 678 000	29 827 000	30 230 900	30 227 100
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-28 827 576	-19 024 000	-21 251 000	-21 047 000	-21 619 000
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 985 124	-18 974 000	-19 201 000	-21 047 000	-21 619 000
Arvonalentumiset	-8 842 452	-50 000	-2 050 000	0	0
SATUNNAISET ERÄT	9 702 513				
Satunnaiset tulot	9 702 513				
Satunnaiset menot					
TILIKAUDEN TULOS	9 896 053	21 654 000	8 576 000	9 183 900	8 608 100
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	2 265 608	196 000	196 000	196 000	196 000
Vapaaeht.n varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	-10 574 675				
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)		-13 000 000			
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	1 586 985	8 850 000	8 772 000	9 379 900	8 804 100
Tavoitteet ja tunnusluvut					
Toimintatulot / Toimintamenot %	18,8 %	32,7 %	20,3 %	18,9 %	18,0 %
Vuosikate / Poistot %	100,7 %	213,8 %	140,4 %	143,6 %	139,8 %
Vuosikate, euro/asukas	426	596	437	442	441
Kertynyt yli-/alijäämä	8 917 017	17 767 017	26 539 017	35 918 917	44 723 017
Edell.kausien yli/alijäämä Yhteensä	7 330 032				
Asukasmäärä vuoden lopussa	68 049	68 243	68 315	68 452	68 589



Verotulot

Veroprosentti on 8,40. Kuntien veroprosentit pyöristetään lainsäädännön määräämänä kymmenyksen tarkkuudelle vuoden 2024 alussa. Veroprosentti vuodella 2023 on 8,36. Taloussuunnitelma ei sisällä vuosille 2025–2027 kunnallisveron korotusta. Kunnallisverotuloihin vaikuttavat ansiotulojen kasvu sekä muu taloudellinen kehitys. Kunnallisverotuloa arvioidaan kertyvän noin 127,3 milj. euroa, joka on 4,9 milj. euroa 2023 budjettilukua (132,2 milj. euroa) vähemmän. Vuoden 2023 ennusteeseen verrattaessa kunnallisvero on 9,6 milj. euroa vähemmän (136,9 milj. euroa).

Kunnallisveron suuruus	2023	2024
	8,36 %	8,40 %



Yhteisöveroa arvioidaan kertyvän 16,9 milj. euroa, joka on 0,4 milj. euroa 2023 talousarviota (noin 17,3 milj. euroa) vähemmän.

Kiinteistöveroja ei koroteta vuodelle 2024 eikä taloussuunnitelma sisällä korotusta myöskään vuosille 2025–2027. Kiinteistöveroarviossa on lähtökohtana verohallinnon laskelma vuoden 2023 kiinteistöverotuksesta. Vuoden 2024 arvio kiinteistöveron tuotosta on 30,4 milj. euroa, joka on 2,4 milj. euroa 2023 talousarviolukua (28,0 milj. euroa) enemmän.

Veroprosentit	Vero 2023	Vero 2024	Vällys
Yleinen kiinteistövero	1,35 %	1,35 %	0,93 - 2,00 %
Vakituisen asunnon vero	0,60 %	0,60 %	0,41 - 1,00 %
Vapaa-ajan rakennuksen vero	1,40 %	1,40 %	0,93 - 2,00 %
Yleishyödyllisen rakennuksen vero	0,00 %	0,00 %	0,00 - 2,00 %
Voimalaitoksen vero	1,50 %	1,50 %	0,93 - 3,10 %
Rakentamattoman rakennuspaikan vero	3,30 %	3,30 %	2,00 - 6,00 %

Vuoden 2024 verotuloarvio on yhteensä 174,6 milj. euroa. Siinä on laskua 2,9 milj. euroa 2023 talousarvioon (177,5 milj. euroa) verrattuna. Vuoden 2023 ennusteeseen nähden laskua on budjetoitu 11,1 milj. euroa.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan yleisen maapohjan kiinteistöveron alaraja korotetaan 0,93 prosentista 1,30 prosenttiin vuodesta 2024 alkaen. Esitetty toimenpide edellyttäisi maapohjan veroprosentin eriyttämistä yleisestä kiinteistöveroprosentista. Jatkossa maapohjan kiinteistöveron vaihteluväli olisi siten 1,30–2,00 %. Hallituksen esitys on ollut lausuntokierroksella. Eduskunta päättää asiasta syksyn aikana. Mikäli yleinen kiinteistövero jaetaan jatkossa kahteen osaan eli maapohjaan ja muuhun yleiseen (rakennuksiin), niin Hämeenlinnassa sovelletaan vuonna 2024 samaa prosenttia molempiin (1,35 %).

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Verotulot yhteensä	329 066 669	177 500 000	174 600 000	180 000 000	185 800 000
Kunnallisvero (kunnan tulovero)	272 905 681	132 200 000	127 300 000	131 400 000	136 800 000
Kiinteistövero	29 253 785	28 000 000	30 400 000	30 400 000	30 400 000
Osuus yhteisöverosta	26 907 203	17 300 000	16 900 000	18 200 000	18 600 000

Valtionosuudet

Vuonna 2024 peruspalvelujen valtionosuuden, verotulojen tasauksen ja verotulomenetysten kompensatioiden yhteismääräksi arvioidaan 28,4 milj. euroa. Opetuksen ja kulttuurin valtionosuuden osalta Hämeenlinna on nettomaksaja. Vuonna 2024 valtionosuuden miinuseräksi arvioidaan -14,4 milj. euroa. Näin ollen valtionosuuden netto 2024 on 14,0 milj. euroa eli 0,5 milj. euroa 2023 talousarviota vähemmän. Vuoden 2023 ennusteeseen nähden valtionosuudet vähenevät noin 0,4 milj. euroa.

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Valtionosuudet yhteensä	119 344 806	14 500 000	14 000 000	22 600 000	23 100 000
Peruspalvelujen valtionosuus	99 223 932	17 500 000	17 800 000	15 700 000	15 900 000
Opetus ja kulttuuri, muut vos:t	-13 729 639	-13 700 000	-14 400 000	-14 700 000	-15 000 000
Muut valtionosuudet				10 500 000	10 800 000
Verotulomenetysten kompensatio	33 850 513	10 700 000	10 600 000	11 100 000	11 400 000

Korkotuotot ja -kulut

Hämeenlinnan lainasalkun keskiporkko marginaalit mukaan lukien oli 2023 syyskuussa 1,46 % (mukaan pitkäaikaiset lainat ja johdannaiset). Lainojen suojausasteen arvioidaan olevan vuoden lopussa 99 %.

Lahjoitusrahastoille maksetaan kaupunginhallituksen 8.4.2002 tekemän päätöksen mukaisesti kunkin vuoden alussa voimassa olevan peruskoron suuruisen korko.

Vuoden 2024 korkotuotoiksi arvioidaan noin 1,9 milj. euroa ja korkokuluiksi noin 4,3 milj. euroa.

Muut rahoitustuotot ja -kulut

Sijoitetun omaisuuden pääomaksi on arvioitu vuoden 2023 lopussa noin 125 milj. euroa.

Muihin rahoitustuottoihin kirjataan mm. arvopapereiden (sijoitustoiminnan) myyntivoitot, osinkotulot, sijoitustoiminnan osingot, verotilitysten korkotulot ja viivästyskorot. Rahoitustuottoja arvioidaan 2024 kertyvän 3,77 milj. euroa. Tästä sijoitustoiminnan myyntivoittojen osuus on 3,2 milj. euroa. Sijoitustoiminnan myyntivoittojen kertymään vaikuttaa erityisesti markkinakehitys, joten todellinen kertymä voi markkinamuutosten johdosta poiketa paljonkin budjetoidusta.

Muihin rahoituskuluihin kirjataan mm. mahdolliset arvopapereiden myyntitappiot ja arvonalentumiset. Rahoituskuluja arvioidaan 2024 syntyvän reilut 0,62 milj. euroa.

Korko- ja rahoitustuottojen sekä -kulujen nettotuloksi arvioidaan 0,8 milj. euroa.

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Korkotuotot yhteensä	2 303 818	1 910 000	1 910 000	1 910 000	1 910 000
Korkotuotot ulk. antolainoista	1 625 684	1 590 000	1 590 000	1 590 000	1 590 000
Korkotuotot sijoituksista	585 165	300 000	300 000	300 000	300 000
Muut korkotuotot	92 970	20 000	20 000	20 000	20 000
Muut rahoitustuotot yhteensä	9 827 692	3 750 000	3 770 000	3 770 000	3 770 000
Arvopapereiden myyntivoitot	8 650 122	3 200 000	3 200 000	3 200 000	3 200 000
Muut rahoitustuotot	1 177 570	550 000	570 000	570 000	570 000
Korkokulut yhteensä	4 178 983	4 540 000	4 260 000	4 330 000	4 550 000
Lainojen korkokulut	4 017 808	4 530 000	4 240 000	4 310 000	4 530 000
Muut korkokulut	161 175	10 000	20 000	20 000	20 000
Muut rahoituskulut yhteensä	10 359 258	620 000	620 000	620 000	620 000
Myyntitappiot ja arvonalentumiset	10 348 718	600 000	600 000	600 000	600 000
Muut rahoituskulut yhteensä	10 540	20 000	20 000	20 000	20 000
Rahoitustuotot yhteensä	12 131 510	5 660 000	5 680 000	5 680 000	5 680 000
Rahoituskulut yhteensä	14 538 241	5 160 000	4 880 000	4 950 000	5 170 000
Rahoituksen nettotuotot/-kulut	-2 406 731	500 000	800 000	730 000	510 000

Muut tuloslaskelman erät

Poistot ja arvonalentumiset

Suunnitelman mukaiset poistot talousarviossa 2024 ovat 19,201 milj. euroa. Poistot perustuvat kaupunginhallituksen 18.12.2017 § 564 hyväksymään pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistosuunnitelmaan. Arvonalentumisiin on budjetoitu 2,050 milj. euroa (rakennukset ja Suomi Rata Oy).

	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Poistot ja arvonalentumiset yht.	28 827 576	19 024 000	21 251 000	21 047 000	21 619 000
Poistot rakennuksista	8 861 756	9 361 000	9 345 000	10 927 000	11 298 000
Poistot kiinteistä rakenteista	9 346 663	9 098 000	9 326 000	9 570 000	9 789 000
Poistot koneista, kalustosta yms.	1 776 705	515 000	530 000	550 000	532 000
Arvonalentumiset	8 842 452	50 000	2 050 000	0	0

Varausten ja rahastojen muutos

Varausten ja rahastojen muutosten erässä on poistoeron vähennystä +196 000 euroa. Poistoeron vähennystä kirjataan vuosittain suunnitelman mukaisten poistojen verran niille kohteille, joihin on aikaisemmin tehty investointivaraus.

Investointiosa

Investointien periaatteet

Investointien suunnittelussa huomioidaan erityisesti kustannustehokkuus. Kaupunkikonsernin palveluihin liittyvät tilat rakennetaan perustasoisiksi ja tilaratkaisut ovat yksinkertaisia. Rakennusten ei tarvitse olla yksilöllisiä, vaan niiden tulee olla turvallisia vakioratkaisuja. Hankesuunnitteluvaiheessa selvitetään edullisimmat toteutusvaihtoehdot ja lopullisesti kustannustasosta päättävät kaupunginhallitus ja -valtuusto.

Kohteiden kalustaminen toteutetaan perustasoisena ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaisesti kierrätyskalusteita.

Investointien osalta päätetään sitovasti vain vuonna 2024 aloitettavista investoinneista.

Investointimäärärahat

Investoinnit yhteensä

INVESTOINNIT YHTEENSÄ	TP 2022	MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
TULOT	14 755 256	1 100 000	252 000	3 591 000	100 000
MENOT	-42 401 394	-38 069 000	-41 388 000	-35 297 000	-25 707 000
NETTO	-27 646 138	-36 969 000	-41 136 000	-31 706 000	-25 607 000

Investointitulot vuonna 2024 ovat 252 000 euroa, investointimenot 41 388 000 euroa ja nettoinvestoinnit 41 136 000 euroa. Suunnitelmavuonna 2025 nettoinvestoinnit ovat 31 706 000 euroa ja vuonna 2026 nettoinvestoinnit ovat 25 607 000 euroa.

Investointimenot vuosina 2023–2026 jakautuvat investointiryhmittäin seuraavasti:

	TP 2022	MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Kiinteä omaisuus	-193 682	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
Osakkeet ja osuudet	-19 607 398	-320 000	-320 000	-416 000	-463 000
Talonrakennus	-12 566 017	-24 220 000	-26 073 000	-21 536 000	-11 699 000
Kunnallistekniikka	-7 490 035	-10 800 000	-10 700 000	-10 700 000	-10 900 000
Irtain omaisuus	-2 544 263	-729 000	-2 295 000	-645 000	-645 000
Investointimenot yhteensä	-42 401 394	-38 069 000	-41 388 000	-35 297 000	-25 707 000
Investointitulot yhteensä	14 755 256	1 100 000	252 000	3 591 000	100 000
Nettoinvestointikulut yhteensä	-27 646 138	-36 969 000	-41 136 000	-31 706 000	-25 607 000

KIINTEÄ OMAISUUS	TP 2022	MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
TULOT	146 882	100 000	100 000	100 000	100 000
MENOT	-193 682	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
NETTO	-46 800	-1 900 000	-1 900 000	-1 900 000	-1 900 000

Kiinteän omaisuuden (maaomaisuuden) oston on 2 000 000 euron määräraha. Investointiosaan kohdistuvien maanmyyntitulojen määrä on 100 000 euroa. Määrärahan käytöstä vastaa kaupunginhallitus.

OSAKKEET JA OSUUDET	TP 2022	MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
TULOT	9 671 690				
MENOT	-19 607 398	-320 000	-320 000	-416 000	-463 000
NETTO	-9 935 708	-320 000	-320 000	-416 000	-463 000

josta

Osakehankinnat (sis. Suomi-Rata Oy)		-320 000	-320 000	-416 000	-463 000
-------------------------------------	--	----------	----------	----------	----------

Osakkeiden ja osuuksien hankintaan vuodelle 2024 on 320 000 euroa. Suunnitelmavuodelle 2025 on muihin osakehankintoihin 416 000 euroa ja vuodelle 2026 on 463 000 euroa.

TALONRAKENNUS	TP 2022	MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
TULOT	420 000	900 000	152 000	3 491 000	0
MENOT	-12 566 017	-24 220 000	-26 073 000	-21 536 000	-11 699 000
NETTO	-12 146 017	-23 320 000	-25 921 000	-18 045 000	-11 699 000

Talonrakennuksen investointeihin vuodelle 2024 on 26 073 000 euroa, ja suunnitelmavuodelle 2025 on 21,536 milj. euroa ja suunnitelmavuodelle 2026 on 11,699 milj. euroa.

Talonrakennusinvestointien erittely	MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026	Kustannusarvio	kumulatiivinen toteuma 31.12.2022 asti
Vuorentaan koulun piha	-500 000				-500 000	-202 221
Hämeenlinnan yhteiskoulu, uudisrakennus	-9 000 000	-8 639 000			-18 500 000	-1 088 737
Myllymäen koulun peruskorjaus ja kivikoulun laajennus	-5 500 000	-2 000 000			-8 500 000	-1 063 855
Lammin koulut	-500 000	-3 049 000	-8 639 000	-3 049 000	-15 000 000	
Lyseon korttelin liikunta- ja ruokailutilojen uudisrakennus			-500 000	-3 000 000	-6 500 000	-144 692
Lyseon korttelin pääarakennus, peruskorjaus				-1 000 000	-15 000 000	
Ruununmyllyn kivikoulu, peruskorjaus ja piha	-3 000 000	-3 500 000			-6 500 000	-369 585
Ahveniston maauimala, peruskorjaus		-300 000	-2 700 000		-3 000 000	-7 136
Solvikin päiväkotit		-1 000 000	-2 000 000		-3 000 000	
Kaivokadun päiväkotit, Kotirinne, peruskorjaus			-500 000	-1 500 000	-2 000 000	
Rakennusten perusparannushankkeet	-3 000 000	-3 000 000	-3 000 000	-3 000 000		
Muu rakennussuunnittelu, kohdistamaton	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000		
Lämmitystapojen muutokset, inv.menot	-2 570 000	-435 000	-547 000		-3 740 000	
Lämmitystapojen muutokset, inv.tulot	900 000	152 000	191 000		1 310 000	
Verkatehdas Opistotalon talotekniikan saneeraus ja tilamuutokset		-4 000 000	-3 500 000		-7 500 000	
<i>Verkatehdas Opistotalon talotekniikan saneeraus ja tilamuutokset investointitulo</i>			3 300 000		3 300 000	

KUNNALLISTEKNIikka	TP 2022	MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
TULOT	497 128	100 000			
MENOT	-7 490 035	-10 800 000	-10 700 000	-10 700 000	-10 900 000
NETTO	-6 992 907	-10 700 000	-10 700 000	-10 700 000	-10 900 000

Kunnallistekniikan investointeihin vuodelle 2024 on 10 700 000 euroa, suunnitelmavuodelle 2025 on 10 700 000 euroa ja suunnitelmavuodelle 2026 on 10 900 000 euroa.

Kunnallistekniikan investointien erittely	MTA 2023	TA2024	TS 2025	TS2026
kunnallistekniikan investoinnit, josta	-9 000 000	-8 700 000	-8 700 000	-8 900 000
Asuinalueet	-1 000 000			
Elinkeinoalueet	0			
Infra	-1 400 000			
Erilliskohteet, inv. Menot	-1 400 000			
<i>Erilliskohteet, rahoitusosuudet</i>	<i>100 000</i>			
Kevyt liikenne	-1 500 000			
Liikenne	-3 000 000			
Sillat ja vesistö rakenteet	-50 000			
Puistot ja leikkipaikat	-250 000			
Liikuntapaikat	-330 000			
Kansallinen kaupunkipuisto	-170 000			
Ulkovalaistus	-800 000	-1 100 000	-1 100 000	-1 100 000
Valaistuksen led-erillisinvestointi	-900 000	-900 000	-900 000	-900 000

Investointiohjelman ulkopuolisena hankkeena toteutetaan Moreenin eritasoliittymä vuosina 2024–2025. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 14 milj. €. Kustannusjako Hämeenlinnan kaupungin, valtion ja Janakkalan kunnan kanssa on osin sopimatta.

IRTAIN OMAISUUS	TP 2022	MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
TULOT	4 019 556	0	0	0	0
MENOT	-2 544 263	-729 000	-2 295 000	-645 000	-645 000
NETTO	1 475 294	-729 000	-2 295 000	-645 000	-645 000

Irtaimen omaisuuden investointeihin vuodelle 2024 on 2 295 000 euroa, suunnitelmavuodelle 2025 on 645 000 euroa ja suunnitelmavuodelle 2026 on 645 000 euroa.

Irtaimen omaisuuden investointien erittely	MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Seminaarin koulun B-osa, ensikertainen kalustaminen	-150 000			
Sairion päiväkodin ensikertainen kalustaminen	-30 000			
Hämeenlinnan yhteiskoulu, ensikertainen kalustaminen		-440 000		
Myllymäen koulu, ensikertainen kalustaminen		-310 000		
Ruununmyllyn koulu, ensikertainen kalustaminen		-165 000		
Seminaarin koulun E-osa, ensikertainen kalustaminen		-330 000		
Seminaarin koulu F- ja G-osat, ensikertainen kalustaminen		-330 000		
Lammin koulut, ensikertainen kalustaminen			-275 000	-275 000
Suurkeittiölaitteet	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000
Varavoimavaunu		-150 000		
Infran ajoneuvot ja koneet	-479 000	-500 000	-300 000	-300 000
Taideteokset	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000

Rahoituslaskelma

	Toteuma 2022	Muutettu TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	29 021 115	40 678 000	29 827 000	30 230 900	30 227 100
Satunnaiset erät	9 702 513	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	-14 655 156	-5 053 800	-4 003 600	-4 003 500	-4 003 400
	24 068 472	35 624 200	25 823 400	26 227 400	26 223 700
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-42 394 258	-38 069 000	-41 388 000	-35 297 000	-25 707 000
Rahoitusosuudet investointeihin	917 128	1 000 000	152 000	3 491 000	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	42 896 310	5 153 800	100 000	100 000	100 000
	1 419 180	-31 915 200	-41 136 000	-31 706 000	-25 607 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	25 487 652	3 709 000	-15 312 600	-5 478 600	616 700
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainauksen lisäykset	-75 000	-200 000	-200 000	0	0
Antolainauksen vähennykset	275 675	285 000	88 000	23 000	23 000
	200 675	85 000	-112 000	23 000	23 000
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	25 200 000	37 700 000	35 100 000	36 200 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-27 201 786	-25 200 000	-26 400 000	-33 600 000	-40 800 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-44 530 477	0	0	0	0
	-71 732 263	0	11 300 000	1 500 000	-4 600 000
Oman pääoman muutokset	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-458 656	0	0	0	0
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	0	0
Saamisten muutos	2 508 174	0	0	0	0
Korottomien velkojen muutos	3 669 922	0	0	0	0
	5 719 441	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	-65 812 147	85 000	11 188 000	1 523 000	-4 577 000
Rahavarojen muutos	-40 324 495	3 794 000	-4 124 600	-3 955 600	-3 960 300
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.	121 592 284	125 386 284	121 261 684	117 306 084	113 345 784
Rahavarat 1.1.	176 978 138	121 592 284	125 386 284	121 261 684	117 306 084

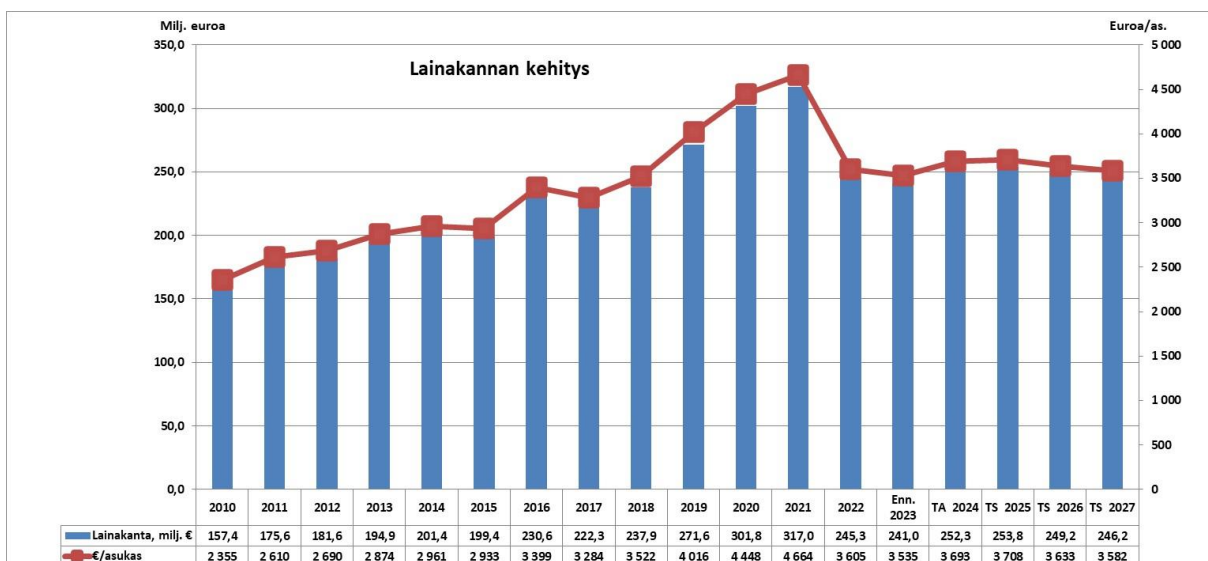
Lainanotto

Hämeenlinnan lainakanta 31.12.2022 oli 245,3 milj. euroa, joka on 3 605 euroa asukasta kohti. Manner-Suomen kuntien keskiarvo oli 3 359 euroa asukasta kohti. Kaupungin lainakannasta 223,7 milj. euroa oli pitkäaikaista lainaa ja 21,6 milj. euroa kassalainaa kaupunkikonsernin yhtiöiltä. Vuoden 2022 lopussa ei ollut rahoituslaitoksilta otettua kassalainaa. Hämeenlinnalla oli vuoden 2022 lopussa markkina-arvoltaan 116,3 milj. euron sijoitukset. Jos tämä summa huomioidaan laskennallisesti lainamäärästä pois, Hämeenlinnan nettomääräinen velka olisi ollut huomattavasti pienempi, eli 1 896 euroa asukasta kohti.

Vuoden 2023 talousarviossa ei varauduttu pitkäaikaisen nettolainan kasvuun. Rahoituslaitoksilta otettavan kassalainan määrän ennakoidaan vuodenvaihteessa olevan 5 milj. euroa, joka on 5 milj. euroa enemmän kuin edellisessä vuodenvaihteessa. Konserniyhtiöiltä saatavan kassalainan määrä on noin 10 milj. euron tasolla. Koko lainakannan arvioidaan laskevan 2023 loppuun mennessä noin 241 milj. euroon.

Vuoden 2024 talousarviossa varaudutaan 41,1 milj. euron nettoinvestointeihin. Uutta pitkäaikaista lainaa nostetaan 11,3 milj. euroa vuonna 2024. Otettuja lainoja lyhennetään noin 26,4 milj. euroa, joten pitkäaikaista bruttolainaa tarvitaan noin 37,7 milj. euroa. Lainakannan arvioidaan nousevan yhteensä noin 252,3 milj. euroon. Lainamäärä on tällöin 3 693 euroa asukasta kohti. Yhtä mittava investointitahti ei jatku suunnitelmavuosina, mikä hieman vähentää pitkäaikaista nettolainaa vuonna 2026. Koko suunnittelukauden aikana velkamäärä kasvaa hieman vuoden 2022 tasosta, lainamäärä on noin 246,2 milj. euroa vuonna 2027.

Lainamäärän kehitys	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	25 200 000	37 700 000	35 100 000	36 200 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	25 200 000	26 400 000	33 600 000	40 800 000
Pitkäaikainen nettolisälaina	0	11 300 000	1 500 000	-4 600 000
Koko lainakanta (2023 luku on ennuste)	241 000 000	252 300 000	253 800 000	249 200 000
Laina asukasta kohti (2023 luku on ennuste)	3 535	3 693	3 708	3 633



Antolainauksen muutokset

Antolainauksen luvut sisältyvät rahoituslaskelmaan. Tähänastisten antolainojen (pysyvät vastaavat) määrä vuoden 2023 lopussa on 37,9 milj. euroa. Antolainasaamisten vähennystä on 89 000 euroa ja antolainasaamisten lisäystä 200 000 euroa. Antolainasaamisten lisäyksistä päätetään aina erikseen.

Täydentävä taulukko, avustukset yhteisöille

Yhteenvedo määrärahoista, informatiivinen

	TA 2023	TA 2024
Konsernipalvelut		
Kaupunginvaltuusto, valtuustoryhmien tuki	10 000	10 000
Kaupunginhallitus, muut	40 000	40 000
Verkatehdas Oy	750 000	750 000
Markkinointiyhteistyö	98 000	98 000
Muut kaupungin myöntämät avustukset *	1 028 000	240 000
Elinkeinokehittäminen **	109 000	145 000
Kotoutumispalvelut ***	10 200	82 600
Työllisyyden edistäminen	564 300	581 200
Työllistäminen (työmarkkinatuen kuntaosuus)	7 050 000	7 050 000
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta		
Koulutuskuntayhtymä Tavastia (sis. Vanajaveden opisto)	1 200 000	1 100 000
Järjestöavustukset	215 000	215 000
Minipilotit ****	45 000	35 000
Hämeenlinnan Teatteri Oy	1 700 000	1 700 000
Musiikkiopistojen avustus	589 000	591 000
Kulttuuripalvelujen muut avustukset	65 000	65 000
Liikuntalaitosten tuki *	3 752 000	4 635 000
Nuorisopalvelut	15 000	15 000
Kaupunkirakennelautakunta		
Yksityistieavustukset	200 000	206 000
<i>Yhteensä</i>	<i>17 440 500</i>	<i>17 558 800</i>

* Muut kaupungin myöntämät avustukset -kohtaan sisältyneistä avustuksista on vuodella 2024 siirretty sivistys- ja hyvinvointilautakunnan kohtaan liikuntalaitosten tuki: Hämeenlinnan Jäähalli Oy:n 345 000 euron avustus ja Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n 433 000 euron avustus. Urheiluhalliyhtiöiden avustusten toiminnallinen sisältö vastaa vuoden 2023 tasoa.

** Elinkeinokehittäminen -kohtaan sisältyy Hämeen Uusyrityskeskus ry:n sopimus. Kirjauksikäytännön muutoksesta johtuen summa on kokonaan avustuksissa. Sopimuksen sisältö tai määrä ei ole muuttunut.

*** Kotoutumispalvelujen -kohtaan on lisätty pakolaisten erityisavustuksia.

**** Minipilottiavustusten taso vastaa vuonna 2023 avustuksiin käyttösuunnitelmassa myönnettyä summaa.